T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ: ISPARTA İLİ, EĞİRDİR İLÇESİ ÖRNEĞİ

Merve YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Rölöve ve Restorasyon Programı

Danışman

Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

Ağustos, 2025

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ: ISPARTA İLİ, EĞİRDİR İLÇESİ ÖRNEĞİ

Merve YILMAZ tarafından hazırlanan tez çalışması 28.08.2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Rölöve ve Restorasyon Programı **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT
Yıldız Teknik Üniversitesi
Danışman

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT, Danışman
Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU YERGÜN, Üye
Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Dr. Öğr. Üyesi Burcu BÜKEN CANTİMUR, Üye
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi _____

Danışmanım Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT sorumluluğunda tarafımca hazırlanan "KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ: ISPARTA İLİ, EĞİRDİR İLÇESİ ÖRNEĞİ" başlıklı çalışmada veri toplama ve veri kullanımında gerekli yasal izinleri aldığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri ana metin ve referanslarda eksiksiz gösterdiğimi, araştırma verilerine ve sonuçlarına ilişkin çarpıtma ve/veya sahtecilik yapmadığımı, çalışmam süresince bilimsel araştırma ve etik ilkelerine uygun davrandığımı beyan ederim. Beyanımın aksinin ispatı halinde her türlü yasal sonucu kabul ederim.

Merve YILMAZ

İmza

Aileme,

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca bana yol gösteren, vakit ayırıp ilgisini ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT'a,

Tez savunma jürimde çalışmamın son haline gelmesinde sağladıkları değerli katkıları ve önerileri için değerli jüri üyelerim Dr. Öğr. Üyesi Banu ÇELEBİOĞLU YERGÜN'e ve Dr. Öğr. Üyesi Burcu BÜKEN CANTİMUR'a,

Eğitim hayatıma olan katkılarından dolayı Yıldız Teknik Üniversitesi Rölöve ve Restorasyon Yüksek Lisans Programının değerli hocalarına; ayrıca Mimarlık lisans eğitimime olan katkıları ve yüksek lisans eğitimi için cesaret veren değerli hocam Enes ALUÇ'a,

Yüksek lisans sürecine beraber başlayıp tez sürecini birlikte yürüttüğümüz sevgili arkadaşım Selma TUFAN'a; çalışmamı hazırlarken beni destekleyen ve motive eden tüm arkadaşlarıma,

Hayatım boyunca hep yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, tez çalışmam boyunca bana hep inanan sevgili annem Kübra YILMAZ'a ve babam Mustafa YILMAZ'a; süreç boyunca bana her zaman destek olan kıymetli ablam Elif Nur YILMAZ AKYÜZ'e ve kardeşim Nida YILMAZ'a teşekkürü borç bilirim.

Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

Merve YILMAZ

İÇİNDEKİLER

KISALTMA LİSTESİ vii
ŞEKİL LİSTESİ viii
TABLO LİSTESİ xi
ÖZET xii
ABSTRACT xiv
1 GİRİŞ 1
1.1 Literatür Özeti 1
1.2 Tezin Amacı 3
1.3 Kapsam ve Yöntem 4
2 ÇALIŞMA ALANININ TANIMLANMASI: EĞİRDİR ve ÇEVRESİ 6
2.1 Eğirdir Yerleşim Tarihi 7
2.1.1 Tarihi Yollar, Güzergahlar 10
2.1.2 Seyyahlar 19
2.2 Koruma Tarihi 31
2.3 Kültürel ve Doğal Veriler 42
2.3.1 Doğal Miras Elemanları 45
2.3.2 Kültürel Miras Elemanları 48
2.3.3 Somut Olmayan Kültürel Miras 65
3 EĞİRDİR KENT MERKEZİ ANALİZLER VE DEĞERLENDİRME 68
3.1 Bölgesel Ölçek Analizleri 68
3.1.1 Kültürel Peyzaj Değerleri Analizi 68
3.1.2 Ulaşım Analizi 70
3.1.3 Tarihi Yollar Analizi 72
3.2 Kentsel Ölçek Analizleri 75
3.2.1 Çalışma Alanı Analizi 75

3.2.2 Kıyı Çizgisi Analizi 77

3.2.3 İşlev Analizi 79

3.2.4 Açık Alanlar Analizi 81

3.2.5 Ulaşım Analizi 84

3.2.6 Tescil Analizi 86

3.3 Güncel Değer, Sorun ve Potansiyel Analizi 88

4 GÜNCEL KORUMA KAVRAMLARI BAĞLAMINDA KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI 105

4.1 Kültür Rotası 105

4.2 Kültürel Peyzaj 113

4.3 Geleneksel Doku ve Mimarinin Korunması 118

4.4 Cittaslow 125

5 SONUÇ 132

KAYNAKÇA 137

A HGM HAVA FOTOĞRAFLARI 147

B HARİTA VE ÇİZİMLER 152

C GÖRSEL ARŞİV KAYNAKLARI 154

TEZDEN ÜRETİLMİŞ YAYINLAR 175

KISALTMA LİSTESİ

ÇŞB	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
ÇEKÜL	Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
HGM	Harita Genel Müdürlüğü
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Isparta ili konumu ve Eğirdir ilçesi konumu 6
Şekil 2.2 Eğirdir anıt eserler kronolojik 9
Şekil 2.3 Eğirdir dolgu yol çalışması yapılmadan önce 9
Şekil 2.4 St. Paul'un misyon yolculuğu 11
Şekil 2.5 St. Paul Yolu'nda tabiat parkları ve antik yerleşimler 12
Şekil 2.6 Kervan yolu haritası 14
Şekil 2.7 Kervan yolu haritası Eğirdir ve çevresi 14
Şekil 2.8 Eğirdir Keyhüsrev Kervansarayı ve planı 14
Şekil 2.9 Millî Mücadele Dönemi Deniz Kuvvetleri 16
Şekil 2.10 Eğirdir demiryolu 17
Şekil 2.11 Eğirdir Gölü'nde taşımacılık 17
Şekil 2.12 Millî Mücadele Eğirdir Menzili 18
Şekil 2.13 İbn-i Battuta seyahat güzergahı 19
Şekil 2.14 Friedrich Sarre Küçük Asya seyahat güzergahı 20
Şekil 2.15 Eğirdir genel görünüm ve Eğirdir Kalesi'nden adalar 21
Şekil 2.16 Eğirdir camiden kaleye giden yol 22
Şekil 2.17 Eğirdir Dündar Bey medresesi girişi ve avlusu 23
Şekil 2.18 Eğirdir kütüphane 23
Şekil 2.19 Eğirdir kalesi 24
Şekil 2.20 Eğirdir Can ada ve Yeşilada (Nis ada) 25
Şekil 2.21 Karçınzade Süleyman Şükrü'nün seyahat güzergahı 26
Şekil 2.22 Eğirdir Gölü ve Eğirdir ilçesinin gösterimi 27
Şekil 2.23 Eğirdir'in Isparta girişi ve Eğirdir'den adaların görünümü 30
Şekil 2.24 Eğirdir Hızırbey Camii kapısı ve gölün kenarında Eğirdir Kalesi 30
Şekil 2.25 Eğirdir ada ve Gelendost Ertokuş Kervansarayı 31
Şekil 2.26 1985 yılı Yeşilada İmar Planı 31
Şekil 2.27 1994 yılı doğal sit alanı sınırları 32
Şekil 2.28 2007 yılında iptal edilen Yeşilada imar planı 33

Şekil 2.29 Eğirdir koruma tarihinin kronolojik gelişimi.....38
Şekil 2.30 Eğirdir 2024 yılı sit alanları.....39
Şekil 2.31 Eğirdir 2024 yılı Koruma Amaçlı İmar Planı.....40
Şekil 3.1 Hızırbey Camii minaresi ve Aya Stefanos kilisesi 88
Şekil 3.2 Eğirdir Kalesi 89
Şekil 3.3 Kale Mahallesi'nde yer alan evlerin altında görülen kale izleri 89
Şekil 3.4 Eğirdir Çarşı projesi 90
Şekil 3.5 Eğirdir Gölü'nün seyir tepesinden görünüşü 90
Şekil 3.6 Kıyı rekreasyon alanları 91
Şekil 3.7 Elma satış alanı ve balıkçı barınağı 91
Şekil 3.8 Yıllara göre hava fotoğrafları (1953,1975,1992,2024) ile çalışma alanında yaşanan değişim.....93
Şekil 3.9 Konya-Isparta karayolu üzerinde yer alan yüksek katlı yapılar.....94
Şekil 3.10 Terk edilmiş ve yıkılmış sivil mimari örnekler.....94
Şekil 3.11 Pazar yeri olarak kullanılan meydan 95
Şekil 3.12 Eğirdir Gölü biyolojik kirlilik öncesi ve sonrası 95
Şekil 3.13 Yeşilada hamamı ve Eğirdir mevlevihanesi.....97
Şekil 3.14 Borromean Adaları ve Maggiore Gölü.....97
Şekil 3.15 Eğirdir Gölü'nde su sporları.....98
Şekil 4.1 Avrupa Konseyi Kültür Rotaları üye ülkeler haritası.....107
Şekil 4.2 Türkiye'de yer alan kültürel rotalar haritası 109
Şekil 4.3 Kültür rotaları derneği Avrasya yolu haritası.....109
Şekil 4.4 Pave travel yürüyüş rotası ve Eğirdir ultra trail 25K Aziz Paul parkuru 112
Şekil 4.5 HGM hava fotoğrafları (1958-2024) üzerinde Eğirdir tarihi doku gösterimi.....121
Şekil 4.6 Yeşilada'da konut olarak kullanımı devam eden sivil mimari örnekleri.....122
Şekil 4.7 Cami mahallesi yangın sonrası değişimi (1953-2024) 123
Şekil 4.8 Eskiciler konağının restorasyon sonrası durumu.....123
Şekil 4.9 Niteliksiz onarım örnekleri 124
Şekil 4.10 Eğirdir mevlevihanesi 124
Şekil 4.11 Cittaslow logosu 125
Şekil 4.12 Cittaslow Türkiye haritası 126
Şekil 4.13 Eskiciler konağı-Nis otel iç mekan 129
Şekil 4.14 Kültür Sanat Galerisi işlevi verilen Dündar Bey Medresesi 130

Şekil 4.15 Eğirdir cittaslow market 130
Şekil 4.16 Tarihi Pınar Pazarı 131
Şekil 4.17 Eğirdir klasik müzik festivali 131

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1 Eğirdir'de gerçekleştirilen koruma kararları 33
Tablo 2.2 Yapı ölçeğinde koruma çalışmaları 41
Tablo 2.3 Eğirdir doğal miras elemanları 45
Tablo 2.4 Yollar ve güzergahlar 49
Tablo 2.5 Arkeolojik kalıntılar 53
Tablo 2.6 Anıt eserler 55
Tablo 2.7 Sivil mimari eserler 61
Tablo 2.8 Somut olmayan kültürel miras 66
Tablo 3.1 Değer, sorun, potansiyellerin tespiti 100
Tablo 4.1 Türkiye'de yer alan Kültür rotalarının sınıflandırılması 110
Tablo 4.2 UNESCO kültürel peyzaj alanları değerlendirme kriterleri ile Eğirdir'in değerlendirilmesi 115

ÖZET

Kültürel ve Doğal Mirasın Güncel Kavramlarla Değerlendirilmesi: Isparta İli, Eğirdir İlçesi Örneği

Merve YILMAZ

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

Eğirdir, Isparta'nın doğal ve kültürel miras açısından zengin, pek çok medeniyetin izlerini barındıran önemli bir ilçesidir. Lidya dönemine tarihlendirilen kalesi ve diğer dönemlere ait anıt eserleri ile çok katmanlı bir yerleşim yeri olmuştur. Tarih boyunca kale ve etrafı önemini yitirmemiş günümüzde ilçenin tarihi kent merkezini oluşturmaktadır. Eğirdir, göl ve adalarıyla doğal güzelliğe ve kıyı yerleşiminin olduğu bir coğrafyaya sahiptir. Ulaşımı kolaylaştırmak adına kıyı boyunca ve adalar arasına yapılan dolgu yol ile tarihi doku zarar görmüştür. Eğirdir sahip olduğu konum ile tarih boyunca önemli güzergahlar üzerinde yer almıştır. Farklı dönemlerde farklı amaçlarla kullanılan güzergahlar üzerinde yer alması alana zenginlik katmaktadır. Bu güzergahların doğal bir sonucu olarak da Eğirdir'e farklı dönemlerde seyyahların geldiği ve kent hakkında bilgi verdikleri seyahatnamelerde tespit edilmiştir.

Tez çalışmasında öncelikle Eğirdir'in sahip olduğu doğal ve kültürel miras, yerleşim tarihi ve koruma tarihi üzerine yazılı kaynaklar ve arşiv kaynakları incelenmiştir. Çalışma alanının sahip olduğu doğal ve kültürel miras değerleri tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda ulaşılan veriler ile çalışma alanı olarak belirlenen tarihi kent merkezinde mevcut durum tespiti için analiz çalışmaları yapılmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda alanın sahip olduğu değer, sorun ve potansiyeller ortaya çıkarılmıştır.

Eğirdir için elde edilen veriler göz önüne alınarak güncel koruma kavramları olan kültür rotası, kültürel peyzaj, geleneksel doku ve mimari koruma ve cittaslow üzerine ulusal ve uluslararası literatürde araştırma yapılmıştır. Bu koruma yaklaşımları ile elde edilen veriler üzerine değerlendirme yapılmıştır. Yapılan çalışma ile Eğirdir'in sahip olduğu doğal ve kültürel mirasın tespiti ve değerlendirilmesine veri oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kültürel miras, Doğal miras, Eğirdir, Koruma, Güncel koruma kavramları.

ABSTRACT

Evaluation Of Cultural And Natural Heritage with Contemporary Conservation Concepts: The Case Of Isparta Province, Eğirdir District

Merve YILMAZ

Department of Architecture
Master of Science Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

Eğirdir is an important district of Isparta, rich in natural and cultural heritage, containing the traces of many civilisations. It has been a multi-layered settlement with its castle dating back to the Lydian period and monuments from other periods. Throughout history, the castle and its surroundings have not lost their importance and today constitute the historical city centre of the district. Eğirdir has a geography with natural beauty and coastal settlement with its lakes and islands. In order to facilitate transportation, the historical texture has been damaged by the causeway built along the coast and between the islands. Eğirdir has been located on important routes throughout history with its location. The fact that it is located on routes used for different purposes in different periods adds richness to the area. As a natural result of these routes, it was determined in the travel books that travellers came to Eğirdir in different periods and gave information about the city.

In the thesis study, firstly, written sources and archive sources on the natural and cultural heritage, settlement history and conservation history of Eğirdir were examined. The natural and cultural heritage values of the study area were determined.

With the data obtained as a result of the research, analysis studies were carried out to determine the current situation in the historical city centre determined as the study area. As a result of the analyses, the values, problems and potentials of the area were revealed.

Considering the data obtained for Eğirdir, research was carried out in national and international literature on current conservation concepts such as cultural route, cultural landscape, traditional texture and architectural conservation and cittaslow. An evaluation was made on the data obtained with these conservation approaches. With the study, data has been created for the identification and evaluation of the natural and cultural heritage of Eğirdir.

Keywords: Cultural heritage, Natural heritage, Eğirdir, Conservation, Current conservation concepts.

1
GİRİŞ

1.1 Literatür Özeti

Eğirdir ilçesi ile ilgili yapılan tez çalışmaları incelendiğinde Yeşilada ve Eğirdir Tren İstasyonu özelinde koruma çalışmaları yapıldığı görülmüştür. İlçe merkezini de içeren çalışmanın ise kentsel koruma alanlarında risk analizi üzerine olduğu görülmüştür. Alanın hem adalar hem de kent merkezi olmak üzere bütüncül bir yaklaşımla ele alındığı herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Bu çalışmada ise ilçenin sahip olduğu kültürel ve doğal miras değerlerinin farkına varılması, potansiyel oluşturan değerlerin kültür rotası, kültürel peyzaj, geleneksel doku ve mimarinin korunması, cittaslow olmak üzere güncel koruma kavramları açısından irdelenmesi ile bütüncül bir koruma yaklaşımı sunulması sağlanacaktır.

Eğirdir ilçesinin tarihi kent merkezi olarak belirlenen çalışma alanında yer alan doğal ve kültürel mirasın tespiti, alanın sahip olduğu değerler kapsamında güncel koruma yaklaşımlarından uygun görülen kültür rotası, kültürel peyzaj, geleneksel doku ve mimari ile cittaslow kavramlarının ele alındığı tez çalışması için literatür taraması yapılmıştır. Çalışma alanının tarihi, doğal ve kültürel miras değerleri, güncel koruma kavramları hakkında çok sayıda kitap, makale, yayınlanmış tez, seyahatname, bildiri, internet belgeleri incelenip tez çalışmasında kullanılmıştır.

Alanın anlaşılması ve tarihinin incelenmesi adına Tarihi, Kültürel, Ekonomik Yönleri ile Eğirdir sempozyum bildirileri kitabından faydalanılmıştır. Süleyman Sukuti Yiğitbaşı'nın Eğirdir-Felekâbad Tarihi adlı eseri yerleşim tarihi için ana kaynaklardan biri olmuştur. Mehmet Yılmaz Kartal'ın kaleme aldığı Gazi Öğretmen İbrahim Ethem Kartal kitabı 1893-1989 yılları arasında Eğirdir'in yaşadığı değişime kaynaklık etmektedir. Eğirdir'in bulunduğu konum itibariyle üzerinde yer aldığı tarihi güzergahlardan St. Paul Yolu'nun araştırılmasına Kate Clow'un Aziz Paul Yolu kitabı kaynaklık etmiştir. Anadolu Selçuklu Dönemi'nde Anadolu'da İpek Yolu - Kervansaraylar – Köprüler makalesi kervan yolunun

incelenmesinde kullanılmıştır. Recep Bozkurt'un Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda Eğirdir (1919-1922) kitabı Eğirdir Menzili'nin kullanmış olduğu askeri amaçlı güzergah için incelenmiştir. Yerleşim tarihine kaynaklık eden seyahatnameler üzerinden yapılan incelemede A. Sait Aykut'un İbn Battuta Seyahatnamesi çevirisinden, Salih Şapçı'nın Karçınzade Süleyman Şükrü'nün osmanlıca ele aldığı Seyahat'ül-Kübra çevirisinden faydalanılmıştır. Friederich Paul Theodor Sarre'nin Reise in Kleinasien eseri ve kitapta yer alan fotoğraflar incelenmiştir. Gertrude Bell'in Newcastle University arşivinde yer alan mektuplar ve fotoğraflardan faydalanılmıştır. Eğirdir Belediyesi arşivinden edinilen envanter kayıtları ve haritalar incelenmiştir. Çalışma alanına dair internet kaynaklarından bulunan fotoğraf ve gravürlerden faydalanılmıştır.

Alanın kültürel ve doğal değerlerinin korunmasına yönelik belirlenen güncel koruma yaklaşımlarının araştırılmasında uluslararası tüzük, bildiri ve tavsiye kararlarından faydalanılmıştır. Kültür rotası hakkında Kültürel Mirasımızın Bir Parçası Olarak Rotalar, Avrupa Konseyi Kültürel Rotalar Üzerine Genişletilmiş Kısmi Anlaşması, Kültürel Rotalar Tüzüğü ile Kültür Rotaları Derneği ve ÇEKÜL'ün kaynakları incelenmiştir. Elifnaz Durusoy'un Tarihi Yoldan Kültürel Rotaya Milas ile Labraunda Arasındaki Yolun Korunması ve Yönetimi kitabı kültür rotası kavramının incelenemesine katkı sağlamıştır. Kültürel peyzaja yönelik bilgiler Peyzaj Alanlarının Güzellik ve Karakterinin Korunmasına Dair Tavsiye Kararı, Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme (Dünya Mirası Sözleşmesi), Kültürel Peyzaj Alanlarının Bütüncül Korunmasına İlişkin Tavsiye, ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi ile kavrama dair bilgiler edinilmiştir. Zeynep Gürsoy'un Kültürel Peyzajın Kavranmasında Kültürel Rota Planlanmasının Rolü: Alinda Ve Alabanda Örneği adlı yüksek lisans tezinde kültürel peyzaj değerleri üzerine geliştirmiş olduğu değerler sisteminden yararlanılmıştır. Geleneksel doku ve mimarinin korunmasında Zeynep Ahunbay'ın Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon kitabından faydalanılmıştır. Kavramın gelişimi hakkında Tarihi Bölgelerin Korunması ve Çağdaş Rolü Hakkında Tavsiye, Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü (Washington Tüzüğü), Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü, Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri ve ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi incelenmiştir. Cittaslow kavramı hakkında Deniz

Çakar'ın Kültürel Mirası Koruma Bağlamında "Yavaş Şehir" (Cittaslow) Hareketi: Türkiye Örneği tezinden ve Ayça Özmen'in Tarihi Cittaslow Yerleşimlerinde Kentsel Ve Mimari Koruma İlkeleri tezinden faydalanılmıştır. Cittaslow internet kaynaklarından ve Cittaslow International Charter kaynağından bilgi edinilmiştir.

1.2 Tezin Amacı

Anadolu'da kurulan en eski yerleşim yerleri savunma, iklim, su kaynakları, ticaret yolları gibi birçok etken göz önünde bulundurularak kurulmuştur. Isparta'nın ilçesi olan Eğirdir; tarihsel süreçte birçok medeniyetin hüküm sürdüğü bir kıyı yerleşim yeri olmuştur. M.Ö. dönemde Arzava Krallığı, Frigler ve Lidyalıların hüküm sürdüğü bilinmektedir. M.Ö. 188 yılına gelindiğinde Romalılara bırakılan kentin adı Prostanna olmuştur. Bu dönemde yerleşim yeri Sivri Dağ'ın eteklerindedir. 395 yılında Bizans Devlet'i egemenliğine girmiştir. 1204 yılında III. Kılıçaslan'ın hükümdarlığında Selçuklu Devleti'ne dahil olmuştur. Selçuklu dönemi itibariyle yerleşim yeri gölün kenarına inmiş ve bu dönemden pek çok iz taşımaktadır. 1391 yılında Osmanlı Devleti'ne dahil edilmiştir. 1970'li yıllarda yapılan yol çalışmaları ile Eğirdir-Konya yolu sahil şeridinde göl doldurularak yeni bir aks oluşturulmuştur. Aynı yol çalışmasında Can Ada ve Yeşilada arasına da dolgu yapılıp karaya bağlanmıştır.

Eğirdir kuruluşu itibariyle önemli yollar üzerindeyken daha sonraki medeniyetlerde de çeşitli amaçlarla oluşturulan güzergâhlar üzerinde önemli bir durak olmuştur. Antik dönemde Pisidia bölgesinde pek çok kenti birbirine bağlayan bir konumdadır. M.S. 45 yılında Aziz Paul'un Hristiyanlığı yaymak amacıyla geldiği Antalya-Perge'den başlayıp Isparta-Yalvaç Antiocheia'da biten St. Paul yolu güzergâhında bulunan Eğirdir ilçe merkezi önemli bir duraktır. Selçuklu döneminde hem kuzey-güney hem de doğu-batı yönünde bulunan kervan yolları için stratejik bir nokta olmuştur. Eğirdir ve çevresinde yer alan kervansaraylar Osmanlı Dönemi'nde de kullanılmıştır. Kurtuluş Savaşı yıllarında demiryolu ile Isparta yönünden gelen asker ve malzeme sevkiyatında Eğirdir Gölü üzerinden kayıklarla Yalvaç-Akşehir tarafına intikal sağlanmıştır. Dönemin önemli ticaret ve kültür yollarının üzerinde bulunması bölgedeki potansiyeli arttırmaktadır.

Çalışmanın amacı; Eğirdir ilçe merkezinde yer alan kültürel mirasın, kültür rotaları, kültürel peyzaj, cittaslow ve geleneksel doku ve mimarinin korunması gibi güncel

koruma kavramları bağlamında değerlendirilerek, gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır. Eğirdir ilçesinin sahip olduğu çok katmanlı tarihi değerlerinin yaşama dahil edilmesine zemin hazırlamak, mimari alanda yapılacak olan koruma çalışmalarına katkı sağlayacaktır. Tezde bu kültürel katmanların önemi belirtilerek okunur hale gelmesi sağlanacaktır. Potansiyel kültür mirasları tespit edilerek Aziz Paul Yolu kültür rotasının canlandırılması hedeflenmektedir. Çalışma alanında bulunan geleneksel sivil mimari örnekleri de bu kapsamda tespit edilip, yeni işlev verilerek rotaya değer katması düşünülmektedir. Bu sayede tez, alandaki potansiyelin değerlendirilmesi ve koruma stratejilerinin geliştirilmesine bütüncül bir yaklaşım sunacaktır. Eğirdir'de yer alan kültürel ve doğal miras değerlerinin güncel koruma kavramları kapsamında öne çıkarılarak yapılacak olan koruma çalışmalarına kaynaklık etmesi ve zemin oluşturması beklenmektedir. Farkındalık oluşturularak kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlanacaktır.

1.3 Kapsam ve Yöntem

Eğirdir özelinde 3 farklı ölçekte analiz çalışması yapılmıştır. Bölgesel ölçekte ve kentsel ölçekte yapılan analizler ile doğal ve kültürel mirasın tespit çalışmaları gerçekleştirilmiştir, ve bu analizlerin bir çıktısı olarak değer, sorun ve potansiyel analizi gerçekleştirilmiştir. Tüm analizlerin nitel ve nicel değerlendirmesi yapılmıştır. Eğirdir'de çalışma alanı olarak belirlenen tarihi kent merkezi, Can Ada ve Yeşilada'yı içine alan 12 mahallede kent ölçeğinde koruma ve belgeleme amaçlı 2023-2024 yılları arasında analiz çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Çalışma alanı I. ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı, Nitelikli Doğal Koruma Alanı, Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı ilan edilen yerleşim alanlarını ve Kesin Korunacak Hassas Alan ilan edilen Eğirdir Gölünü kapsamaktadır.

Yerleşim yerinin yıllar içinde yaşamış olduğu değişimin tespiti için Harita Genel Müdürlüğü'nden edinilen hava fotoğrafları kullanılmıştır. Bu hava fotoğrafları ile yapılan dolgu yol çalışmasının etkileri ve kıyı şeridininin değişimi görülmüştür. Alanda yer alan anıt eserlerin ve geleneksel yapıların tescil kararlarına Eğirdir Belediyesi Arşivi'nden erişilmiştir. Koruma tarihi ve Koruma Amaçlı İmar Planı hakkında bilgi Isparta Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'nden edinilmiştir.

Eğirdir'in bulunduğu konum itibariyle sahip olduğu kültürel ve doğal değerlerin anlaşılması adına bölgesel ölçekte kültürel peyzaj değerleri, ulaşım ve tarihi yollar analizleri yapılmıştır. Eğirdir Belediyesi'nden edinilen halihazır harita ve diğer veriler kullanılarak çalışma alanında kentsel ölçekte mevcut durum tespiti için analiz çalışmaları yapılmıştır. Bu analizler çalışma alanı, kıyı çizgisi, işlev, açık alanlar, ulaşım ve tescil analizleridir. Elde edilen veriler ışığında kentsel ölçekte değer, sorun ve potansiyeller belirlenmiştir.

Son bölümde; alanda görülen güzergahlar üzerine kültür rotası, fiziksel ve doğal özellikleri ile kültürel peyzaj, sahip olduğu geleneksel mimari ile geleneksel doku ve mimarinin korunması, doğası ve yerel özellikleri ile cittaslow olmak üzere 4 güncel koruma yaklaşımı üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

2
ÇALIŞMA ALANININ TANIMLANMASI: EĞİRDİR ve ÇEVRESİ

Eğirdir, tarihi ve doğal güzelliklere sahip olan Akdeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Isparta'ya bağlı olan ilçe şehre 34 km uzaklıkta bulunmaktadır ve yüzölçümü 1414 km²'dir. İlçe, kendi ile aynı ismi taşıyan Eğirdir Gölü'nün batı kıyısında Sivri Dağı'nın eteklerinde yer almaktadır. Eğirdir Göl'ü, göller yöresinin en büyük göllerinden biri olup Türkiye'nin en büyük 4. gölüdür ve 517 km² yüzölçümüne sahiptir (Eğirdir: Isparta Valiliği, t.y.). Eğirdir Göl'ü ve bölgenin sahip olduğu zengin coğrafya Eğirdir'in en önemli değerlerindendir. Isparta ili coğrafi olarak, kuzeyde Afyonkarahisar, güneyde Antalya, doğuda Konya, batıda Burdur illeri ile komşudur (Şekil 2.1).

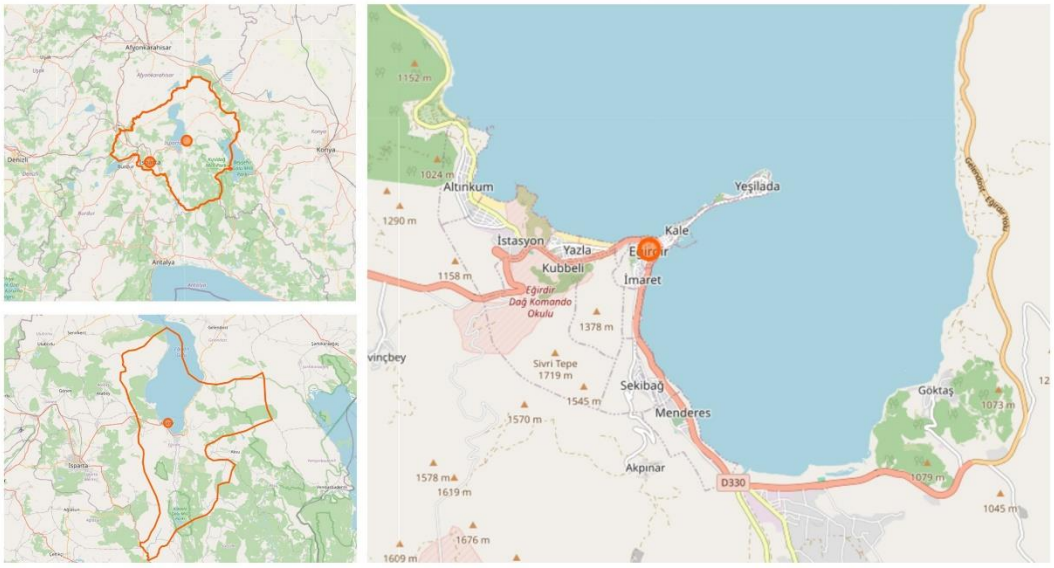

Şekil 2.1 Isparta ili konumu ve Eğirdir ilçesi konumu (OpenStreetMap, 2025)

Eğirdir Göl'ü oluşan yer şekilleri sonucunda Eğirdir havzasının suyla dolmasıyla meydana gelmiştir. Güney-kuzey doğrultusunda bir geçit üzerinde bulunması, çevrenin ormanlarla kaplı olması yerleşime uygun bir ortam oluşturmuştur (Kesici, 2006). Tarih öncesi dönemden başlayarak katmanlar halinde pek çok medeniyete

ev sahipliği yapmış olan Eğirdir, günümüzde de doğal ve tarihi değerleriyle varlığını sürdürmektedir.

2.1 Eğirdir Yerleşim Tarihi

Eğirdir adı, geçmiş dönemlerden günümüze değişerek ulaşmıştır. Yöreye Luwi uygarlığı döneminde 'Ada Ülkesi' anlamına gelen 'Askawana' adının verildiği bilinmektedir. Eğirdir kentinin Lidya uygarlığının son hükümdarı olan Kroisos tarafından kurulduğu ve adının 'Krozos' olduğu düşünülmektedir. Romalılar döneminde Prostanna adını almıştır. Bizans egemenliğinde ise bölgenin adı Akritur (Akrōtērion) olmuştur. Selçuklu döneminde sayfiye olarak kullanıldığı ve güzelliğine hitaben 'Cennetâbâd, Felekâbâd' adını aldığı düşünülmektedir. Beylikler döneminde Hamidoğulları Beyliği, Feleküddin Dündar Bey yönetiminde kenti ele geçirmiş ve en önemli şehirlerden biri olmuştur (Göçmen, 2001). 1333 yılında İbn Battuta kenti ziyaret etmiş ve Egridür (اکریدور) şeklinde bahsetmiştir. Osmanlı dönemi tahrir defterlerinde Eğridür kazası ve Nis Adası (Yeşilada) olarak isimlendirilmiştir. Cumhuriyet ilan edildiğinde Eğridir olan kentin adı halkın eğrilik ifade eden isme tepkisinden dolayı 8 Mayıs 1985'te Eğirdir olarak değiştirilmiştir (Eğirdir'in Tarihi:T.C. Eğirdir Kaymakamlığı, t.y.).

Eğirdir ve çevresinin geçmişine bakıldığında M.Ö. 2000-1200 yıllarına kadar dayandığı ve Arzava Krallığı adında bir medeniyete ait olduğu bilinmektedir. Daha sonra Antik Çağda Anadolu'da hüküm süren Friglerin egemenliğine girdiği görülmektedir. M.Ö. 687-547 yılları arasında Lidyalılar tarafından ele geçirilen kentin ilk adının Lidyalarının son kralı Kroisos'tan geldiği ve Krozos olduğu bilinmektedir. Eğirdir Kalesi'nin de temellerinin bu dönemde Lidyalılar tarafından yapılmış olduğu düşünülmektedir. M.Ö. 540 yılından itibaren iki yüzyıl boyunca Perslerin hüküm sürdüğü bilinmektedir. Daha sonra Seleukoslar bölgedeki diğer kentler ile birlikte Eğirdir'i de egemenliği altına almıştır (Karakaya, 2001).

M.Ö. 188 yılında kent bir sözleşme ile Romalılara bırakılmıştır. Eğirdir Akpınar köyü yakınlarında bilinen en eski yerleşim yeri Hellenistik döneme tarihlenen Prostanna Antik Kenti'dir. Diğer kentlerle etkileşim içinde olan Prostanna, dönemin yol ağlarının merkezinde yer almaktadır. Kuzey Pisidia'da yer alan Prostanna kentinin kuzeyinde günümüz Eğirdir ilçesi sınırları içinde olan Parlais, güneyinde Aksu ilçesinde yer alan Tymbriada, batısında Atabey'de bulunan

Seleukia Sidera antik kenti yer almaktadır (Kızılyalçın & Özcan, 2016). 395 yılında Bizans egemenliğine girmiştir (Karakaya, 2001).

Selçuklular Anadolu'da Türk hakimiyetini ve tarihini başlatan önemli bir medeniyet olmuştur. Bizans Egemenliği'ne son vererek Anadolu'da genişleyen Anadolu Selçuklu, Eğirdir ve çevresini 1204 yılında III. Kılıçarslan hükümdarlığında ele geçirmiştir. Selçuklu döneminde Eğirdir ve çevre illerde imar faaliyetlerinin olduğu bilinmektedir. Bu dönemden han, kervansaray, medrese, türbe ve köprü gibi pek çok anıtsal mimari eser günümüzde varlığını sürdürmektedir. Eğirdir dönemin hükümdarları tarafından çok beğenilmiş olup sayfiye yeri olarak kullanılmıştır (Yiğitbaşı, 1972).

Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasıyla Anadolu'da 'Beylikler Dönemi' başlamıştır. Bu dönemde Isparta, Burdur, Gölhisar, Uluborlu, Antalya, Beyşehir gibi pek çok yerleşim yerini ve Eğirdir'i de içine alan bir beylik olarak Hamidoğulları Beyliği kurulmuştur. Beyliğin Hamid ismini Selçuklu dönemi uç beyi olduğu bilinen Hamid Bey'den aldığı düşünülmektedir. Osmanlı kaynaklarında bu bölge 'Hamid İli' olarak da geçmektedir. Feleküddin Dündar Bey, başkent haline getirdiği Eğirdir'de imar faaliyetlerinde bulunmuştur. Hamidoğulları Beyliği 1300 yılında Eğirdir ve Antalya merkezli olarak ikiye bölünmüştür. İdari Merkez Eğirdir olduğu için bu dönemde şehir Konya-Antalya arasında önemli bir merkez haline gelmiştir. Osmanlı hükümdarı I.Murad 1374 yılında Yalvaç, Karaağaç, Beyşehir, Seydişehir ve Akşehir'i Hamidoğullarından para karşılığı almıştır. Beylik son hükümdar Kemaleddin Hüseyin Bey'in 1391 yılında ölümü üzerine komşuları Osmanlı ve Karamanoğulları arasında paylaşılarak son bulmuştur (Göde, 2001).

Eğirdir'deki 78 yıllık Hamidoğulları Beyliği'nin hakimiyeti 1391 yılında Osmanlı Devleti'ne geçmiştir. 15. ve 16. yüzyıla ait belgeler mevcuttur. Eğirdir'in Osmanlı döneminde bağlı olduğu sancak Hamideli olarak adlandırılmıştır. Tanzimat'tan sonra Eğirdir, Konya Vilayeti'ne bağlı bir ilçe olmuştur (Cansever, 2021). 1402 yılında Ankara Savaşı'nda Timur İzmir'i ele geçirdikten sonra Hamideli'ne gelmiştir. Uluborlu ve Eğirdir'i yağmalamış, halk Nis Adası'na (Yeşilada) sığınmıştır. Timur'un gidişinden sonra Müslüman ve Hristiyan halk adada birlikte yaşamaya başlamıştır (Babacan, 2015).

Eğirdir ilçesinin yerleşim tarihinde öne çıkan anıt eserler Şekil 2.2'de gösterilmiştir.

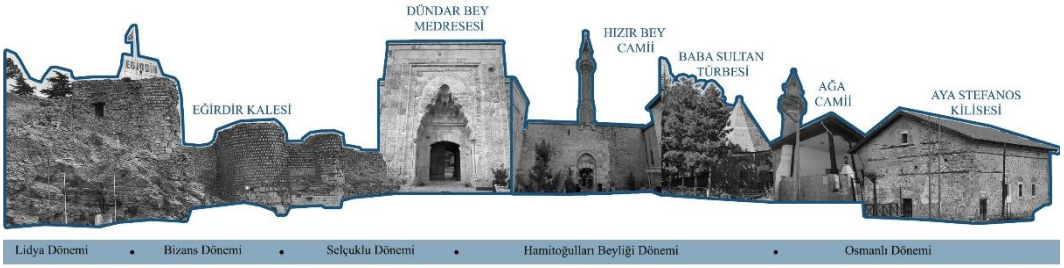

Şekil 2.2 Eğirdir anıt eserler kronolojik (Yılmaz,2025)

Cumhuriyet'in ilanıyla Eğirdir, Isparta'ya bağlı önemli bir ilçe olmuştur. 1912 yılında İzmir-Eğirdir demiryolu hattı kullanıma açılmıştır. 1954 yılında, günümüzde Eğirdir'in ana geçim kaynağı olan elmacılık, gülcülük, bağcılık gibi tarım kolları yaygınlaşmaya başlamıştır. 1950'li yıllara kadar Eğirdir'de halı önemli bir geçim kaynağı olmuş, yaklaşık 500 halı tezgahı ile ticarete katkı sağlamışlardır. El dokuması halılar İzmir-Eğirdir tren hattı sayesinde iç pazarda katkı sağlamıştır. 1983 Isparta Yıllığı'nda gölde bol balık olduğu ve gölün çok berrak olduğu belirtilmiştir. 1975 yılında Eğirdir göl kenarı doldurularak Konya-Isparta Anayolu yapılmıştır (Şekil 2.3). 1995 yılında Eğirdir-Antalya karayolu yapılmıştır. Eğirdir; ulaşım kolaylığı, birden çok medeniyete ev sahipliği yapmış olması ve mimarisi, turizm değerleri, halıcılık ve el sanatları ile ön planda olduğu için 11 Haziran 2016'da Cittaslow ilan edilmiştir (Cansever, 2021).

Şekil 2.3 Eğirdir dolgu yol çalışması yapılmadan önce (Salt Arşiv, t.y.)

Eğirdir ilçesinin yerleşim tarihine tanıklık eden ve farklı dönemleri itibariyle yazılı kaynaklardan ulaşılan belgeler ile tarihi yollar, güzergahlar ve seyyahların aktardığı ticari, dini, sosyal, mimari ve askeri konular olmak üzere pek çok konudan bilgiye yer verilmektedir.

2.1.1 Tarihi Yollar, Güzergahlar

Antik dönemlerden itibaren yollar ve güzergâhlar yerleşim yerlerini, ticaret merkezlerini ve stratejik konumları birbirine bağlarken aynı zamanda kültürlerin de yayılmasını sağlamıştır. Asya kıtasının batı ucunda yer alan Anadolu'da bulunan yol ağları, Hititler ve Asurlar döneminden itibaren oluşturulmaya başlanmış olup Osmanlı Dönemi'ne kadar tüm medeniyetlerin ortak değeri olarak korunmuştur. Tarih boyunca geliştirilip han, kervansaray, köprü gibi çeşitli mimari yapılar ile donatılıp iyileştirilmiştir (Kemer, 2018). Anadolu'da yol güzergâhları araştırılırken Isparta ve etrafındaki yolların farklı medeniyet dönemlerinde birbirlerine çok yakın yerlerden geçtikleri görülmüştür. Roma döneminde antik şehirler arası kullanılan patika olarak adlandırılabilecek yolların, daha sonraki Türk-İslam Dönemi olarak adlandırılan Selçulu Dönemi'nde, Beylikler Dönemi'nde ve Osmanlı Dönemi'nde de kullanıldığı görülebilmektedir (Demirci, 2014). Tez kapsamında Eğirdir ve çevresindeki dini, ticari ve askeri amaçlı 3 güzergâh incelenmektedir: St. Paul Yolu, Kervan Yolu ve Millî Mücadele Yolu-Eğirdir Menzili.

2.1.1.1 St. Paul Yolu

Havari Paul hakkında Elçilerin İşleri adlı kaynakta Kilikya'nın Tarsus kentinde doğduğu ve Yahudi olduğu belirtilmiştir. Yine aynı eserde Paul'un Tarsus'lu olduğu fakat Hristiyanlığı öğrenmek için Kudüs'te yetiştirildiği belirtilmektedir (Τάτση, 2008). Paul'un doğduğu yıl kesin olarak bilinmemektedir fakat M.S. 6-15 yılları arasında doğduğu düşünülmektedir. Hristiyanlık dininin Anadolu'ya ve Avrupa'ya yayılmasındaki rolü önemlidir. Aziz Paul'dan İncil'de 13 bölümde bahsedilmektedir. Hz. İsa tarafından görevlendirilen Aziz Paul'un misyon yolculukları Elçilerin İşleri adlı kaynakta bahsedilmektedir. Aziz Paul'un Kudüs'ten çıktığı yolculuğu 10 yıl sürmüştür ve 4 farklı güzergâhtan oluşmaktadır (Şekil 2.4) (Erçolak, 2021).

Şekil 2.4 St. Paul'un misyon yolculuğu (Encylopedia Britannica, t.y.)

1. Misyon yolculuğu için yola çıkan Aziz Paul Kıbrıs'a ve Pisidya topraklarına gitmiştir. 2. yolculuğunda Küçük Asya üzerinden Avrupa topraklarına ulaşmıştır. 3. yolculuğunda ise ikinci yolculuğunda uğradığı bazı şehirlere tekrar uğramıştır (Murphy-O'Connor, 1985). 4. yolculuğunda tutuklanan Aziz Paul Roma'da M.S. 64 yılında öldürülmüştür (Erçolak, 2021).

1. Misyon yolculuğunu M.S. 46-48 yıllarında yapan Aziz Paul, Antiokheia (Antakya)- Seleukeia Pieria- Kıbrıs-Attalia (Antalya)- Perge- Kestros Vadisi (Aksu)- Psidia Antakya (Yalvaç)- İconium (Konya)- Lystra (Hatunsaray)- Derbe üzerindeki kentlere uğrar ve aynı yoldan Attalia'ya dönüp deniz yoluyla Antiokheia'ya döner (Boyacıoğlu, 2013). Bu dönemde Roma şehirleri arasında yollar iyi inşa edilmemiştir ve Aziz Paul bu yolları yaya olarak yürümüştür (Murphy-O'Connor, 1985).

St. Paul yolu 2004 yılında işaretlenmiş yürüyüş rotası olarak resmen açılmıştır. Türkiye'nin işaretlenmiş en uzun ikinci yürüyüş yoludur. Günümüzde Kültür Rotaları Derneği tarafından temsil edilmektedir. 2016 yılında Kültür Rotaları Derneği tarafından yürütülen Avrasya Yolu adlı güzergâha da eklenmiştir (Clow, 2017).

St. Paul yolu, 1. Misyon yolculuğu üzerinde yer alan Perge'den Pisidya Antiokheiası'na uzanan ve Aziz Paul'un seyahatlerinin anısına oluşturulmuş 500

km'lik bir yürüyüş yoludur. Elçilerin İşleri kitabında yolculuğun geçtiği yerler hakkında kısıtlı bilgi olduğu için rotanın güzergâhı kesin değildir. St. Paul yolu, tarihi yollar kullanılarak en kısa mesafe olacak şekilde Perge'den Pisidya Antiokheia'ya ve alternatif bir güzergâh olarak Aspendos'tan Adada'ya göç eden yörüklerin kullandığı taş döşenmiş yolların eklenmesiyle oluşturulmuş ters Y şeklinde bir rotadır (Şekil 2.5). Bazı noktalarda tarihi köprülerin ve geçitlerin yol olduğu düşünülmektedir. Bunlardan biri de Eğirdir Gölü ile Hoyran Gölü'nün eskiden ayrı olduğu ve arasında bir geçit olduğu düşüncesidir. Günümüzde yürüyüşçüler gölü bu noktadan tekne ile geçmektedirler (Clow, 2015).

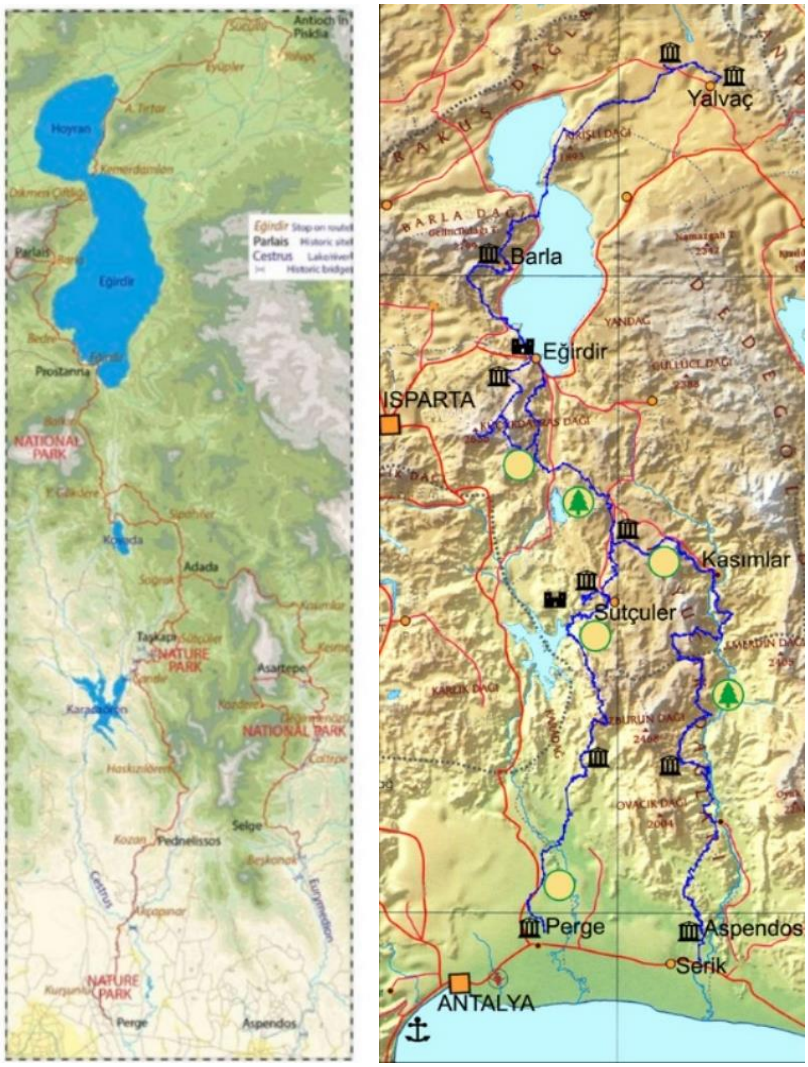

Şekil 2.5 St. Paul Yolu'nda tabiat parkları (Clow,2015) ve antik yerleşimler (Culture Route Society, t.y.)

Tükiye'de tarihi yolların korunmasına yönelik bir yasal düzenleneme bulunmamaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Koruma Kurulu bu yollarda bulunan taş döşeli, tarihlendirilebilen kısımları tescil edebilmektedir. Türkiye,

peyzaj alanlarının korunması için Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'ni imzalamış olsa da henüz alınan herhangi bir karar yoktur (Clow, 2015).

St. Paul yolu dini, kültürel ve doğal miras elemanları ile iç içedir. Güzergâh üzerinde bulunan Toros Dağları ile Kasnak Meşesi Ormanı, Köprülü Kanyon ve Yazılı Kanyon gibi koruma altında olan alanlarda bulunan meşe, ardıç, kızılçam gibi türler orman oluşturmaktadır. Hac yolu olarak çok fazla yürünmese de doğa yürüyüşü için yerli ve yabancı turistler açısından güzergâh dikkat çekicidir (Clow, 2015).

2.1.1.2 Kervan Yolu

Kervansaray kelimesi Farsça kökenli olup kârban yani kervandan türetilmiştir. Kervansaraylar inşa edildiği dönemde önemli ticaret yolları üzerinde şehirler arasında bulunmaktadır. Kervanların ve yolcuların konaklaması amacıyla yapılmıştır. Vakıf sistemi üzerine kurulan bu yapılarda yolcular belli bir süre ücretsiz konaklayabilmektedir. Kervansaraylar mimari özellik bakımından Gazneliler ve Karahanlılar döneminde yapılan Ribatlara benzemekte olup ilk örneklerinin bu yapılar olduğu düşünülmektedir (Günel, 2010).

12. yüzyıl itibariyle Selçuklu medeniyeti etkisinde Anadolu'da ticaret büyük rol oynamıştır. 1.Keyhüsrev, 1. Keykavus ve 1. Alaeddin Keykubat döneminde kervansaray yapımı hızlanmıştır. Deniz yoluyla veya karayoluyla Orta Asya'dan gelen birçok ticari ürün Anadolu'da kervanlar ile taşınmıştır. Doğu-Batı arasında ana kervan yolları üzerinde görülen kervansaray yoğunluğunun benzeri Anadolu'daki tali yollarda da görülmektedir. Doğu-Batı güzergâhı, Konya-Batı Anadolu güzergâhı, Güney- Kuzey yönündeki güzergâh ve Konya-Doğu Anadolu güzergâhının ana yolları oluşturması Konya'nın kervan yolları için bir düğüm noktası haline geldiğini gösterir (Şekil 2.6) (Bakkal, 2019).

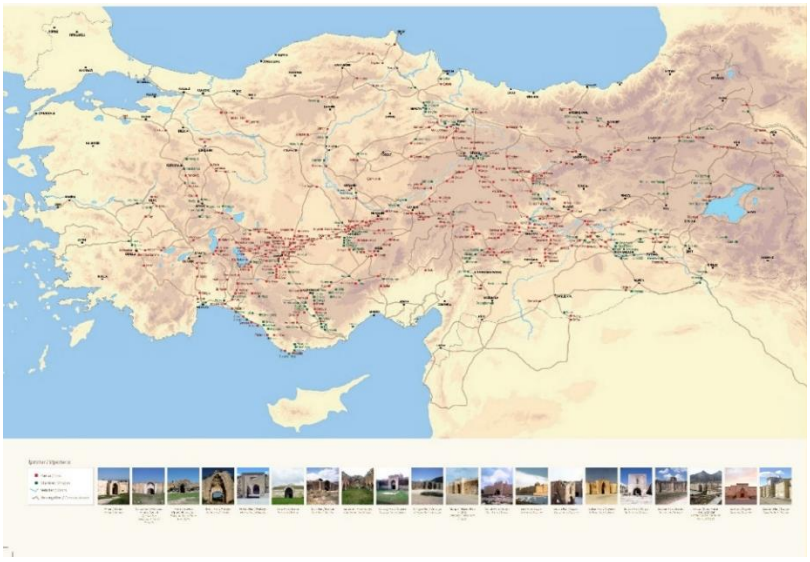

Şekil 2.6 Kervan yolu haritası (ÇEKÜL,t.y.)

Tez çalışma alanı olan Eğirdir'in hem doğu-batı hem de kuzey-güney güzergâhları üzerinde olduğu görülmüştür. Bu güzergâhlardan biri Konya merkezli oluşturulan kuzey-güney akslı ana yollardan olan Konya-Antalya güzergâhıdır. Antalya fethedildikten sonra oluşturulan bu güzergâh limana ulaşması açısından büyük önem taşımıştır. Bu önemli güzergâhın günümüz Şarkikaraağaç-Gelendost-Eğirdir üzerindeki kervansaraylardan da geçtiği bilinmektedir. Bir diğer güzergâhın 1332 yılında İbn-i Battuta'nın takip ettiği yol olduğu düşünülmektedir. Deniz yoluyla Alanya'ya ulaşan seyyahın Antalya-Isparta-Eğirdir-Akşehir-Denizli-Tavas-Milas güzergâhını takip ettiği bilinmektedir (Şekil 2.7). Eğirdir'de bir süre konaklayan Battuta seyahatnamesinde de bu yer hakkında bilgi vermektedir (Demirci, 2014).

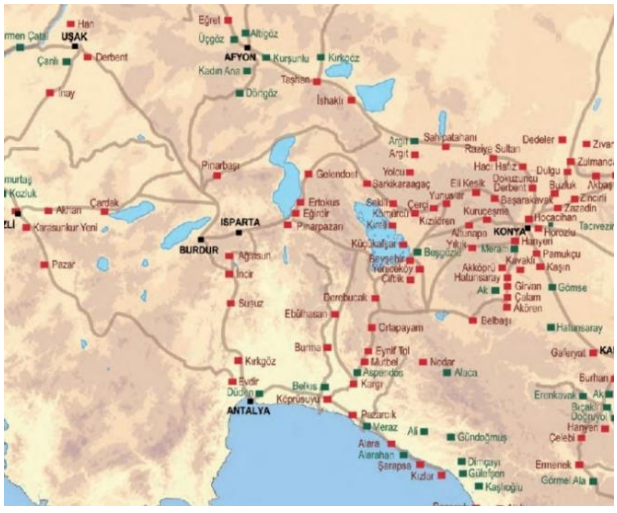

Şekil 2.7 Kervan yolu haritası Eğirdir ve çevresi (ÇEKÜL,t.y.)

II. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde 1237-38 yılında yapılan Eğirdir Hanı (Keyhüsrev Kervansarayı) günümüz Eğirdir-Konya karayolunda Eğirdir ilçe merkezine 3 km uzaklıkta bulunmaktadır. Göl kenarında yer alan kervansaray kuzey- güney aksında olan Konya-Antalya güzergâhı ve doğu-batı aksını oluşturan Konya-Denizli güzergâhı üzerinde yer almaktadır. Anadolu Selçuklu sultan hanları plan şemasında yer alan kervansaray yaklaşık 3400 metrakare olan büyüklüğü ile yapıldığı dönemin en büyük dördüncü hanı olarak düşünülmektedir (Şekil 2.8). Harabe halde bulunan kervansarayın 2006 yılına kadar yapılan kazı çalışmaları sonucu açık ve kapalı alandan oluşan plan şeması tahmin edilebilmiştir (Karakuş, 2022).

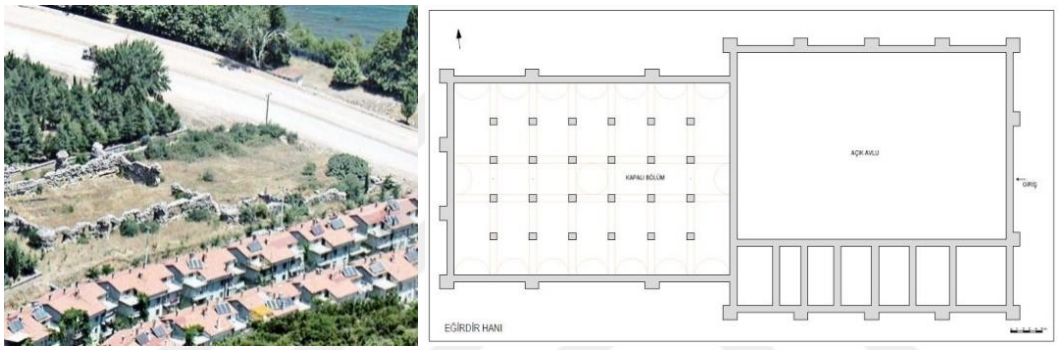

Şekil 2.8 Eğirdir Keyhüsrev Kervansarayı ve planı (Karakuş, 2022)

2.1.1.3 Millî Mücadele Yolu-Eğirdir Menzili

Millî Mücadele; İnönü Muharebeleri, Kütahya Eskişehir Muharebeleri, Sakarya Meydan Muharebesi ve Büyük Taaruz'dan oluşan bir bağımsızlık sürecidir (Armağan & Armağan, 2024). 1919 yılında başlayan Millî Mücadele'de ordunun silah ve cephane ihtiyacı Anadolu'ya dışarıdan tedarik edilme mecburiyetinde kalınmıştır. Batı Cephesine ulaştırılması gereken ihtiyaçlar, karayolunun bozuk olması ve bu malzemelerin karayolunda taşınmasının zor olması nedeniyle deniz yolu taşımacılığı uygun görülmüştür. 10 Temmuz 1920'de limanları teşkilatlandırmak, özellikle Karadeniz'den mühimmatı sevk etmek üzere Umur-u Bahriye Müdürlüğü kurulmuştur. Millî Müdafaa Vekaleti'ne bağlı bu müdürlük 5 şube ve 12 liman teşkilatından meydana gelmektedir (Şekil 2.9) (Aytan, 2024).

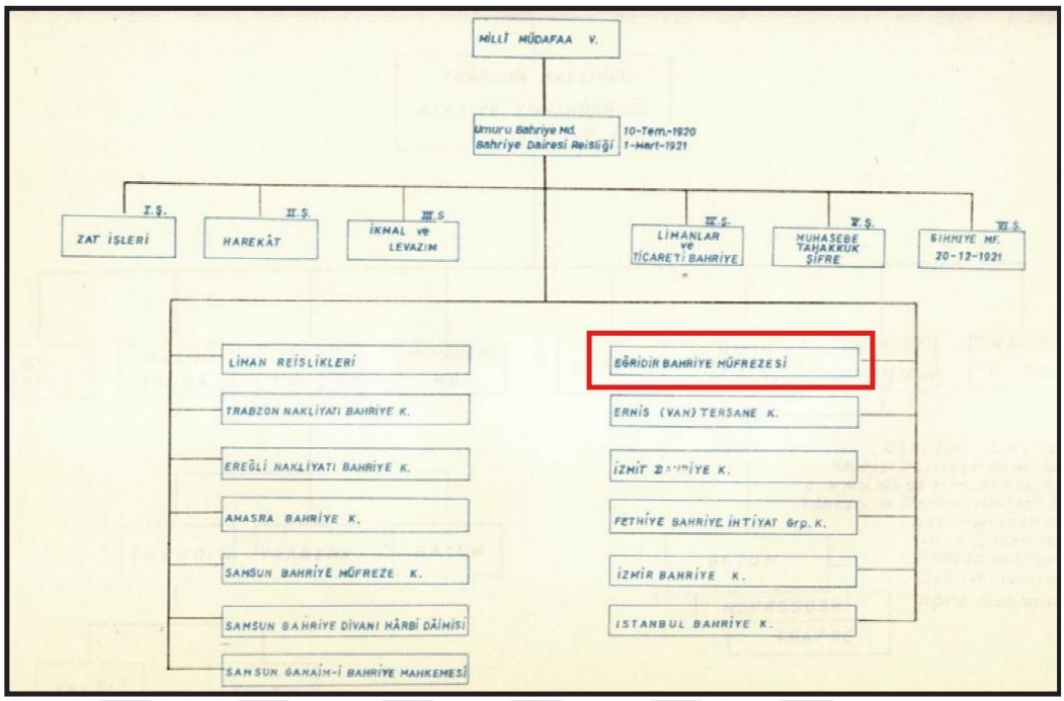

Şekil 2.9 Millî Mücadele Dönemi Deniz Kuvvetleri (Aytan, 2024)

Karadeniz'de lojistik desteği sağlamak, düşman gemilerinin durumunu takip etmek gibi hedeflerin dışında Anadolu'dan cephelere malzeme ve mühimmat ulaştırmak gibi hedefleri yerine getirmek için Umur-u Bahriye Müdürlüğüne bağlı komutanlıklar oluşturulmuştur. Bu komutanlıklardan bir tanesi de Eğirdir Gölü için oluşturulan Eğirdir Bahriye Komutanlığı'dır (Aytan, 2024).

Millî mücadelede Eğirdir'in bulunduğu konum, göl üzerinden su taşımacılığı yapılma imkanı ve İzmir'e uzanan demiryolu hattı ile stratejik bir hale gelmiştir. 1912 yılında İzmir-Aydın hattına Eğirdir'in de eklenmesiyle oluşturulan İzmir-Aydın-Nazilli-Dinar-Baladız-Eğirdir demiryolu hattı Millî mücadelede önemli bir rol oynamıştır (Şekil 2.10) (Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü, t.y.).

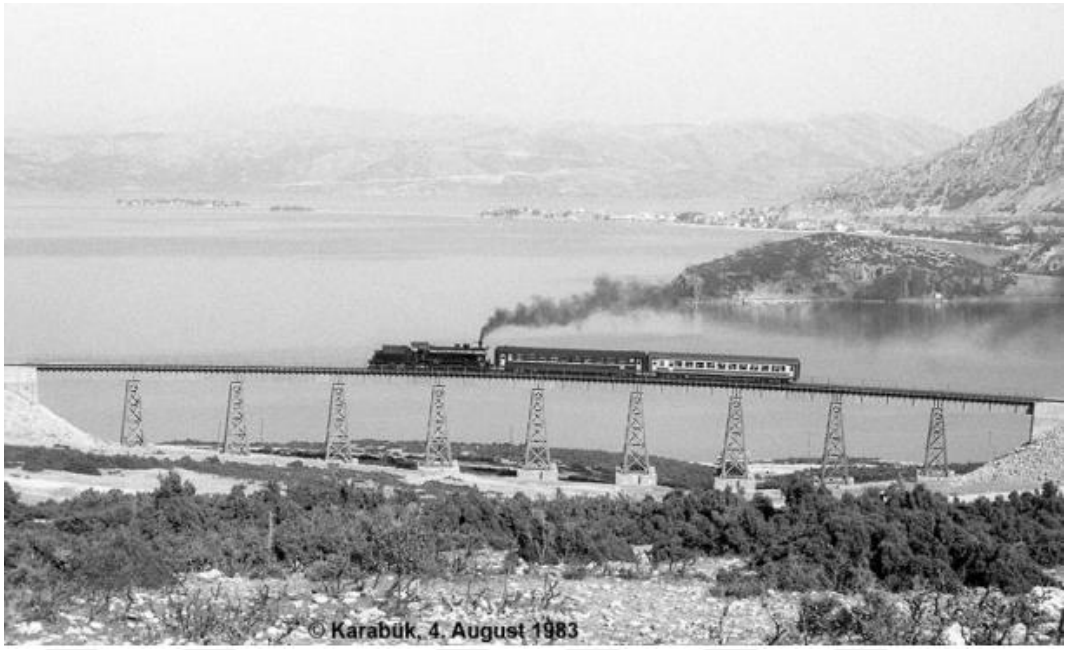

Şekil 2.10 Eğirdir demiryolu (Sinan, 2019)

1914 yılında Eğirdir Gölü'nde taşımacılık faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere Fransız Şimdendifer İşletme Kumpanyası kurulmuştur. Ulaşım imtiyaz hakkını alan Fransızlar, Eğirdir-Höyük ve Eğirdir-Aşağıkaşıkara iskeleleri arasında işletilen bu yol için 100 tonluk römorkor, 4 duba ve yerli halkın sahip olduğu 5 mavna ile 20 kayıklık deniz aracından oluşan bir filo oluşturmuştur. Göl üzerinden çeşitli malzeme ve insan nakli gerçekleştirmişlerdir (Şekil 2.11) (Bozkurt, 2007).

Şekil 2.11 Eğirdir Gölü'nde taşımacılık (Armağan & Armağan, 2024)

Eğirdir Bahriye Müfrezesi kurulduktan sonra Fransız işletmesinin sahip olduğu filoya Genel Kurmay Başkanlığı tarafından el konulmuştur. Eğirdir Gölü'nde bulunan bütün kayıklar ve sahipleri de Eğirdir Bahriye Müfrezesi'nde çalıştırılmak

üzere silahaltına alınmıştır. Batı cephesine gönderilecek mühimmat ve birçok malzeme doğudan karayolu ile Aşağıkaşıkara iskelesine getirilip göl üzerinden Eğirdir tren istasyonuna aktarılmıştır. Mühimmatın dışında bu güzergâh ile askeri ve sivil personel sevkiyatı da yapılmıştır. Diğer bir güzergâh Antalya-Eğirdir Hattı olarak adlandırılmış olup Antalya'ya yurt dışından gelen mühimmat ve personel Eğirdir'deki depolara taşınmıştır. Eğirdir'den Afyon'a bu malzemelerin gerektiğinde sevkiyatı sağlanmıştır. Antalya-Baladız-Eğirdir Menzil Hattı kullanılarak Batı Cephesi'ne uçak, nakil aracı, akaryakıt, otomobil parçası, çadır, yiyecek, tıbbi malzeme gibi çok çeşitli malzemeler ulaştırılmıştır (Şekil 2.12) (Armağan & Armağan, 2024).

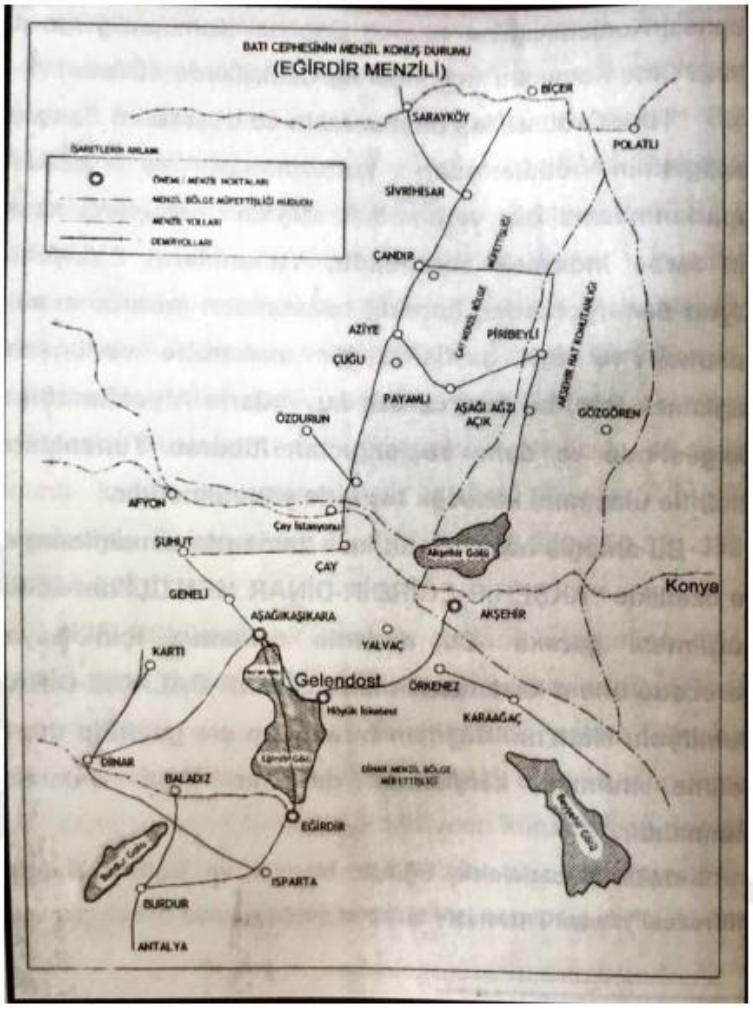

Şekil 2.12 Millî Mücadele Eğirdir Menzili (Sinan, 2019)

2.1.2 Seyyahlar

Yazılı kaynaklara bakıldığında Beylikler döneminden itibaren günümüze kadar ulaşılabilen 4 farklı seyyahın Eğirdir ve çevresinden yol aldığı, buraları detaylı bir şekilde tanımladığı görülmektedir. Bunlardan en eskisi 14. Yüzyıl gezginlerinden İbn-i Battuta'dır, daha sonra 1895 yılında yabancı seyyah Friedrich Paul Theodor Sarre, 1902-1905 yıllarında Eğirdirli seyyah Karçınzade Süleyman Şükrü ve 1907 yılında yabancı seyyah Gertrude Bell olmak üzere yazılı ve sözlü kaynaklarda belirtilmektedir.

2.1.2.1 İbn-i Battuta

Hac niyetiyle 1325'de yolan çıkan seyyah Kuzey Afrika sahillerinden seyahatine başlamıştır. Çeşitli şehirlerden geçerek Mekke'ye ulaşır. Mekke'den Lazkiye'ye ulaşır ve buradan gemi ile Alanya'ya gelmiştir (Şekil 2.13). 1332 yılında Anadolu'da gezmeye başlamıştır. Antalya, Isparta, Akşehir gibi yerlerden sonra Eski Dünya olarak adlandırılan Afrika ve Asya seyahatine devam etmiş, detaylı bilgiler vermiştir (Aykut, 2004).

Şekil 2.13 İbn-i Battuta seyahat güzergahı (Aykut, 2004)

Alanya'dan Anadolu'ya ulaşan Battuta Isparta'ya ve sonra Eğirdir'e gelmiştir. Ekrîdûr Şehri olarak yazılan seyahatnameye göre Eğirdir; kalabalık, şirin ve zengin bir şehirdir. Çevresi ağaçlık ve bahçedir. Göl üzerinden tekneyle Akşehir ve Beyşehir'e ulaşımın olduğunu belirtmektedir. Ulucami ve medreseye gittiğini, medresede Muslihiddin adında bir mollanın eğitim verdiğini ifade etmektedir.

Dönemin hükümdarının Dündar Bey oğlu Necmeddin İshak Bey olduğunu ve Ramazan ayını burada geçirdiğini belirtir (Aykut, 2004).

Günlük hayatta karşılaştığı gelenek ve göreneklerden de detaylı şekilde bilgi veren Battuta Eğirdir'de İshak Bey'in oğlunun cenazesine katılmıştır ve gelenekleri aktarmıştır. Medresede misafir olduğu için verilen eğitim hakkında bilgi vermiştir. Medresenin hocası olan Molla Muslihiddin'in mezarı olduğu düşünülen türbe bugün Yeşilada'da bulunmaktadır. Ulucami'de vakit geçirdiğinden ve namazdan sonra hafızların sure okuduğundan bahseder. Göl üzerinden ulaşımın sağlandığından bahsederken bunun nedeninin Anadolu'nun bazı yerlerinde ulaşımın karadan sağlanamadığı anlaşılmaktadır (Altıntaş, 2019).

2.1.2.2 Friedrich Paul Theodor Sarre

Sarre'nin, Küçük Asya Seyahati adlı kitabında Anadolu'da 1895 yılında ilerlediği rotada Selçuklu eserlerini anlattığı görülmektedir. Gezinin amacının erken dönem Türk Mimarisininin incelenmesi olduğunu önsözde belirtmiştir. Bunun yanında Frigya, Likya ve Pisidia kentlerinin de kitapta anlatıldığı belirtilmektedir. İzmir'den Konya'ya oradan Beyşehir'e ulaşan Sarre daha sonra Eğirdir'e gelmiştir (Şekil 2.14) (Sarre, 1896).

Şekil 2.14 Friedrich Sarre Küçük Asya seyahat güzergahı (Sarre, 1896)

Aksu'dan gelen Sarre Eğirdir'i şöyle tanımlıyor; Eğirdir, göle doğru uzanan bir kara parçasından ve gölün ortasında pitoresk şekilde yükselen iki ada parçasından oluşmaktadır (Şekil 2.15). Gölün manzarasının güzelliğinden bahsederken

İtalya'daki ünlü göllerden herhangi biri ile kıyaslanabilecek güzellikte olduğundan bahsetmektedir. Borromean adaları ile Maggiore Gölü'nü anımsattığını aktarmaktadır (Sarre, 1896).

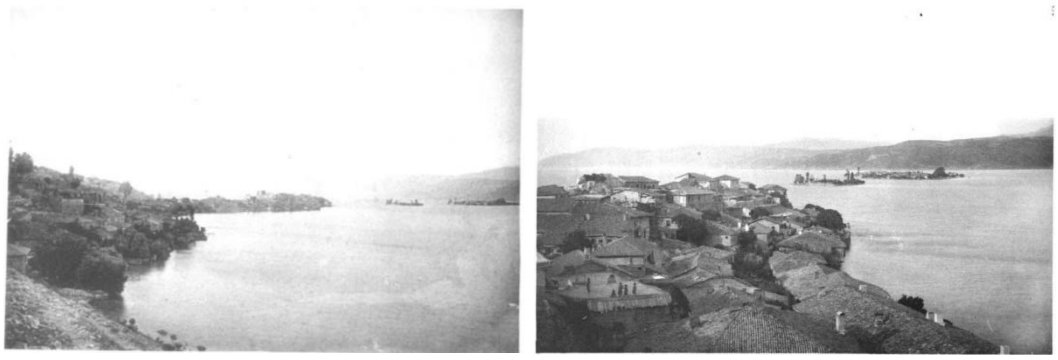

Şekil 2.15 Eğirdir genel görünüm ve Eğirdir Kalesi'nden adalar (Sarre, 1896)

Eğirdir Gölü kuzey-güney doğrultusunda uzanmaktadır. Gölü, kuzeyde yer alan küçük Hoyran Gölü ve güneyde daha büyük Eğirdir Gölü olarak tanımlamaktadır. Güneye dökülen göl ileride Kovada adında yeni bir göl daha oluşturur. Gölün etrafının sarp kayalıklardan ve dağlardan oluştuğunu bu nedenle katır yolu ile ulaşım sağlandığını belirtmektedir. Gölde balığın bol olduğu, 5 çeşit balığın avlandığı ve bölgenin topraklarının bereketli olduğundan bahsetmektedir. Gölün güneyinde olduğu gibi kuzeyinde de pek çok meyve ağacı olduğu, çeşitli üzümlerin yetiştiği ve yaprak dökmeyen bitkiler bakımından zengin olduğunu gözlemlemiştir. Özellikle yaşlı çınar ağaçlarının dikkat çektiğini belirtmiştir. Eğirdir'i Temmuz ayında ziyaret eden Sarre, şehir halkından kışın çok kar yağdığını ve hatta gölün bazen donduğunu, adalara ulaşımın yürüyerek sağlanabildiğini aktarmaktadır (Sarre, 1896).

Hirschfeld ve Ramsay'in Eğirdir Gölü'nün eski adının Limnai olduğunu kanıtladığını belirtmektedir. Ramsay'in ayrıca Antik ya da Bizans döneminde şehrin adının Prostanna olduğunu sikkelerden ulaşılabildiğini ve sikkelerin üzerinde sivri bir dağ konisi olduğunu aktarmaktadır. İbn-i Battuta'nın şehri ziyaretinden söz etmekte, şehrin isminin Akridur olduğunu bunun Yunanca bir terimin çevirisi olabileceğini söylemektedir (Sarre, 1896).

Eğirdir'in nüfusunun tamamen Türklerden, Nis Adasının nüfusunun ise neredeyse tamamen Rumlardan meydana geldiğini aktarmaktadır. Şehrin temiz ve refah içinde olduğunu belirtmektedir. Şehre güneyden giden yol üzerinde kalıntılar olduğunu, bir tarafının dağ bir tarafının gölle sınırlandığı bu girişte surda demir kapıların

olduğunu Fransız Seyyah Sieur Paul Lucas'ın 1714'teki Seyahatinden alıntı yaparak aktarmaktadır (Sarre, 1896).

Şehirde dükkanlar ve kahvehaneler ile çevrili bir meydan olduğunu, karşılıklı bulunan cami ve medresenin arasından göle doğru ilerlendiğinde kaleye ulaşan bir yol olduğunu ve bu yolda kendilerini misafir eden kişinin evinin olduğundan bahsetmektedir (Şekil 2.16) (Sarre, 1896).

Şekil 2.16 Eğirdir camiden kaleye giden yol (Sarre, 1896)

Hızır Bey Camii hakkında kare planlı, sütunlarla desteklenen bölgedeki tüm camilerle aynı plan şemasında olduğunu belirtmektedir. Harimin ortasında bir tavan açıklığı yer aldığını ve bunun altında günümüzde olmayan bir çeşmenin varlığından bahsetmektedir. Yapının ve çevresinin orijinalliğini kaybettiğinden zamanla yenilendiğinden bahsederken yakın zamana kadar korunan caminin portalinden ve merdivenlerden bahseder (Sarre, 1896).

Caminin karşısında yer alan medresenin portalinin geometrik süsleme ve yazılı bir silmeyle bezeli olduğundan bahseder. Medresenin dikdörtgen bir avlu etrafında şekillendiğini anlatırken baş eyvanın da yazılı silmeye sahip olduğunu, orijinalinde açık olan eyvanın ahşap bir duvarla kapatıldığını görmüştür (Şekil 2.17). Medresenin avlusunda bulunan çeşmenin yakın bir tarihte yapıldığını bizans dönemine ait sütun başlıklarının dikkat çektiğini belirtmektedir. Cami ve medrese arasında olan meydanın göl tarafında bir duvarla kapalı şekilde olduğunu, duvarda bulunan kapı boşluğunun üzerinde minare yer aldığını aktarmaktadır. Konya'dan

gelen Sarre, medrese taçkapısının Konya'da gördüğü 11. Yüzyıl anıtlarına ve özellikle Sultan Han'ında gördüğü taçkapıya çok benzediğini belirtmektedir (Sarre, 1896).

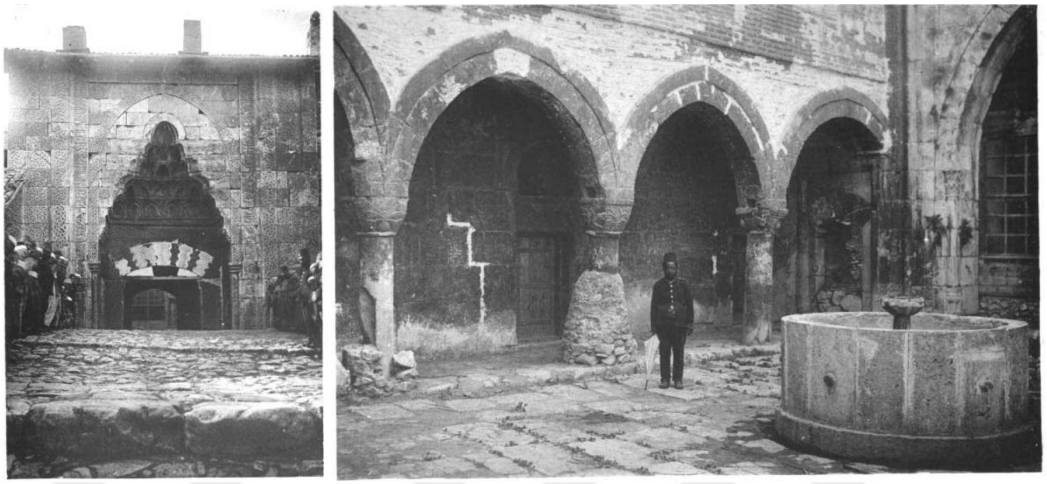

Şekil 2.17 Eğirdir Dündar Bey medresesi girişi ve avlusu (Sarre, 1896)

Kalenin yakınında bulunan okul yapısı ve 15. Yüzyıla tarihlenen zarif bir kütüphanenin varlığından bahsetmektedir. Kare planlı olan yapının kubbe ile örtülü olduğunu, girişin iki sütunlu, kubbeli bir mekandan oluştuğunu aktarmaktadır (Şekil 2.18). Yapının sanatsal açıdan uyumu Sarre'de İtalyan mimarisi izlenimi uyandırmıştır. Kapısının ahşap oymalı olduğunu belirtmektedir (Sarre, 1896).

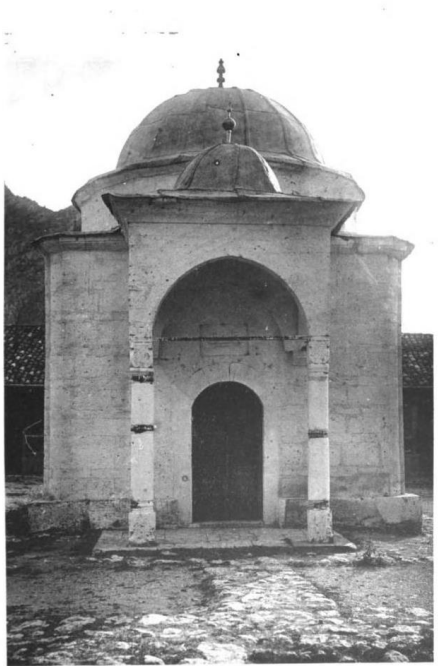

Şekil 2.18 Eğirdir kütüphane (Sarre, 1896)

Kale kalıntılarının, Selçuklu hükümdarı I. Alaeddin Keykubat zamanına tarihlendiğini belirtmektedir. Kale, göle doğru uzanan burun üzerinde yer almaktadır. Kalenin çoğu yerinin harap olduğunu en korunmuş kısmın şehre bakan yüzü olduğunu belirtmektedir. Korunan kısımda duvar yüksekliğinin 10-15 metre olduğunu, önünde görkemli çınar ağaçları olduğunu aktarmaktadır (Şekil 2.19). İç kalenin bu kısımda ana karadan hendekle ayrıldığını ve aslında tam bir adadan oluştuğunu belirtmektedir. Taş ve tuğla kullanılarak yapılmış yarım daire biçimli kuleleri olduğundan bahsetmektedir. Moloz ve yıkıntılar arasındaki patikadan kalenin üzerine çıktığında iki manzara ile karşılaşır. Biri cami ve medreseye bakan tarafta şehrin ve dağın görüntüsünden oluşurken diğeri kalenin üzerinde yer alan evlerin arkasında görünen adaların ve gölün muhteşem görüntüsüdür (Sarre, 1896).

Şekil 2.19 Eğirdir kalesi (Sarre, 1896)

Sonraki gün adalara mavna ile gittiklerini anlatmaktadır. Önce ilk sırada yer alan ve daha küçük olan Can Ada'ya gitmişlerdir. Yaklaşık 3 dönüm büyüklüğünde yerleşim olmayan Can Ada'nın ıssız ve üzüm bağları ile kaplı olduğundan bahsetmektedir. Kıyı şeridinde söğütler ve büyük gövdeli çınar ağaçları bulunmaktadır. Daha sonra ikinci sırada yer alan ve daha büyük olan Nis Adası'na (Yeşilada) gitmişlerdir. Nis Adası, evlerle kaplı dar sokaklardan ve ağaçlı küçük bahçelerden oluşmaktadır (Şekil 2.20). Sarre, bu adayı Venedik lagünlerinde yer alan Burano, Murano ve Torcello adalarına benzetmiştir. Yaklaşık 1000 nüfuslu

halkın büyük çoğunluğunun balıkçıkla, az bir kısmının ise ana kara da üzüm bağı ile uğraşarak geçimini sağladığından bahsetmektedir (Sarre, 1896).

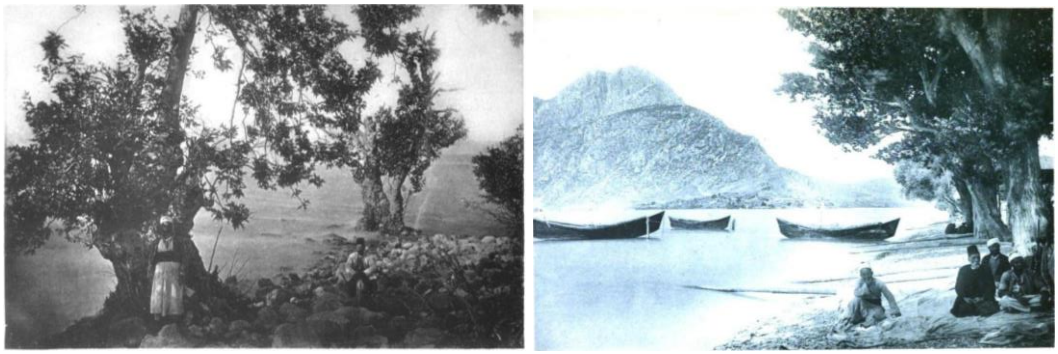

Şekil 2.20 Eğirdir Can ada ve Yeşilada (Nis ada) (Sarre, 1896)

Adanın doğu kıyısında yer alan iki adet kiliseden bahsetmektedir. Bunlardan büyük olanın harabe halinde olduğunu ve kullanılmadığını belirtmektedir. Diğeri ise daha çok Bizans kiliselerinin plan şemasında olduğunu aktarmaktadır. Doğuda dışa çıkıntılı yarım daire apsis olduğunu belirtmektedir. İçeride madalyon içinde resimlerden ve bazı sahnelerin resimleri olduğundan bahsetmektedir. Bu kilisenin Aziz Stephen'a adanmış bir XIV. Yüzyıl eseri olabileceğini düşünmektedir. Sarre kilisede bulunan ve ayin için kullanılan bazı eşyaları satın almıştır (Sarre, 1896).

2.1.2.3 Karçınzade Süleyman Şükrü

Eğirdir'de doğup büyüyen Süleyman Şükrü Posta ve Telgraf Nezareti'nde görev yapmıştır. 14 yıllık görevinden 1901 yılında azledilerek Deyrizor'a sürgün edilmiştir. Buradan Musul'a firar etmiştir, arşiv kaynaklarında hakkında karar verilene kadar Musul'da tutulması gerektiği bilgisinden başka resmi bir kayıta ulaşılamamıştır (Göksoy, 2017).

Görevi esnasında Eğirdir-Ağlasun-Antalya-İzmir-İstanbul Eğirdir-Isparta-Ağlasun-Antalya-Mersin-Pozantı-Adana Tarsus-Mersin-İstanbul-Niksar-Niğde-Kayseri-Sivas gibi güzergâhlardan geçmiş ve güzergâh üzerinde yer alan eserler hakkında bilgiler vermiştir. 1902'de İran'a giden Süleyman Şükrü'nün seyahati 1902-1907 yılları arasında gerçekleşse de Seyehat'ül Kübra adlı eserinde doğum yeri olan Eğirdir'i seyahatinin başlangıç durağı olarak yazdığı görülmektedir. 1902'de başlayan seyahat güzergâhı şu şekildedir; İran-Orta Asya-Avrupa-Kuzey Afrika-Mısır-Hindistan-Malaya-Çin-Rusya. Petersburg'da, gittiği yerlerde aldığı

notları Seyahatü'l Kübra adlı eser adı altında kitap haline getirmiştir (Şekil 2.21) (Göksoy, 2017).

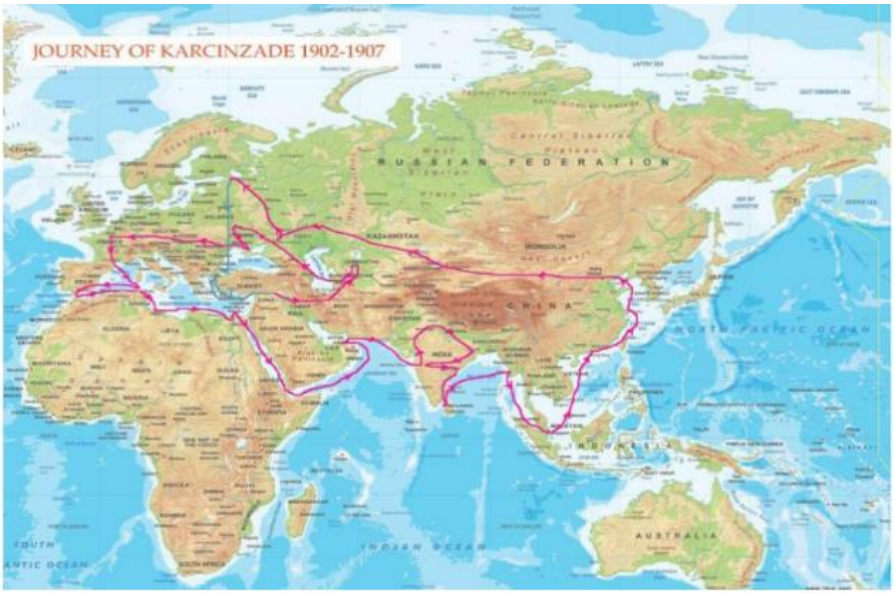

Şekil 2.21 Karçınzade Süleyman Şükrü'nün seyahat güzergahı (Göksoy, 2017)

Eğirdir hakkında bilgi vermeye başlarken gölün altında yok olan bir şehir, kervansaray hakkında Yunan mitolojisine dayanan bazı efsanalerden söz etmektedir. Eğirdir isminin iç kalenin yapıldığı dönemde Lidya hükümdarı olan Krezüs'ten 'Girizus', 'Eğirirus', 'Eğridur' şeklinde evrilebileceğinden bahsetmektedir. Eğirdir Gölü'nün milattan önceki yıllarda meydana geldiğini belirtmektedir. Gölün kuzeyinde Afşar Ovası, güneydoğusunda Boğazova, doğuda Toros Dağları, batısında Elmadağı ile çevrili olduğunu; gölün Eflatun Suyu adı verilen bir kaynağının olduğu ve Kovada Gölü'ne döküldüğünü haritada belirtmiştir. Yüz metre aralı batıya doğru Can Ada ve Nis Ada'yı (Yeşilada) da göstermiştir (Şekil 2.22). Adaların kuzeyinde kalan gölün Hoyran olarak adlandırıldığını söylemektedir. Gölün suyunun içilebilir olduğunu ve bol miktarda birkaç çeşit balığın avlandığını da aktarmaktadır. Gölün bazı seneler 70 gün kadar donduğunu, bu dönemde halkın buzatı adı verilen bir kızakla göl üzerinde kaydıkları, odun ve tahıl nakliyatı gerçekleştirdiklerini belirtmektedir (Şapçı, 2005).

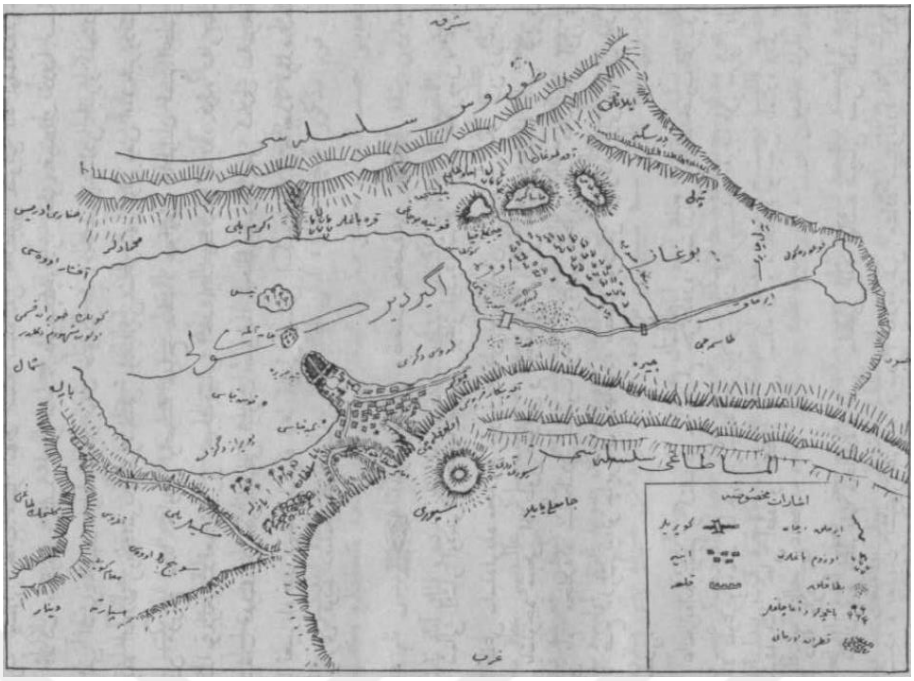

Şekil 2.22 Eğirdir Gölü ve Eğirdir ilçesinin gösterimi (Şükrü, 1907)

Eğirdir, göl kenarında ve Oluklacı yaylası üzerinde bulunan Sivri Dağı'nın eteklerindedir. Yerleşim yerleri, İnekdenizi ve Yellibelen adı verilen bayırlardan yarımadaya doğru uzanan ve adanın üzerinde de olup 12 mahalleden meydana gelmektedir. Sakinlerinin hepsinin İslam dininde olduğu belirtilmektedir. Can Ada'da yerleşim olmayıp ağaçlıklı ve güzel bir bahçe halinde olduğu, Nis Adası'nda (Yeşilada) ise çoğunluğun Müslüman olduğu, 7-8 tane Rum ailenin evi bulunan bir mahalle yer aldığı aktarılmaktadır. Bu dönemde Eğirdir'in her mahallesinde kimsesizler için hayır sahipleri tarafından yaptırılmış imaret ve dergahlar yer almaktadır (Şapçı, 2005).

İç kalenin, yarımadanın ucunda yer aldığı ve üç tarafının gölle çevrili olduğunu belirtilmektedir. Pazar yerinin bu dönemde Ulu Cami yakınlarında olduğunu (günümüzde de caminin ilerisinde yer almaktadır), önceden kervansarayın olduğu alanda daha sonra Ağa mahallesine alındığı bunun nedeninin ise İç Kale'ye yabancıların girmesinden duyulan endişe olduğu düşünülmektedir. Seydim Paşanın adıyla anılan mahallede Cami-i Şerif, Mesih Paşanın Kubbeli Mahallesinde yaptırdığı ilk mektepten bahsedilmektedir. Eğirdir'de bu dönemde 3 büyük camii ve 2 minare, 12 mescit, 2 medrese, 1 kütüphane, 6 ilkmektep, 1 ortamektep, 1 hükümet binası, 1 posta ve telgrafhane, 1 mevlevi dergahı, 5 han, 3 hamam, 225 dükkan, 12 çeşme, Baba Sultan Veli türbesi ve yakınlarında 1 dergah ile 1 mescit

bulunduğu; Nis Adası'nda Rum ve Müslümanların yaşadığı 80 hane, 2 cami, 1 minare, 1 mescit, 1 türbe, 2 ilkmektep, 1 hamam, biri eski 2 tane Rum kilisesi olduğu belirtilmektedir (Şapçı, 2005).

Köylerde ziarat ve hayvancılık yapıldığı ama şehir merkezinde bu mümkün olmadığı için çoğu kişinin çulha (dokuma), debbağ (dericilik), demirci ve kavaflık (ayakkabıcılık) gibi sanatlarla uğraştığı bilinmektedir. Bağbozumu zamanında kasaba halkının ihtiyaçlarını karşılamak için Çaybaşı adı verilen yerde kurulan Pınar Pazarı'na gittikleri belirtilmektedir (Şapçı, 2005).

Son olarak Süleyman Şükrü mimari eserler hakkında şu bilgileri vermiştir (Şapçı, 2005):

- Gıyaseddin Keyhüsrev Kervansarayı, Felekabad şehrinin imar edildiği ve parlak dönemlerinde inşa edilmiştir. Sonraları duvarın yüzünde bulunan taşlar sökülüp başka eserlerde kullanıldığı için delik deşik bir hale gelmiştir.
- Cami-i Kebir (Hızır Bey Camii) Hicri 1214 (1799) senesinde yandığı ve Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa tarafından tekrar yapılıp yenilendiği yazmaktadır. Daha sonra sanatlı olan tavanın değiştirildiği ve müezzin mahfilinin de daha küçük yeni bir mahfille değiştirildiği belirtilmektedir.
- Demirkapı Mahallesinde de Büyük Hamam kalıntısı olduğunu ama hangi tarihten itibaren harabe haline geldiği bilinmemektedir.
- Taş medrese (Dündar Bey Medresesi) cami ile karşılıklı olduğu ve sağlam, sanatlı bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Kıbleye bakan kapısındaki yazıları süsü, yükseliği ve genişliği ile alâimisemaya yani gökkuşağına benzetmektedir.
- Cami-i Kebirin minaresi tek şerefeli, zarif ve yüksek olarak tanımlanmaktadır. Cami ve medresenin karşılıklı kapıları arasında kalan genişçe meydanın kuzey tarafında kalan duvardaki büyük kapının üzerindedir. Bu duvarın kale duvarı olduğu, savunma amaçlı mazgallar bulunduğu belirtilmektedir. Kapı boşluğu üzerine yapılmasına rağmen eskilerin bu kadar güzel ve mühendislik içeren bir minare yapmış olmalarını onların mimarlıktaki ilerlemelerine bir işaret olarak görmektedir.

- Büyük Hamam (Esma Sultan Hamamı) Cami-i Kebir vakfındandır. Yarım kubbeli üst örtü, üç geniş mekan ve küçük giriş kapılarından meydana gelmektedir. Sıcaklık, soğukluk ve şadırvanlı bir dinlenme mekanını barındırmaktadır.

- İç kale içinde bir eski cami ile iki kapalı mekandan oluşan bir hamam, tamir görmüş Ferahiye ve Kubbeli mescitlerinden bahsedilmektedir.

- Banisinin nesli tükendiği zaman vakıflara bağlanması şart koşulan kargir Pamuk Hanı, Mevlevi Dergahı ve Yukarı Hamam'ın olduğu belirtilmektedir.

- Nis Adasında minare ve hamamlar, Selçuklular döneminde yapılmış mescitler olduğu belirtilmektedir.

- Mektepler ve Yılanlıoğlu medresesi ile kütüphanesi, Ağa Mahallesindeki Cami-i Kebir ile minaresi, Yazla'da bulunan Hangah ile cami ve terkedilmiş hamam, görkemli türbeler, Baba Sultan dergahı, türbesi ve sakahanesinden bahsedilmektedir. Şehirde bulunan bütün çeşmelerin ise Osmanlı Döneminde yaptırıldığı belirtilmektedir. Yazladaki hangahta Mehmet Çelebi Hazretleri'nin ve büyüklerinin mezarları yer almaktadır. Zamanında Horasan'dan Eğirdir'e medresede eğitim vermek için geldikleri bilinmektedir.

2.1.2.4 Gertrude Bell

Gertrude Margeret Lowthian Bell, Osmanlı Devleti aleyhine bilgi toplamış bir seyyah olup seyahatinde ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal açıdan edindiği bilgileri yazmış olduğu günlük ve mektuplarından ulaşılabilmektedir. 1893-1911 yılları arasında Avrupa, Anadolu ve Arap ülkelerini ziyaret etmiştir. 1907 yılında Küçük Asya olarak tanımlanan Anadolu'ya gelmiştir. Londra'dan yola çıkan Bell 2 Nisan 1907 tarihinde İzmir'e ulaşmıştır. Bu gezisinde İzmir-Aydın-Denizli-Burdur-Isparta-Eğirdir-Yalvaç-Şarkikaraağaç-Konya rotasını takip etmiştir (Hocaoğlu, 2013).

29 Nisan'da Isparta'dan ayrılan Bell Eğirdir'e gelmiştir. Eğirdir'e yaklaştıklarında bir tepe üzerindeyken göl, ada ve kasabanın bir kısmının görünüğü manzaranın çok güzel olduğunu aktarmaktadır (Şekil 2.23) (Bell, t.y.).

Şekil 2.23 Eğirdir'in Isparta girişi ve Eğirdir'den adaların görünümü (Bell, t.y.)

İlk olarak medresenin kapısını gördüğünden fakat güneşten dolayı fotoğrafını çekemediğinden bahsetmektedir. Medresenin üstü kapalı bir avluya sahip olduğunu ve dört melek başlı bir sütun başlığı gördüğünü aktarmaktadır. Caminin sağında yer alan üzerinde minare yükselen kapıdan ilerlediğinde harap olmuş kaleye ulaşıldığını belirtmektedir (Şekil 2.24). Kalede sağlam kalan kapı kuleleri ve duvarlardan bahsetmektedir (Akça, 2011).

Şekil 2.24 Eğirdir Hızırbey Camii kapısı ve gölün kenarında Eğirdir Kalesi (Bell, t.y.)

Daha sonra buradan ilk adaya gittiğini ve sadece meyve ağaçları olduğunu aktarmaktadır. İkinci adanın evlerle dolu bir yerleşim yeri olduğundan bahsetmektedir. Bu adada iki kilise olduğunu görmüştür. San Teodoros kilisesini üç gemi büyüklüğünde, doğu ucunun çıkıntı yapılarak giriş için bir hol haline getirildiğini betimlemektedir (Akça, 2011). Yakınında kare planlı bir yapının içinde eski San Stephanos Kilisesinin bulunduğunu ve bu kilisenin içinin fresklerle dolu olduğundan bahsetmektedir. Bu kilisenin bir hac yeri olduğundan ve kilometrelerce uzaklıktan yılda bir kez insanların buraya geldiğini aktarmaktadır. 30 Nisan'da yola

devam etmişlerdir ve akşam Gelendost sınırları içerisinde yer alan Ertokuş Kervansarayı önünde kamp kurmuştur (Şekil 2.25). Daha sonra Konya'ya doğru yolculuğuna devam etmiştir (Bell, t.y.).

Şekil 2.25 Eğirdir ada ve Gelendost Ertokuş Kervansarayı (Bell, t.y.)

2.2 Koruma Tarihi

Eğirdir'in koruma tarihi, yasal düzenlemeler açısından bakıldığında 1975 yılına dayanmaktadır. 1975 yılında alınan kararla Yeşilada Kentsel Sit Alanı, Can Ada ise Doğal Sit Alanı ilan edilmiştir. Yeşilada'da yapılan tespitlerde Taşınmaz Kültür Varlığı sayısının 93 adet olduğu belirlenmiştir. 1983 yılında ilk Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanıp yürürlüğe girmiştir. 1984 yılında alınan kararla sit alanı kararları kaldırılmıştır, Yeşilada'daki Taşınmaz Kültür Varlığı sayısı ise 11' e düşürülmüştür. 3 adet anıtsal yapının tescil kararında değişiklik yapılmamıştır. Şekil 2.26'da 1985 yılı imar planında tescilli yapılar görülmektedir (Yörük, 2024).

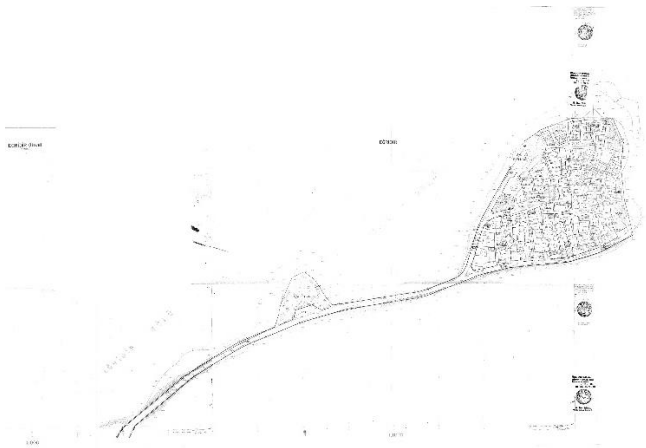

Şekil 2.26 1985 yılı Yeşilada İmar Planı (Isparta Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi)

1990 yılında Isparta, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Ve Müdürlüğü'ne bağlanmıştır (Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, t.y.). A.K.V.K.B.K. tarafından 25.05.1998 tarihinde 3830 sayılı karara göre Can Ada I. Derece Doğal Sit Alanı (19025,303 m²) ilan edilmiştir. Yeşilada 14.04.2007 tarihinde 1576 sayılı karar ile III. Derece Doğal Sit Alanı (140670,98 m²) ilan edilmiştir (Şekil 2.27). 24.04.1994 tarihli 2507 sayılı karar ile Eğirdir Kalesi'nin bulunduğu alan I. Derece Arkeolojik Sit Alanı (15829,466 m²), kalenin her iki tarafında bulunan alan ise III. Derece Arkeolojik Sit Alanı (77651,767 m²) ilan edilmiştir (Yörük, 2024).

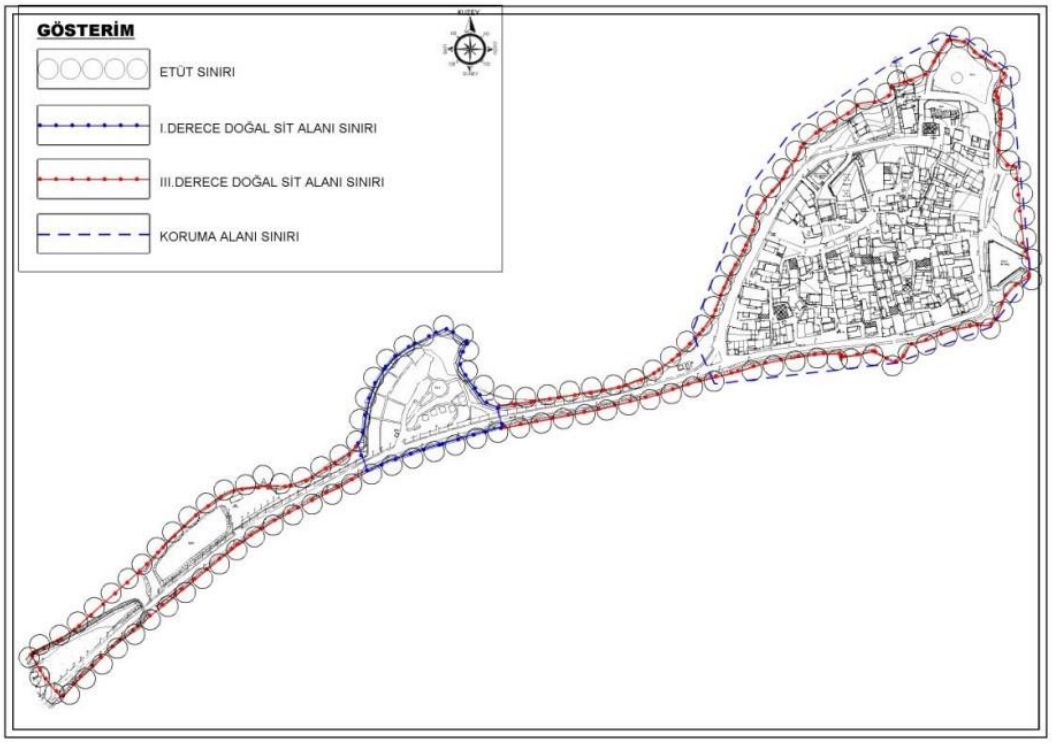

Şekil 2.27 1994 yılı doğal sit alanı sınırları (Yörük, 2024)

2007 yılında Yeşilada III. Derece Doğal Sit Alanı ilan edildikten sonra Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Şartları belirlenip Yeşilada'da geçerli olan imar planları iptal edilmiştir (Şekil 2.28). Koruma Amaçlı İmar Planı çıkarılmasına karar verilmiştir (Yörük, 2024).

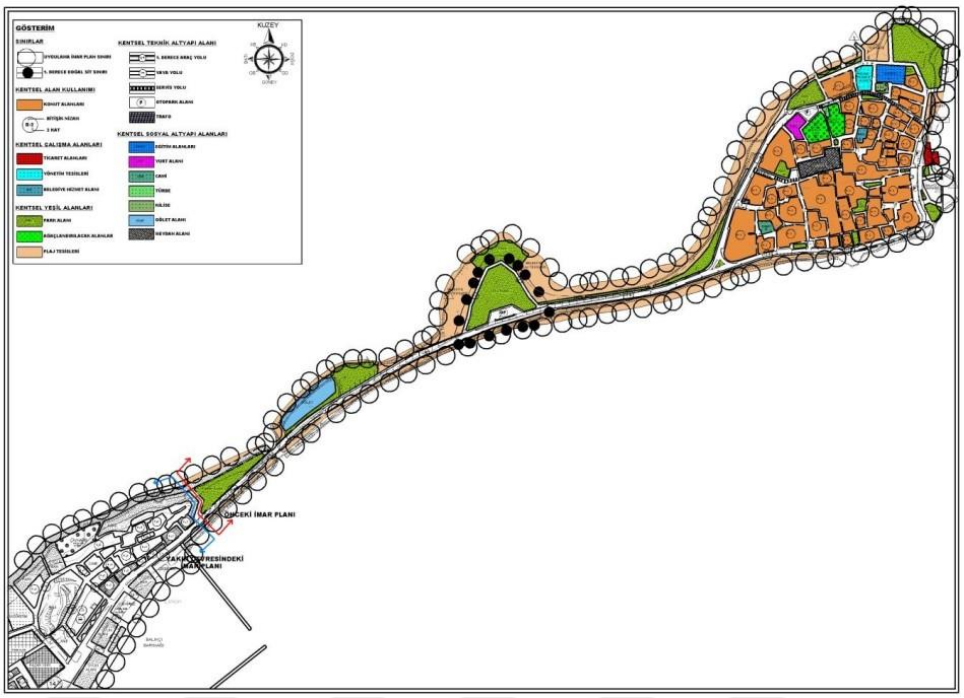

Şekil 2.28 2007 yılında iptal edilen Yeşilada imar planı (Yörük, 2024)

Eğirdir (Isparta) Yeşilada Ve Canada Doğal Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı raporunda Eğirdir için alınan doğal sit, arkeolojik sit ve tescil kararları Tablo 2.1'de açıklanmıştır.

Tablo 2.1 Eğirdir'de gerçekleştirilen koruma kararları

Tarih	Karar	Karar Değerlendirmesi
15.03.1975	8300 Sayılı Kültür Bakanlığı Gayrimenkul, Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı Kararı	Yeşilada 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu'na göre Sit Sahası ilan edilmiştir. Cami, hamam, türbe, kilise, mezarlık tescillenmiştir. 4 adet ağaç Tabii anıt ilan edilmiştir. 90 adet binanın korunması gereken sivil mimari eser olduğuna karar verilmiştir. En kısa sürede Koruma Planı'nın yapılması istenmiştir. Can Ada, Tabii Sit Sahası ilan edilmiştir.
09.05.1981	A-2878	Yeşilada ve Can Ada Doğal Sit Alanı ilan edilmiştir.

Tablo 2.1 Eğirdir'de gerçekleştirilen koruma kararları (devamı)

22.07.1983	A–4499 Sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Gayrimenkul, Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı Kararı	Yeşilada'nın, sit kararı olan, çevresel bütünlüğe sahip, sivil mimari yapıları, bahçeleri, sokakları, meydanları ve ağaçları ile korunması gerekli değerlere sahip olduğu belirtilmiştir. Kilise, hamam, cami, türbe ve mezarlık için aktif koruma önlemleri alınması gerektiği belirtilmiştir. Yapılan çalışmalara göre adanın sahip olduğu turizm potansiyeli nedeniyle pansiyonculuğun geliştirilmesi uygun görülmüştür. Buna göre motel alanları, hediyelik eşya dükkanları, halı dokuma atölyesi, sergi evi ve sosyal hizmete yönelik binalar yapılması ve eski yapıların yeni işlev verilerek kullanılması uygun görülmüştür. Geleneksel yapılar için onarım ve sağlıklılaştırma ilkeleri belirlenmiştir. Yeni yapılacak olan yapılar için de gerekli koşullar belirtilmiştir.
13.07.1984	304 Sayılı Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu Kararı	Yeşilada'nın sit kararının kaldırılmasına karar verilmiştir. 2863 sayılı yasaya göre Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının sayısı 11 adet olarak belirtilmiştir, 82 yapının tescil kararı iptal edilmiştir. Sit kararı kaldırılan alanda imar planı hazırlanmasına karar verilmiştir.

Tablo 2.1 Eğirdir'de gerçekleştirilen koruma kararları (devamı)

15.06.1988	304 Sayılı İzmir II Numaralı Kültür va Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Kararı	Can Ada'nın Doğal Sit Alanı olarak tescil kararının devam etmesine, dinlenme ve park alanı olarak düzenlenmesine karar verilmiştir.
24.04.1995	2507 Sayılı Karar	Eğirdir Kalesi ve kalıntılarının olduğu alan I. ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilmiştir.
25.05.1998	3830 Sayılı Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Kararı	15.06.1988 yılında Doğal Sit Alanı ilan edilen Can Ada'nın, Koruma Yüksek Kurulu'nun kararı ile I. Derece Doğal Sit Alanı olarak değiştirilmesine karar verilmiştir.
14.04.2007	1576 Sayılı Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Kararı	Eğirdir Gölü ve Can Ada'nın I. Derece Doğal Sit Alanı bütününde Yeşilada'nın III. Derece Doğal Sit Alanı ilan edilmesine karar verilmiştir. Yeşilada'nın 2863 sayılı kanunun 117. Maddesine göre Koruma Amaçlı İmar Plan''nın hazırlanmasına karar verilmiştir. Eğirdir Merkez bölgesinde yer alan 16 adet 20. Yüzyıl başlarına tarihlenen geleneksel sivil mimari eserin, Osmanlı döneminde yapılan nitelikli 4 adet çeşmenin, Esma Sultan Hamamı ve Merkez Ağa Camii'nin tescil edilmesi uygun görülmüştür.

Tablo 2.1 Eğirdir'de gerçekleştirilen koruma kararları (devamı)

10.05.2007	1588 Sayılı Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Kararı	Eğirdir Merkez bölgesinde yer alan 20. Yüzyıl ilk çeyreğine ait 32 adet geleneksel sivil mimari yapının II. Grup yapı; Osmanlı döneminde yapılan nitelikli çeşmeler, Esma Sultan Hamamı ve Merkez Ağa Camii I. Grup yapı olarak tescil edilmesine ve Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı ilan edilmesine karar verilmiştir.
14.06.2007	1678 Sayılı Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Kararı	2007 yılında tescil edilen Yeşilada III. Derece Sit Alanı'nda Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanana kadar yapılacak olan imar faaliyetleri için Geçici Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Koşulları belirlenmiştir.
19.04.2010	3969 Sayılı Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Kararı	III. Derece Doğal Sit Alanı'nda bulunan Kızıl Kütüp Camii (Yeşilada Camii), Şeyh Muslihiddin Türbesi-Mescidi ve Mezarlık, Aya Stefanos Kilisesi, Yeşilada'da bulunan Hamam'ın I.Grup yapı olarak, Yeşilada'da yer alan bir ağacın Anıtsal Yapı listesinde tescil edilmesine karar verilmiştir.
21.03.2011	4939 Sayılı Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölg	I-III. Derece Doğal Sit Alanı olarak belirlenen Eğirdir Gölü'nde maksimum su kotunun 918.84 m'den 919.30 m olarak değiştirilmesine karar verilmiştir.

Tablo 2.1 Eğirdir'de gerçekleştirilen koruma kararları (devamı)

27.12.2011	286 Sayılı Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Kararı	Yeşilada Mahallesinde III. Derece Doğal Sit Alanı'nda yer alan anıtsal ve sivil mimari eserlerin koruma alanı sınırlarının belirlenmesine ve bu alanda yapılacak faaliyetlerin 2863 sayılı kanunun 8. maddesine uygun şekilde yapılmasına karar verilmiştir.
14.12.2023	964 sayılı Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Antalya 2 Numaralı Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu Kararı	Isparta ili Eğirdir, Senirkent, Gelendost ve Yalvaç ilçeleri sınırları içerisinde yer alan Eğirdir Gölü'nün 05.01.2021 tarihli 3357 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile ''Kesin Korunacak Hassas Alan'', Bakanlığın 16.11.2020 tarihli ve 243483 sayılı kabulü ile ''Nitelikli Doğal Koruma Alanı'' ve ''Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı'' olarak tescil edilmesine karar verilmiştir. Can Ada ve Yeşilada'nın statüsünün Bakanlığın 09.04.2020 tarihli 85401 sayılı kabulü ile ''Yeşilada ve Can Ada Doğal Sit-Nitelikli Doğal Koruma Alanı'' ve ''Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı'' olarak tescil edilmesine karar verilmiştir (Şekil 2.30). 05.12.2023 tarihinde sit sınırlarındaki teknik hatalara ilişkin düzenlemeler Isparta Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğünce yapılmıştır.

Eğirdir (Isparta) Yeşilada Ve Canada Doğal Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı raporunda alınan kararlar neticesinde şekillenen sit kararlarının zaman içinde yaşadığı değişiklikler Şekil 2.29'da özetlenmektedir.

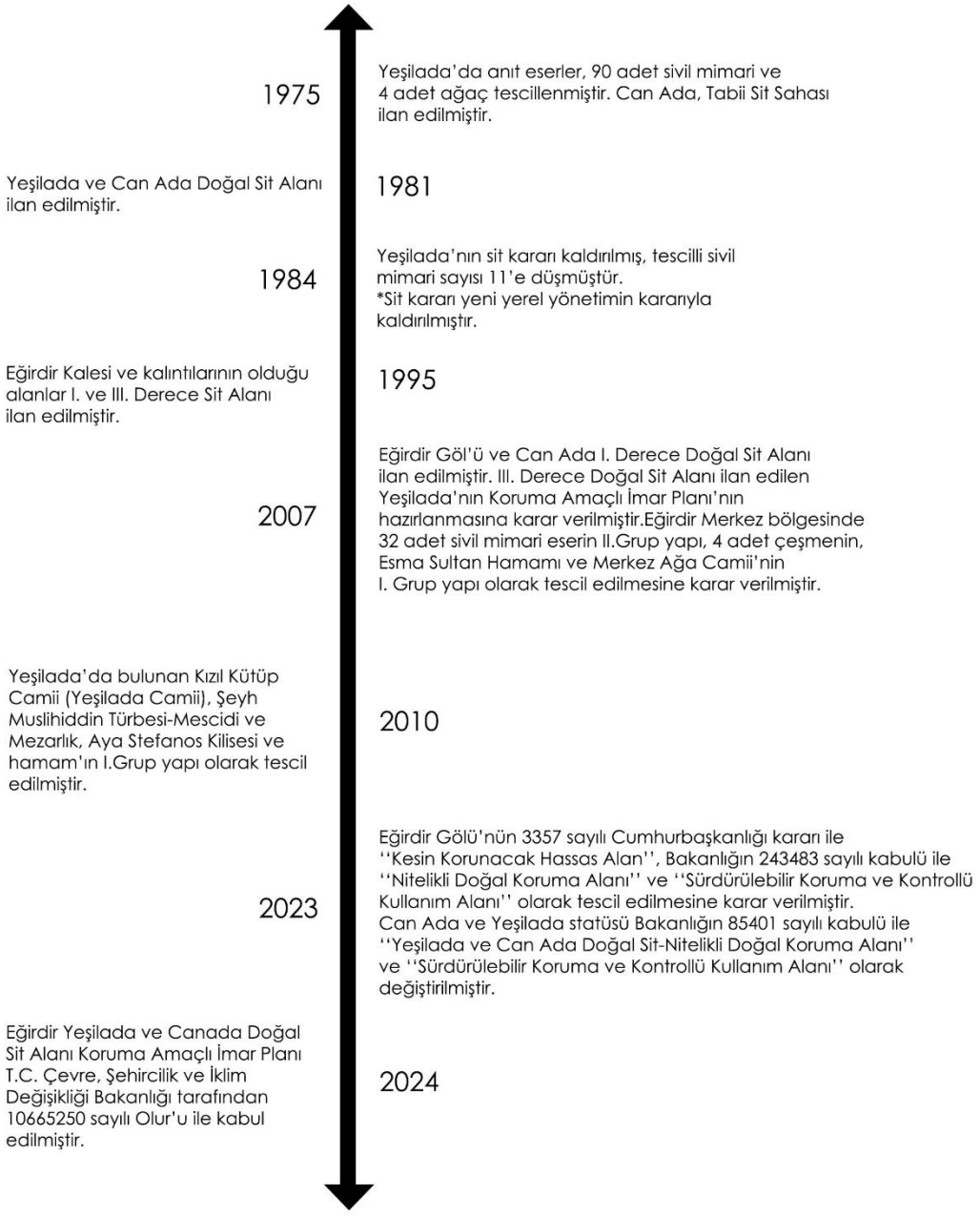

Şekil 2.29 Eğirdir koruma tarihinin kronolojik gelişimi

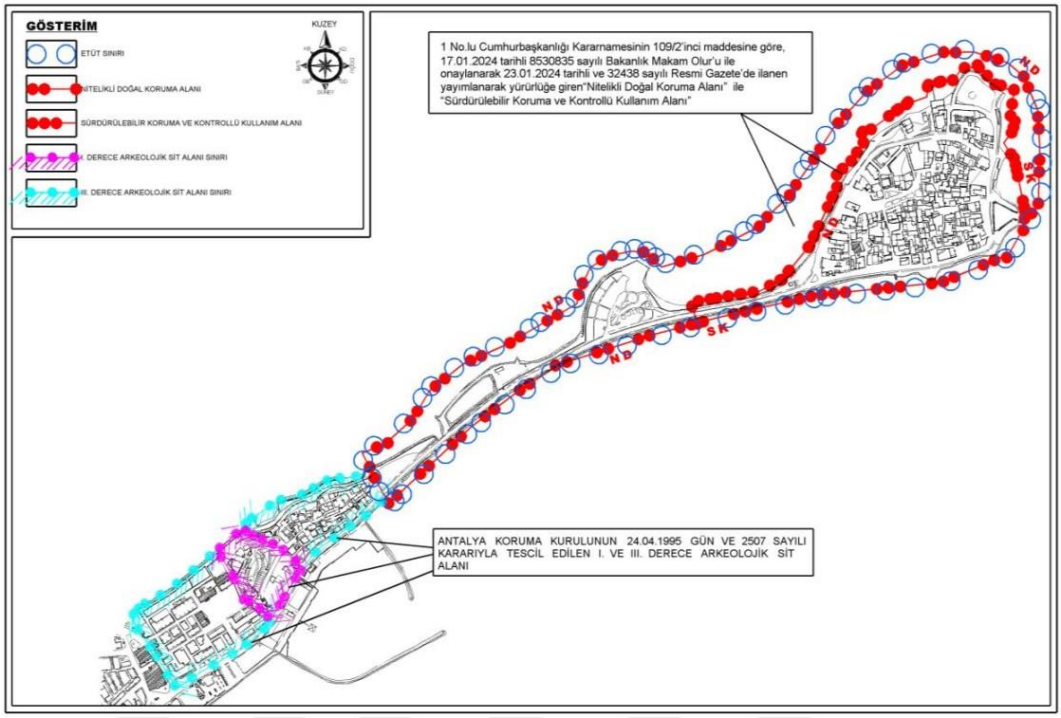

Şekil 2.30 Eğirdir 2024 yılı sit alanları

113 Sayılı Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonunun, Doğal Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı ile kesin korunacak hassas alan, nitelikli koruma alanı ve sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanı olarak tescil edilen doğal sit alanlarının koruma ve kullanımına ilişkin kararlar belirtilmiştir (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022).

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2022) doğal sitler hakkında şu tanımları yapmaktadır:

A.Kesin Korunacak Hassas Alanlar

> Ulusal ve uluslararası öneme sahip tür, habitat ve ekosistemleri bünyesinde barındıran, biyolojik, jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri açısından ekosistem hizmetlerine katkı sağlayan, insan faaliyetleri sonucu bozulma veya tahrip olma riski yüksek olan, bitki örtüsü, topoğrafya ve siluetin korunması ve gelecek nesillere aktarılması gereken ve Cumhurbaşkanı Kararı ile ilan edilen kara, su ve deniz alanlarıdır (s. 1).

B.Nitelikli Doğal Koruma Alanı

> Doğal yapısı değişmemiş veya az değişmiş, modern yaşam ve önemli ölçüde insan faaliyetleri tarafından etkilenmemiş, doğal süreçlerin hâkim olduğu,

koruma amaçlarına uygun olarak yörede yaşayanların alanın mevcut kaynaklarını kullanmasını sağlayarak doğal hayata dayalı geleneksel yaşam şekillerinin korunduğu kara, su, deniz alanlarıdır (s. 2).

C. Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı

Bu alanlar; ulusal, bölgesel ve yerel seviyelerde doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına ve kalkınmaya destek olan, insanlar ve doğa arasında dengeli ilişkilerin geliştirilmesine ve muhafaza edilmesine katkıda bulunan, ekonomik ve sosyal boyutları dikkate alarak doğal kaynakların sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanımına elverişli yerlerdir (s. 3).

Şekil 2.31'de 2024 yılına ait Eğirdir Koruma Amaçlı İmar Planı verilmiştir.

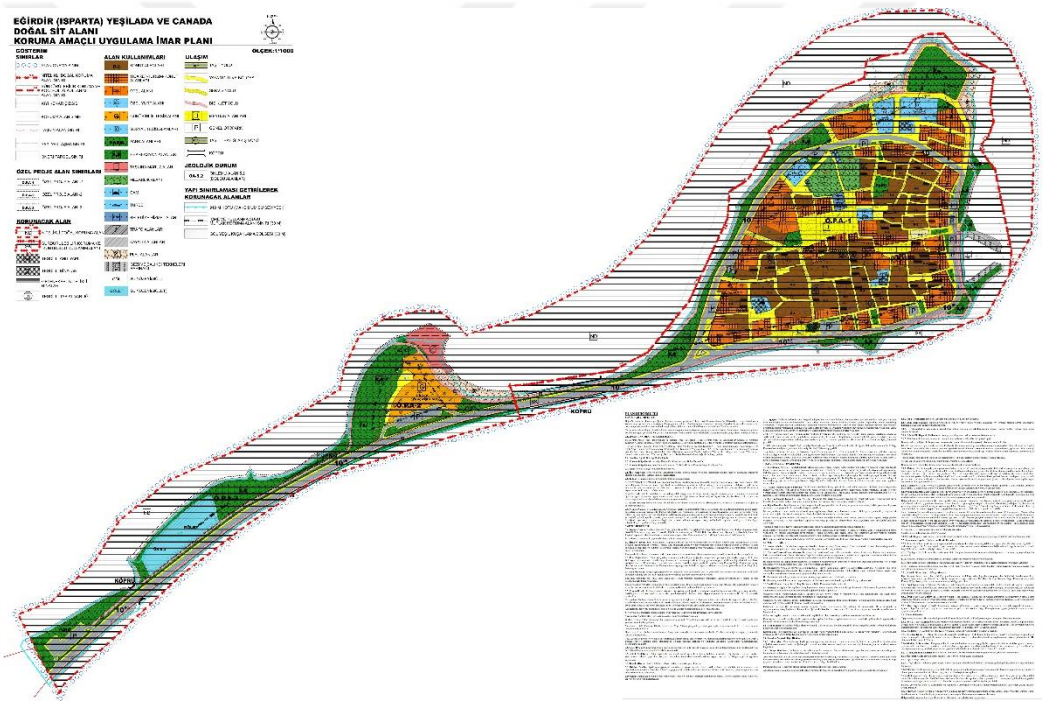

Şekil 2.31 Eğirdir 2024 yılı Koruma Amaçlı İmar Planı

Eğirdir'de gerçekleştirilen tek yapı ölçeğindeki koruma amaçlı çalışmaların özeti Tablo 2.2'de gösterilmektedir.

Tablo 2.2 Yapı ölçeğinde koruma çalışmaları

Yıl	Yapı	Koruma çalışması
1993-1998	Aya Stefanos Kilisesi	Bakım ve onarım çalışmaları yapılmıştır.
1993	Keyhüsrev Kervansarayı	Prof. Dr. Rüçhan Arık başkanlığında, Arkeolojik-Kültürel-Turistik Araştırma ve Değerlendirme Projesi kapsamında başlatılan kazı çalışmaları avlu ile kapalı bölümde yapılmıştır.
2006-2007	Keyhüsrev Kervansarayı	Kazı çalışmaları devam etmiştir, yapıya zarar veren ekler kaldırılmıştır.
2012	Esma Sultan Hamamı	Restorasyonun ardından hamam olarak işlevine devam etmektedir.
2014-2015	Keyhüsrev Kervansarayı	Kervansarayın kazı çalışmaları tamamlanmıştır, projeleri tamamlanmış olup Koruma Bölge Kurulu'nda yerinde incelenmek üzere beklenmektedir.
2016-2017	Dündar Bey Medresesi	Çarşı olarak kullanılan yapı restorasyon çalışmalarının ardından kültür sanat galerisi olarak işlevlendirilmiştir.
	Hızır Bey Camii	Yapının giriş portalı kaldırılmış ve harimdeki niteliksiz ekler kaldırılmıştır.
2017	Eskiciler Konağı (Nis Otel)	Tescilli sivil mimari eser, restorasyon çalışmaları ardından otel olarak işlevlendirilmiştir.

Eğirdir kentinin koruma tarihi uygulamalar açısından değerlendirildiğinde, kentin simge yapılarından olan ve en eski mimari yapısı olan Eğirdir Kalesi'nin onarım çalışmaları öne çıkmaktadır. Lidyalılar Dönemi'ne tarihlenen yapı Orta Bizans ve Selçuklu Dönemi'nde yenileme ve onarım çalışmaları yapıldığı bilinmektedir. Timur'un şehri işgali sırasında Eğirdir Kalesi tahrip edilmiştir. Osmanlı Dönemi'nde ulaşılabilen kayıtlara göre 15. yüzyılda 'hisar erleri' adı geçmekte ve kalenin askeri amaçlı kullanımı devam etmektedir. Daha sonra kalenin ambar olarak kullanıldığı kayıtlardan anlaşılmaktadır. 20. Yüzyıl ve sonrasında depremler, yangınlar gibi doğal afetler dışında, Hükümet Meydanı'nın yapılması ve kale çevresinde yapılan inşaat faaliyetleri nedeniyle insan kaynaklı tahripler de söz konusu olmuştur. Günümüzde kale özgün boyut ve karekterini kaybetmiştir (Bilici, 2012).

2.3 Kültürel ve Doğal Veriler

Kültür sosyolojide geniş bir biçimde ele alındığında; bir toplumun ortaya koyduğu sanat, mimari, müzik, dans, tiyatro ve edebiyatını içeren bir bütün olarak tanımlandığı gibi daha dar anlamda bakıldığında kültür; insanların konuşma, düşünme, dinlenme ve yaratma yeteneklerini geliştirmelerini sağlayan toplumsal kurallar bütünü olarak tanımlanmıştır (Çeçen, 1996).

Kültür tanımı yapılırken genellikle uzun listeler şeklinde sıralanır. Kültür, insan faaliyetlerinin ürünü özellikle de inanç, gelenek, nesneler de dahil olmak üzere sosyal olarak nesillere aktarılabilen şeylerdir (Matthes, 2018). Kültür birçok kişiye göre farklı tanımlansa da tüm insanlık için değerlidir ve insan yaşamına kattığı değerler herkes tarafından kabul görmektedir. Bu kabul kültürün korunması gerekliliğine büyük bir dayanak oluşturur (Lenard, 2020).

2863 sayılı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3/ (1) maddesine göre,

> "Kültür varlıkları; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır."

şeklinde tanımlanmaktadır.

Miras kültür varlıkları için kullanılırken; ‘Offical Heritage’ kelimesinin karşılığı olarak kullanılır. Resmi Miras, hükümetler ve kültür kurumları tarafından geçmişin bazı yönleri üzerinden ulusal veya çok uluslu kültürel kimlik oluşturmak amacıyla kullanımı yaygın bir şekilde görülmektedir (Matthes, 2018). Doğal ve kültürel miras tüm insanlığın ortak değeridir. Bu evrensel değerleri korumak ve geleceğe aktarmak tüm bireylerin hak ve sorumluluğundadır. Miras, yapılı kültürel çevre ve doğal çevreyi içine aldığı gibi geçmişten günümüze gelen kültür uygulamaları, bilgi ve deneyimleri de bünyesinde barındırır (ICOMOS, 1999).

Kültürel ve doğal mirası koruma anlayışının gelişiminde rol oynayan uluslararası yasa ve tüzükler tarihsel olarak incelendiğinde 1931 yılında ‘Atina Tüzüğü’ ve 1954 yılında ‘Lahey Sözleşmesi’ ile taşınabilir kültürel miras ögelerinden taşınabilir ve taşınmaz kültür varlıklarının tek yapı ölçeği olarak adlandırılan dar bir görüşle korunması üzerine maddeler yer almaktadır. 1964 yılında ICOMOS tarafından oluşturulan ‘Venedik Tüzüğü’ ile yine anıtların ve tarihi yapıların korunması adına ilkeler belirlenmiştir. İlk kez bu tüzükle taşınmaz kültür varlıkları tanımı genişletilerek sivil yapıların korunması gerektiği de vurgulanmıştır (İSMEP, 2014). 1972 yılında UNESCO’nun önderliğinde çıkarılan ‘Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Hakkında Sözleşme’ hem kültürel hem de doğal mirasın korunmasını hedefleyen en kapsamlı belge olarak öne çıkmaktadır. Bu sözleşme hangi millet ait olursa olsun kültürel ve doğal miras varlıklarının tüm insanlığın ortak korunması gerekli değeri olduğunu vurgulamaktadır. Kültürel ve doğal mirasın tanımı yapmakta olup korumaya dair strateji ve programları da açıklamaktadır (UNESCO, 1972). 1975 yılında çıkarılan ‘Amsterdam Bildirgesi’ ile mimari mirası koruma görüşü tek yapı ölçeğinden tarihi ve kültürel kentsel ve kırsal alanları koruma ölçeğine genişletilmiştir (Ahunbay, 2009). 1982 yılında çıkarılan ‘Quebec Kültür Mirasının Korunmasına Yönelik Tüzük’ ile küçük tarihi yerleşimlerin korunmasında kültürü oluşturan sosyal, ekonomik, tarihi ve coğrafi konular gibi somut olmayan kültürel mirasın korunmasına vurgu yapılmıştır. bu gelişme ile kırsalı korumada bütüncül bir yaklaşım sunulması hedeflenmiştir (ICOMOS, 1982). 1976 ‘Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolleri Konusunda Tavsiyeler’ ve 1987 ‘Washington Tüzüğü’ birbiri ile ilişkili tüzükler olup tarihi alanların kentsel korumanın içinde olması gerektiğine yer vermiş ve tarihi çevreyi korumada kentsel planlamanın önemi vurgulanmıştır. Bu tüzüklerde bütüncül bir

yaklaşım sunulması, toplumun koruma konusunda bilinçlenmesi ve katılımı önerilmiştir (Ahunbay, 2009). 2000 yılından sonra UNESCO ve ICOMOS gibi kuruluşların önderliğinde çıkarılan sözleşme ve tüzükler ile somut olmayan kültürel miras, kültürel çeşitlilik, kültürel miras alanları ve kültürel rota gibi konularda çok sayıda uluslararası belge ile kültürel ve doğal mirası koruma başlığı daha kapsamlı hale getirilmiştir.

Türkiye'de kültürel ve doğal mirası koruma faaliyetlerine bakıldığında ilk kez Osmanlı Dönemi'nin sonlarında yasa olarak karşımıza çıkmaktadır. Asar-ı Atika Nizamnameleri 1869, 1874, 1884 ve 1906 yıllarında çıkarılan 4 adet koruma yasası ile eski eserlerin devletin malı olduğu vurgulanmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren kentlerin imar edilmesi ve çağdaşlaştırılması sırasından kültürel mirasın korunması konusunda yeteri kadar hassas davranılmamış ve tarihi doku zarar görmüştür. Bu dönemde kültürel mirasın korunmasında Muhafaza-i Asar-ı Atika Encümeni, Vakıflar ve Maarif Vekaleti gibi kurumlar rol almışlardır. İkinci Dünya Savaşı sonrasına denk gelen dönemde Türkiye'de ulaştırma ve altyapı çalışmaları sırasında arkeolojik ve tarihi alanlar zarar görmüştür (Dağıstan Özdemir, 2005). Koruma alanında ilk kurum 1951 yılında 5805 sayılı kanunla kurulan Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu olmuştur. Cumhuriyet tarihinin koruma alanındaki ilk yasası 1973 yılında çıkarılan 1710 sayılı 'Eski Eserler Yasası' olmuştur. 1906 yılında çıkarılan Asar-ı Atika Nizamnamesi koruma alanında Osmanlı'dan kalan bir yasa olarak 67 yıl yürülükte kalmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, t.y.). 1982 Anayasası'nın 63. Maddesi ile tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması ilk kez güvence altına alınmıştır. 1983 yılında 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile sit, kültür varlığı, tabiat varlığı, koruma, korunma gibi kavramlar açıklanmıştır. Koruma alanında yapılacak olan çalışmalar için Kültür Bakanlığı görevlendirilmiştir. 1987 yılında 3386 sayılı yasa ile 2863 sayılı yasa değiştirilmiştir olup 51-56. Maddelerinde Bölgesel koruma kurulları oluşurulması uygun bulunmuştur (Dağıstan Özdemir, 2005). Günümüze kadar çeşitli yıllarda 6853 sayılı Orman Kanunu, Arkeolojik Sitler, 658 nolu İlke Kararı - Koruma ve Kullanma Koşulları, 728 nolu ilke kararı - Doğal (Tabii) Sitler, Koruma Ve Kullanma Koşulları gibi doğal ve kültürel mirası koruma üzerine yasal belgeler oluşturulmuştur.

Bu bölümde Eğirdir'de tespit edilen kültürel ve doğal veriler; doğal miras elemanları, kültürel miras elemanları ve somut olmayan kültürel miras elemanları olmak üzere 3 ana başlık altında tablo halinde gösterilecektir.

2.3.1 Doğal Miras Elemanları

1972 yılında UNESCO tarafından çıkarılan 'Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair' adlı uluslararası sözleşmenin 2. maddesinde doğal miras,

> "Estetik veya bilimsel açıdan istisnaî evrensel değeri olan, fiziksel ve biyolojik oluşumlardan veya bu tür oluşum topluluklarından müteşekkil doğal anıtlar.
>
> Bilim veya muhafaza açısından istisnaî evrensel değeri olan jeolojik ve fizyografik oluşumlar ve tükenme tehdidi altındaki hayvan ve bitki türlerinin yetiştiği kesinlikle belirlenmiş alanlar,
>
> Bilim, muhafaza veya doğal güzellik açısından istisnaî evrensel değeri olan doğal sitler veya kesinlikle belirlenmiş doğal alanlar."

olarak tanımlanmıştır.

Tablo 2.3'de Eğirdir'de tespit edilen doğal miras elemanlarının korunma durumu ve özellikleri açıklanmaktadır.

Tablo 2.3 Eğirdir doğal miras elemanları

Ad	Korunma Durumu	Özellik
Eğirdir Gölü	Doğal Sit Alanı-Kesin Korunacak Hassas Alan	Eğirdir Gölü; Türkiye'nin en büyük 2. tatlı su gölüdür. 1996 yılında Çevre Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Orman Bakanlığı ve Antalya Kültür Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü ortak kararı ile gölün maksimum su kotu ile belirlenen su alanı I. Derece Doğal Sit Alanı olarak, çevresindeki 300 metrelik bant ise III. Derece Doğal Sit Alanı olarak belirlenmiştir.

Tablo 2.3 Eğirdir doğal miras elemanları (devamı)

		İlk tescil tarihi 1996 yılı olan Eğirdir Gölü, 2021 yılında 'Cumhurbaşkanı Kararları' ile 'Kesin Korunacak Hassas Alan' ilan edilmiştir. Bu yönetmelik; doğal sit alanı olan çeşitli ölçeklerdeki ekosistemlerin, habitat ve jeolojik özeliklerin korunduğu, insan faaliyetleri sonucu tahrip ihtimali fazla olan alanların korunmasını amaçlamaktadır (Ceylan, 2021) (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, t.y.).
Yeşilada	Doğal Sit Alanı- Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	Yeşilada, Eğirdir ilçesine yaklaşık 1 km uzaklıkta bir ada yerleşimidir. 1972 yılında yaşanan kuraklık sonucu göl suyunun çekilmesiyle adalar arasında doğal bir sırt oluşmuştur. 1975 yılında bu sırt dolgu yapılarak adalar Eğirdir'e karayolu ile bağlanmıştır (Özçelik, 2017). 9 hektarlık alana sahip olan ada ilk kez 1975 yılında III. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescillenmiş iken 2020 yılında 'Doğal Sit- Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı' olarak tescili değiştirilmiştir. Ada Camii, Aya Stefanos Kilisesi, Müslihittin Dede Türbesi, Eflatun Dede Türbesi ve birçok tescilli ve tescilli olmayan geleneksel sivil mimari eserler, anıt ağaçlar gibi kültürel miraslara sahiptir (Karadağ & Akpınar, 2003)
Can Ada	Doğal Sit Alanı- Nitelikli Doğal Koruma Alanı	Eğirdir ilçe merkezi ile Yeşilada arasında bulunan Can Ada merkezden 800 m. uzaklıktadır.1975 yılında Yeşilada'ya giden yol üzerinden Eğirdir

Tablo 2.3 Eğirdir doğal miras elemanları (devamı)

		merkeze karayolu ile bağlanmıştır. 1933 yılında tren yolu ile Eğirdir'e ziyarete gelen Atatürk'e çok beğenmesi üzerine Eğirdir İlçesi Belediye Encümen Kararı ile Can Ada hediye edilmiştir (Karadağ & Akpınar, 2003). Günümüzde ağaçlarla kaplı olan ada rekreasyon ve piknik alanı olarak kullanılmaktadır. 1975 yılında tescillenen ada I. Derece Doğal Sit Alanı ilan edilmiş olup, 2020 yılında 'Doğal Sit-Nitelikli Doğal Koruma Alanı' olarak güncellenmiştir (Yörük, 2024).
Anıt Ağaç	Tescilli Anıt Ağaç	Eğirdir ilçesinde 16 adet tescilli, doğal ve kültürel özellik taşıyan anıt ağaç bulunmaktadır. Bu ağaçların 13 tanesi Doğu Çınarı (Platanus orientalis), 1 tanesi Kokulu Ardıç (Juniperus foetidissima), 1 tanesi Lübnan Meşesi (Quercus libani) ve 1 tanes, de Boylu Ardıç (Juniperus excelsa)'dır. Eğirdir Merkez'de bulunan tescilli 4 ağaç da Doğu Çınarı'dır. Yeşilada, Dündar Bey Medresesi önünde ve çaprazında, Baba Sultan Türbesi yanında bulunmaktadırlar. Diğerleri ise Barla, Yukarı Gökdere, Beydere ve Yuvalı köylerindedir (Karadağ & Akpınar, 2003) (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, t.y.).
Kovada Gölü Millî Parkı	I. Derece Doğal Sit Alanı	Eğirdir'in güneyinde, Batı Toroslar Dağları'nda bulunan Kovada Gölü ve çevresi 03.11.1970 tarihinde Millî Park ilan edilip korunan alanlar listesine girmiştir. 790 hektarı göl olan Millî parkın toplam alanı 6534 hektardır. Millî parkın

Tablo 2.3 Eğirdir doğal miras elemanları (devamı)

		büyük bir bölümü Eğirdir ilçe sınırları içerisinde yer alsa da bir kısmı da Sütçüler ilçe sınırları içerisinde yer almaktadır (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, t.y.).
Kasnak Meşesi Tabiat ve Koruma Alanı	Kesin Korunacak Hassas Alan	Kasnak Meşesi Ormanı Eğirdir'in Yukarı Gökdere Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır ve 27.07.1987 tarihinde tabiat koruma alanı ilan edilmiştir. Kasnak Meşesi Tabiat ve Koruma alanı bu endemik meşe türünün Türkiye'deki en yaşlı ve en geniş alana sahip ormanıdır (Bulgan & Akşap, 2018). 2873 sayılı Millî Parklar Kanunu'na Tabiatı koruma alanı; "Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçaları olarak" tanımlanmıştır. 2022 yılından itibaren alana girişler izne tabii olup Isparta Şube Müdürlüğünden randevu alınarak eğitim ve bilimsel amaçlı teknik personel eşliğinde gezilebilmektedir (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 6. Bölge Müdürlüğü, t.y.).

2.3.2 Kültürel Miras Elemanları

ICOMOS Türkiye'nin 2013 yılında yayınladığı 'Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'nde kültürel miras,

> "Geçmişten bugüne ulaşmış, insanların sahiplik bağı içinde olmaksızın sürekli değişim halinde olan değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve

geleneklerinin bir yansıması olarak betimlenen somut ve somut olmayan tüm varlıklardır. Kültürel miras, insanlar ve mekânlar arasında zaman içinde meydana gelen etkileşimden kaynaklanan çevrenin tüm özelliklerini içerir."

olarak tanımlanmıştır.

Eğirdir'de yer alan kültürel miras elemanları yollar ve güzergahlar, arkeolojik kalıntılar, anıt eserler ve sivil mimari eserler başlıkları altında incelenmiştir.

Yollar ve Güzergahlar

Kültürel miras kavramının kapsamının genişlemesinde rol oynayan kavramlardan biri olarak kültür rotası 1987 yılında resmi olarak kabul görmüştür (Council of Europe, 1987). Kültür rotası tanımı ICOMOS tarafından 2008 yılında yayınlanan 'Kültür Rotaları Tüzüğü'nde "Herhangi bir kara, su ya da başka bir türdeki iletişim yolu, fiziksel olarak belirlenmiş olup, belirli ve açıkça tanımlanmış bir amaca hizmet eden kendine özgü bir dinamik yapıya ve tarihsel işlevselliğe sahip olmalıdır." olarak yapılmıştır.

Kültürel miras elemanları kapsamında Eğirdir'den geçen yollar ve güzergahların ortaya çıktığı dönem ve özelliklerine Tablo 2.4'de yer verilmiştir.

Tablo 2.4 Yollar ve güzergahlar

Ad	Dönem	Özellik
St. Paul Yolu	Antik Dönem	Aziz Paul Yolu Türkiye'nin işaretlenmiş en uzun 2. yürüyüş rotasıdır. Kate Clow tarafından 2004 yılında kültür rotası olarak belirlenmiştir (Clow, 2017). Aziz Paul, Batı'da Hristiyanlığı yaymak amacıyla misyon faaliyetlerinde bulunmak üzere görevlendirilmiştir. Haritalandırılan 4 misyon yolculuğu vardır. Bunlardan 1. Misyon yolculuğu Aziz Paul Yolu'nu da içeren Antakya-Kıbrıs-Perge-Eğirdir-Yalvaç-Konya-Karaman-Derbe üzerinden tekrar Perge'ye dönüp bu yolculuğu tamamlamıştır (Başçı, 2011). Aziz Paul Yolu, Türkiye'deki birçok kültür rotasıyla birlikte Kültür Rotaları Derneği tarafından

Tablo 2.4 Yollar ve güzergahlar (devamı)

		yürütülen tarihi yol ve mekanların koruma altına alınmasıyla ilgili çalışmalara dahil edilmiştir. 2016 yılında Avrasya Yolu adlı 'Avrupa'dan Türkiyeye Yürüyoruz' temalı güzergâha dahil edilmiştir (Clow, 2017).
Kervan Yolu	Selçuklu ve Osmanlı Dönemi	Kervan yolları Anadolu'da 12. yy sonunda 1. Keyhüsrev, 1. Keykavus ve 1. Alaaddin Keykubat zamanında yeni kervansaraylar yapılarak geliştirilmiştir. Bu dönemde Orta Asya'dan gelen birçok mal ve deniz ticareti ile Anadolu'ya gelen malların nakli sırasında kervan yolları önemli bir yer tutmuştur (Bakkal, 2019). Eğirdir bulunduğu konum itibariyle kervan yollarının da üzerinde önemli bir noktada yer almıştır. İlçe merkezine 3 km. uzaklıkta yer alan II. Gıyaseddin Keyhüsrev Kervansarayı, Konya ile Batı Anadolu arasında bir durak olmuştur. Fakat kervansaray yapıldıktan yaklaşık 64 yıl sonra önemli ölçüde hasar almasıyla kullanılmaz hale gelmiştir (Bozer, 2007). Kervanyolu ise faaliyetine yine Eğirdir'den geçerek devam etmiştir fakat bu durumda en yakın kervansaray göl kenarında yer alan 1223 yılında yapılan Gelendost Ertokuş Kervansarayı olup Eğirdir'e 35 km. mesafede bulunmaktadır (Demirci, 2007).

Tablo 2.4 Yollar ve güzergahlar (devamı)

Millî Mücadele Yolu- **Eğirdir Bahriye Müfrezesi**	Millî Mücadele Dönemi	1914 yılında Eğirdir Gölü üzerinden taşıma ve ulaşım imtiyaz hakkı bulunan Fransızlar tarafından Şimendifer İşletme Kumpanyası kurulmuş ve işletilmiştir.Eğirdir-Höyük ve Eğirdir-Aşağıkaşıkara iskeleleri arasında işletilen bu yol için Fransızlar 100 tonluk römorkor, 4 duba ve 6 yerli araçtan oluşan bir filo oluşturmuştur. Millî Mücadele başladığında en büyük problemlerden biri de karayolu ulaşımının zor olmasıdır. Yunan işgali nedeniyle Batı Cephesi'ne nakliye ve ulaşım zorluğu yaşanması sonucu Eğirdir Göl'ü ulaşım için önemli bir nokta haline gelmiştir. 1912 yılında kullanıma giren İzmir-Nazilli-Dinar-Baladız-Eğirdir demiryolu hattı, Millî Mücadele'de etkili bir ulaşım hizmeti görmüştür (Armağan & Armağan, 2024).Millî Mücadele'nin kazanılmasında önemli rol oynayan cephane ve silah sevkiyatnın sağlanabilmesi için TBMM tarafından Umuru Bahriye Müdürlüğü kurulmuştur. Deniz taşımacılığı yapmak amacıyla 12 liman teşkilatı oluşturulmuştur ve bunlardan biri de Eğirdir Bahriye Müfrezesi olmuştur (Aytan, 2024). 1922 yılında Eğirdir Bahriye Müfrezesi kurularak Fransız işletmesinin sahip olduğu filoya el konulmuş, burada bulunan kayıklar ve sahipleri de çalıştırılmak üzere Müfreze tarafından silahaltına alınmıştır. Bu sayede Batı Cephesi'ne önemli lojistik desteği sağlanmıştır. Antalya Limanı'na yurt dışından getirilen uçak, nakil aracı, akaryakıt, otomobil parçası ve makine aletleri ile birlikte çok çeşitli malzeme ve ihtiyaçlar Batı Cephesi'ne ulaştırılmıştır (Armağan & Armağan, 2024).

Arkeolojik Kalıntılar

Avrupa Konseyi tarafından 1992 yılında yayınlanan 'Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin 1/ (2) maddesine göre arkeolojik miras,

> "i korunmaları ve incelenmeleri insanlık ve onun doğal çevre ile ilişkilerini izlemeye yardım eden;
>
> ii kazılmaları veya bulunmaları ve diğer araştırma metotları ile insanlık ve onunla ilgili çevre hakkında başlıca kaynak oluşturan; ve
>
> iii Tarafların yetki alanı içerisindeki alanlarda bulunan, geçmiş çağlardaki insanlığın bütün kalıntıları ve objeleri ile diğer izleri arkeolojik mirasımızın öğeleri olarak kabul edileceklerdir."

olarak tanımlanmaktadır.

Sit alanları, 1983 yılında Resmi Gazete'de yayınalanan 2863 sayılı 'Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3/ (3) maddesine göre,

> "tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır."

şeklinde tanımlanmaktadır.

Kültürel miras elemanları kapsamında Eğirdir'de yer alan arkeolojik kalıntıların korunma durumu ve özellikleri Tablo 2.5'de incelenmiştir.

Tablo 2.5 Arkeolojik kalıntılar

Ad	Korunma Durumu	Özellik
Eğirdir Kalesi	I. Derece Arkeolojik Sit Alanı	İç kale ve dış kaleden oluşan Eğirdir Kalesi'nin ilk yapımının Lidyalılara kadar uzandığı düşünülmektedir. İnşa özelliklerine göre kalenin Roma döneminde yapımına başlandığı fakat büyütüp onarılarak günümüzdeki haline Bizans döneminde ulaştığı düşünülmektedir. Kale eskiden Eğirdir Gölü'ne bitişik iken yapılan yol çalışmaları ile günümüzde karadadır. Günümüze ulaşabilen kısım iç kale olarak düşünülmektedir. Selçuklu ve Osmanlı döneminde onarılarak kullanımına devam edilmiştir. Günümüzde adalara doğru olan kısımda kale duvarları üzerinde evler bulunmaktadır (Bilici, 2012) (Duymaz, 2022).
Prostanna Antik Kenti		Bilinen en eski yerleşim yerlerinden biri olan Prostanna Antik Kenti'ne dair ilk resmi yazıt Delos'ta M.Ö. 113 yılına tarihlendirilmiştir. Bu yerleşim Eğirdir'in en stratejik noktasıdır. Başlangıçta çevredeki birçok kale yapısı gibi askeri amaçlı yapıldığı düşünülmektedir. 1959 yılında Thomas Drew-Bear tarafından keşfedilen şehirde sur kalıntılarının bulunduğu bahsedilmektedir. Parlais Antik Kenti yakınlarında bulunan sınır taşı sayesinde Eğirdir havzasının tamamının Prostanna Antik Kentine dahil olduğu anlaşılmıştır. Ovalar tarım için, Eğirdir Sivri Dağı denilen bölgenin etekleri ise savunma ve yerleşim yeri olarak kullanılmıştır (Kızılyalçın & Özcan, 2016).

Tablo 2.5 Arkeolojik kalıntılar (devamı)

Parlais Antik Kenti		Parlais Antik Kenti, Eğirdir-Barla kasabası sınırları içerisinde yer almaktadır. Eğirdir Gölü'nün batısında yer alan Bedre köyü yakınlarında bulunan sınır taşları ile kentin yerinin bu bölge olduğu kesinleşmiştir. Kentin bastığı M.Ö. 1. Yüzyıla ait sikkelerde Parlaiteon yazısı görülmektedir. İmparator Augustus döneminde 'Colonia lulia Augusta Parlais' ismi ile Galatya Eyaleti'ne bağlı bir roma kolonisi haline getirilmiştir (Özsait, 2002).
Malos Antik Kenti		Eğirdir'e 35 km. uzaklıkta bulunan Sarıidris Kasabası'ndaki Malos Antik Kenti, kayalık bir arazi üzerine kurulmuştur. Hellenistik Dönem'de kurulduğu düşünülen kent M.S. 12. yy'a kadar yerleşim yeri olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Geniş iskan alanı ve yapı kalıntıları görülmektedir. 310 m. uzunlukta 2 m. genişlikte taş döşeli bir yol korunarak günümüze ulaşmıştır (Hürmüzlü, Köker, & Mörel, 2019).

Anıt Eserler

Anıt eser tanımı Avrupa Konseyi'nin 1985 yılında yayınladığı 'Avrupa Mimari Mirasının Koruması Sözleşmesi'ne göre "Tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal ve teknik bakımlardan önemleri nedeniyle dikkate değer binalar ile diğer yapılar ve bunların müştemilatı ile tamamlayıcı kısımları" olarak yapılmışken UNESCO tarafından 1972'de çıkarılan 'Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'ye göre anıt eser "Tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleri." olarak tanımlanmıştır.

Kültürel miras elemanları kapsamında Eğirdir'de yer alan anıt eserlerin yapım tarihi, korunma durumu ve özelliklerine Tablo 2.6'da yer verilmiştir.

Tablo 2.6 Anıt eserler

Ad	Korunma Durumu	Özellik
Keyhüsrev Kervansarayı (1237-38)	Anıtsal 1.Derece	Eğirdir Hanı ve Pınarpazar Han olarak da bilinen kervansaray Eğirdir ilçe merkezine 3 km. uzaklıkta Eğirdir-Konya karayolu üzerinde Eğirdir Gölü kenarında bulunmaktadır. Güneyde Antalya, batıda Denizli ve doğuda Konya kervan yolları ile bağlantı içinde olan kervansarayın sadece beden duvarları mevcuttur. Boyutları itibariyle yapıldığı dönemin en büyük 4. kervansarayı olarak nitelendirilmektedir. Kervansarayın avlu ve kapalı bölümden oluştuğu görülmektedir. Kapalı bölümün duvarları daha iyi durumda olup dış beden duvarlarındaki kesme taşlar sökülmüştür, iç bölme duvar kalıntıları ise görülebilmektedir. Dönem dönem insanlar tarafından çeşitli amaçlarla kullanılmış ve kasıtlı tahriplere maruz kalmıştır. 1953-58 yılları arasında Kurt Erdmann kervansaraya birkaç kez gelip plan şeması ve restitüsyonu hakkında çizimler yapmıştır. İlk kez 1993 yılında kazı çalışması yapılmış ve Erdmann'ın tahminlerini doğrular nitelikte buluntular elde edilmiştir. Daha sonra 2006 yılında tekrar kazı çalışmaları yapılmıştır.1993 yılındaki kazılarda bulunan bir bordür parçası Eğirdir merkezdeki Dündar Bey Medresesi'nin taç kapısındaki bordürle eşleşmiştir. Bu buluntu sayesinde kervansaraydaki taşların sökülüp

Tablo 2.6 Anıt eserler (devamı)

		medreseye taşındığı varsayımları doğrulanmıştır. Kervansaray yapıldıktan yaklaşık 64 yıl sonra nedeni kesin olarak bilinmemekle birlikte kullanılamaz hale gelmiş ve kesme taşlarının Eğirdir merkezde bulunan medrese, cami ve kalede kullanıldığı düşünülmektedir (Bozer, 2007).
Dündar Bey Medresesi (1301)	Anıtsal 1.Derece	Taş medrese olarak da bilinen yapı 1301 yılında inşa edilmiştir. Dikdörtgen plana sahip ve açık avluludur. Medresenin Eğirdir Kale surlarına bitişik yapıldığı düşünülmektedir. Tek eyvanlı yapıda öğrenci odalarını taşıyan sütunlar 9 adettir. Taç kapısı ve eyvan çevresinde bulunan taşlar, yapıldıktan kısa bir süre sonra kullanılamaz hale gelen 3 km. uzaklıktaki Keyhüsrev Kervansarayı'ndan getirilmiştir (Barışta, 1994).
Esma Sultan Hamamı (1307)	Anıtsal 1.Derece	Eğirdir Dündar Bey Hamamı olarak da bilinmektedir. 2007 yılında tescillenmiştir ve mülkiyeti Eğirdir Belediyesi'nindir. Uzunçarşılı'nın 'Kitabeler ve Sahip' adlı eserinde hamama ait bir kitabe olduğu belirtilmektedir fakat banisi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Hamam 3 eyvanlı iki köşe hücreli plan tipine sahiptir. Soğukluk, ılıklık, sıcaklık, halvetler, su deposu ve külhan bölümlerine sahiptir. Moloz taş ve tuğladan inşa edilmiştir. Yıllar içinde çeşitli müdahalelere maruz kalan hamam 2012 yılında restorasyona girmiştir ve günümüzde işlevini sürdürmektedir (Gökarslan, 2014).

Tablo 2.6 Anıt eserler (devamı)

Hızır Bey Camii (14.yy)	Anıtsal 1.Derece	Medreseden sonra tam karşısında inşa edilen camiinin tam olarak yapılış tarihi bilinmemektedir fakat banisi olan Hızır Bey'in vefatı 1328 yılı olduğu için camii 14. Yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilmektedir. Selçuklu dönemi klasik düz damlı, ahşap sütunlu camilerden biri olarak inşa edildiği düşünülmektedir. 1814 yılında çıkan bir yangında hasar alan camii 1883 yılında kırma çatılı olarak yenilenmiştir. Caminin minaresinin bulunduğu duvar, dış kalenin bir parçası olarak nitelendirilmektedir. Minarenin altından geçiş sağlaması ülkemizde nadir görülen bir özelliktir (Böcüzade, 2012).
Baba Sultan Türbesi (1358)	Anıtsal 2.Derece	14. yy'dan beri varlığı bilinen Baba Sultan'ın Bektaşi meşrepli olduğu ve Eğirdir'de zaviyede görevli olduğu düşünülmektedir. Selçuklu türbe mimarisinde olan yapı tek kubbeli, kare kaideli, sekizgen planlıdır (Altı, 2019). Üst örtüsü konik külah olan yapı yerel malzeme olan köfke cinsi kesme taştan inşa edilmiştir. Türbenin dış gövdesinin her yüzeyi sağır kemerden oluşmaktadır (Duymaz, 2022).
Merkez Ağa Camii (1712)	Anıtsal 1.Derece	Adını bulunduğu Ağa Mahallesi isminden aldığı düşünülmektedir. Giriş kapısı üzerinde bulunan kitabede 1712 tarihi bulunan camii dikdörtgen planlı olup, 4 ahşap sütuna sahiptir. Minaresinde bulunan kitabede ise 1812 yılında yapıldığı yazıldır. Caminin toprak damlı bir mescit iken

Tablo 2.6 Anıt eserler (devamı)

		minber eklenerek 1812 yılında camiye çevrildiği bilinmektedir (Böcüzade, 2012).
Aya Stefanos Kilisesi (19.yy)	Anıtsal 1.Derece	8. yy'a tarihlendirilen St. Thedoros adlı günümüzde olmayan kilisenin yanına yapılan Aya Stefanos Kilisesi 1800'lerin başına tarihlendirilmekte olup Ortodoks Rumlara hizmet etmiştir. Doğu-batı ekseninde 3 nefli ve dikdörtgen plan tipine sahiptir. Moloz taş örgüsüyle inşa edilmiş olup ahşap hatıllara sahiptir. Beşik çatı örtüsü alaturka kiremit kaplıdır. Sütunlar ve arasındaki kemerler bağdadi tekniği ile sıvanmıştır. Eski fotoğraflarda ahşap çatının kaburga sistemi görülmektedir. İç mekan alçı süslemelerin bir çoğu dökülmüştür. 1993 yılında Göller Bölgesi Gelişim Projesi dahilinde restorasyona girmiştir. 1975 yılında tescillenmiştir. Günümüzde ziyarete kapalı olup bazı özel etkinlikler için yılda birkaç kez açılmaktadır (T.C. Isparta Valiliği, 2009) .
Mevlevihane	Anıtsal 1.Grup	Mevcut mevlevihane türbe odası ve semahaneden oluşan ahşap bir bina olup, klasik mevlevihane plan tipinde değildir. Semahane ve türbe odası duvarlarında müsenna kufi hat resim-yazı karışımı kalemişi vardır. Türbe odasındaki sandukanın Seyfullah Dede ve Gülsüm Nine'ye ait olduğu bilinmektedir. Seyfullah Dede'nin Hz. Mevlana'nın yeğeni olduğu rivayetleri vardır. Türbe odası duvarlarında da çeşitli mevlevi sembolleri kalemişi şeklinde işlenmiştir. Mevcut

Tablo 2.6 Anıt eserler (devamı)

		mevlevihanenin 1-2 asır önce yapıldığı düşünülmektedir ve ilk yapılan binaya ait iz görülmemektedir. Mevlevihanein ve bitişiğindeki evin mülkiyeti son şeyhlerden Osman Nuri Dede'nin torunlarına aittir (Kucur, 2001). 1925 yılına kadar hizmet veren Mevlevihane, Eğirdir Belediyesi tarafından 2013 yılında yeni işlev verilerek hizmete kazandırılması hedeflenmiştir. Kültür Evi olarak Mevlevi kültürünü yaşatmak adına rölöve-restorasyon projeleri hazırlanmıştır. Mevlevihanenin bir girişi semahaneye açılır buradan türbe odasına geçiş vardır. Türbe odası 2 kat yüksekliğindedir. Alt kata yoldan girildiğinde hanay vardır ve buradan üst kattaki sofa ve odaya çıkış sağlanmıştır (Haştemoğlu, 2018).
Yeşilada Camii (Kız Kilisesi)	Anıtsal 1.Grup	1618 yılında Kız Kilisesi adıyla açılan ibadethanenin sonradan camiye çevrildiği düşünülmektedir. Kare plana sahiptir, kesme taştan inşa edilmiştir. Minaresi yapıya bitişik sekizgen gövdelidir. Yapının cephesi mimari dönem olarak günümüz yapılarına benzemektedir (Eğirdir Belediye Arşivi, 2010).
Eğirdir Garı (1907)	Anıtsal 1.Derece	Eğirdir Garı; İzmir-Aydın tren yolu hattının son istasyonu olan bir endüstri mirasıdır. 1912 yılında İngilizler tarafından inşa edilmiştir. İstasyon binası, cer binası, hangar, su deposu, misafirhane,

Tablo 2.6 Anıt eserler (devamı)

		sundurma şefliği, postabaşı binası, tuvalet yapısı olmak üzere 8 yapıdan ve bir çelik köprüden meydana gelen bir komplekstir. 2002 yılında taşınmaz kültür varlığı olarak tescillenmiştir. 2003 yılından beri kullanılmamaktadır (Sinan, 2019).

Sivil Mimari Eserler

ICOMOS'un 1999 yılında yayınladığı 'Geleneksel Sivil Mimari Miras Tüzüğü'nde geleneksel mimari hakkında "Geleneksel yapım toplumların barınmak için kullandıkları doğal ve geleneksel yöntemdir. Bu sosyal ve çevresel kısıtlamalara bağlı olarak değişen ve sürekli uyarlanan bir süreçtir. Günümüz dünyasında yöresel yapı gelenekleri ekonomik, kültürel ve mimari birörnekleşme ile tehdit edilmektedir." şeklinde bilgi verilmektedir.

ICOMOS Türkiye tarafından 2013 yılında yayınlanan 'Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'ne göre geleneksel mimari miras tanımı "Teknoloji ve iletişim olanaklarının gelişmesiyle hızla çeşitliliğini yitiren dünyada, yöreye özgü malzeme ve tekniklerle, yöresel yapım geleneklerini, yerel kimliği yansıtan geleneksel yapı, yapı grupları ve yerleşmelerdir." olarak yapılmıştır.

Eğirdir evleri genellikle 2 katlı zemin katı yığma taş, üst katı ahşap karkas olarak inşa edilmiştir. Plan tipinde dış sofalı yani hayatlı evler öne çıkmaktadır. Günlük hayatın geçtiği yer dış sofadır. Üst kattaki odalar sofaya açılacak şekilde kurgulanmıştır. Zemin katta servis hacimleri ve kışlık oda yer alırken üst katta yazlık odalar yer almaktadır. Odalarda ahşap gömme dolaplar, yüklükler, ocaklar ve gusülhaneler yer almaktadır. Eğirdir geleneksel mimari dokusunda yer alan yapılar kullanılan malzemeye göre 2 gruba ayrılabilir; taş+ahşap sistem ile inşa edilen evler, tuğla ile inşa edilen evler (Demirci, 2015).

Eğirdir evleri 19. yy tipik türk evi mimarisini yansıtmaktadır. Isparta kırsalındaki toprak damlı evlerin aksine Eğirdir'de evlerin çatı örtüsü kiremittir. Bu evlerde cumbalar ve çıkmalar yaygın bir mimari özellik olmuştur. Kıyıda yer alan evler ile Eğirdir Gölü arasında bahçeler yer alırmış (Kartal, 2016).

Yapıların genel özelliklerine bakıldığında düz girişli ve avludan girişli olarak ayrıldığı görülmektedir. Avlu kapıları daha sade iken yapıların giriş kapıları süslemeli ve işlemelidir. Bazı giriş kapılarında el şeklinde kapı tokmakları yer almaktadır. Pencere düzenleri giyotin ve kemerli olarak ayrılmaktadır. Giyotin pencere düzeni ½ oranında olduğu görülmektedir. Genellikle Zemin katta pencere bulunmamaktadır. Bazı pencerelerde ahşap kafesler yer almaktadır. Tuğla yapılarda kemerli pencereler yer almaktadır. Bu yapıların bazılarında da ferforje demir parmaklıklar görülmektedir. Köşe parsellerde yer alan yapılarda sokakların daha rahat kullanılması adına yapıların köşesinde pahlar yer almaktadır. Yapıların bir diğer ayırt edici özelliği odalarda yer alan ahşap ocaklar ve dolaplardır. Bazı yüklüklerin bir kapısı gusülhane olarak düzenlenmiştir. Yapıların sofalarında ahşap pencereli küçük çıkmalar halinde görülen lavabo olarak yapılan abdestlikler görülmektedir. Yapıların çoğunda cephe düzeninde cumbalar görülmektedir. Çıkmalı yapılarda bazı çıkmaların alt kısmı açıktır ve taşıyıcı sistem görülmektedir (Gökarslan & Urak, 2020).

Kültürel miras elemanları kapsamında Eğirdir'de yer alan sivil mimari eserlerin özellikleri fotoğraflarla Tablo 2.7'de incelenmiştir.

Tablo 2.7 Sivil mimari eserler

Mimari değer	**Özellik-Fotoğraf**
Yapım sistemi	Yığma taş+Ahşap karkas sistem

Tablo 2.7 Sivil mimari eserler (devamı)

<table>
<tr><td></td><td>Yığma tuğla
 </td></tr>
<tr><td rowspan="2">Giriş düzenlemesi</td><td>Düz girişli evler
 </td></tr>
<tr><td>Avludan girişli evler
  </td></tr>
</table>

Tablo 2.7 Sivil mimari eserler (devamı)

Giriş kapısı	
Pencere düzeni	Giyotin pencere düzeni

Tablo 2.7 Sivil mimari eserler (devamı)

	Kemerli pencere düzeni
Köşe pahı	
Ahşap ocak, dolap ve yüklükler	

Tablo 2.7 Sivil mimari eserler (devamı)

Abdestlik	
Cumba ve çıkmalar	

2.3.3 Somut Olmayan Kültürel Miras

UNESCO tarafından 2003 yılında yayınlanan ‘Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’ne göre somut olmayan kültürel miras,

> “toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar- anlamına gelir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan

kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur."

şeklinde tanımlanmıştır.

Kültürel miras elemanları kapsamında Eğirdir'de tespit edilen somut olmayan kültürel miraslar Tablo 2.8'de incelenmiştir.

Tablo 2.8 Somut olmayan kültürel miras

Ad	Özellik
Tarihi Pınar Pazarı	Pazar kurulan alan pınarın yanında olduğu için Pınar pazarı olarak adlandırılmıştır. Yöredeki en meşhur ve geleneksel pazardır, yaklaşık olarak 800 yıllık bir geçmişe sahip olduğu düşünülmektedir. Eskiden bağ zamanı olarak adlandırılan yaz sonu açılan Pınar pazarı günümüzde Temmuz sonu başlayıp Ekim ayına kadar devam etmektedir. Çok büyük ve her aranan şeyin bulunduğu pazara eskiden çevre il, ilçe ve köylerden insanlar gelip ihtiyaçlarını karşılarlarmış. Özellikle kışlık peynir, kavurma, kıyma, soğan, sarımsak, patates satıldığı gibi canlı hayvan satışı da gerçekleştirilirmiş. Pınar pazarının en meşhur yemeği ise fırın kebabıdır (Kartal, 2016).
Oluklacı Şenlikleri	Oluklacı adı verilen alan Sivri Dağı'ın eteğinde bir düzlüktür. Eğirdir'in tamamının görülebildiği bir konuma sahiptir. 600 yıllık geçmişe sahip olan gelenek her yıl mayıs ayında gerçekleştirilmektedir. Şenliğin yapıldığı alanın etrafı çam ve katran ağaçları ile çevrilidir. Eskiden bir kayanın yanından kaynak suyu çıktığı bilinmektedir. Geçmişte herkes kendi börek, çörek ve kurma balık getirip yermiş, günümüzde Eğirdir Belediyesi'nin desteklediği şenlikte çeşitli etkinlikler yapılmakta ve ödüller verilmektedir (Kartal, 2016).

Tablo 2.8 Somut olmayan kültürel miras (devamı)

Eğirdir İşlemesi	Isparta yöresinde el işlemeli peşkirler görülmektedir. Peşkir; pamuk ipliğinden dokunmuş, havlu, mendil, keten bez olarak tanımlanmaktadır. Üzerinde yapılan işlemeler için çeşitli teknikler bulunmakatdır (Ölmez & Özkoca, 2014). Freidrich Sarre'nin seyahatnamesinde Eğirdir İşlemesi fotoğrafı görülmektedir. Lale,karanfil,gül ve sümbül gibi bitki motiflerinin işlendiğini aktarmaktadır (Sarre, 1896).
Halı,kilim dokumacılığı	Halı dokumacılığı: Isparta halıcılığı 12. Yüzyıla dayanan bir el sanatıdır. Türkmen nüfusunun bu yörede ticari dokuma geleneğini başlattığı düşünülmektedir. Şark Halı Kumpanyası'nın kurulmasıyla 1890'lardan 1930'lara kadar Isparta ve köylerinde yoğun bir şekilde halı dokumacılığı görülmüştür. Eğirdir'in de içinde bulunduğu birçok ilçede evlerde ıstar denen halı dokuma tezgahları kurulmuştur (Ölmez, 2008). Kilim dokumacılığı: Isparta'da kilim dokumasının en yaygın olduğu yerler Yörük köyleridir. Eğirdir'in de arasında bulunduğu birkaç ilçede düz dokuma yaygındır (Ölmez, 2008).

3
EĞİRDİR KENT MERKEZİ ANALİZLER VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde bölgesel ve kentsel ölçekte yapılacak olan analizlerle çalışma alanı olarak belirlenen Eğirdir'in kültürel ve doğal mirasının saptanmasına yönelik analiz çalışmaları ve değerlendirmeleri yapılacaktır. Daha sonra alanda güncel değer, sorun ve potansiyellerin incelemesi yapılacaktır.

3.1 Bölgesel Ölçek Analizleri

Eğirdir ilçe sınırlarının dışında bölgesel ölçekte yapılan kültürel peyzaj değerleri, ulaşım ve tarihi yollar analizi ile bölgenin sahip olduğu değerlerin sunulması hedeflenmiştir. Eğirdir için önemli bir değer olan tarihi yolların ve bağlantıların gösterilebilmesi için Isparta ve çevre iller de bu ölçekte gösterilmektedir.

3.1.1 Kültürel Peyzaj Değerleri Analizi

Kültürel peyzaj; doğal peyzaj alanlarının çeşitli medeniyetler ve kültürlerin etkisinde şekillenmesi ile toplumun ortaya çıkardığı bir kavramdır (UNESCO, 2009). Kültürel peyzaj; doğal yaşam alanlarına insan ve toplum ürünü olan kültürel etkilerin yansıması sonucu ortaya çıkması nedeniyle doğa ve kültürden oluşan iki ana bileşeni vurgulamaktadır (Okumuş & Altınöz, 2018). Yapılan analizde hem doğal hem kültürel değerlerin çalışma alanı olan Eğirdir'de ve çevresindeki bölgede tespiti yapılmıştır.

Eğirdir sınırları içerisinde Eğirdir Gölü, Yeşilada ve Can Ada, Kasnak Meşesi Tabiat Koruma Alanı, Kovada Gölü doğal değerleri oluştururken; Prostanna Antik Kenti, Parlais Antik Kenti, Malos Antik Kenti kültürel değerleri oluşturmaktadır.

Çevrede önemli doğal değerler; Davraz Dağı, Karacaören Barajı, Burdur Gölü, Salda Gölü, Beyşehir Gölü, Dedegöl Dağı iken kültürel değerler; Sagalassos Antik Kenti ve Pisidia Antiokheia Antik Kenti'dir.

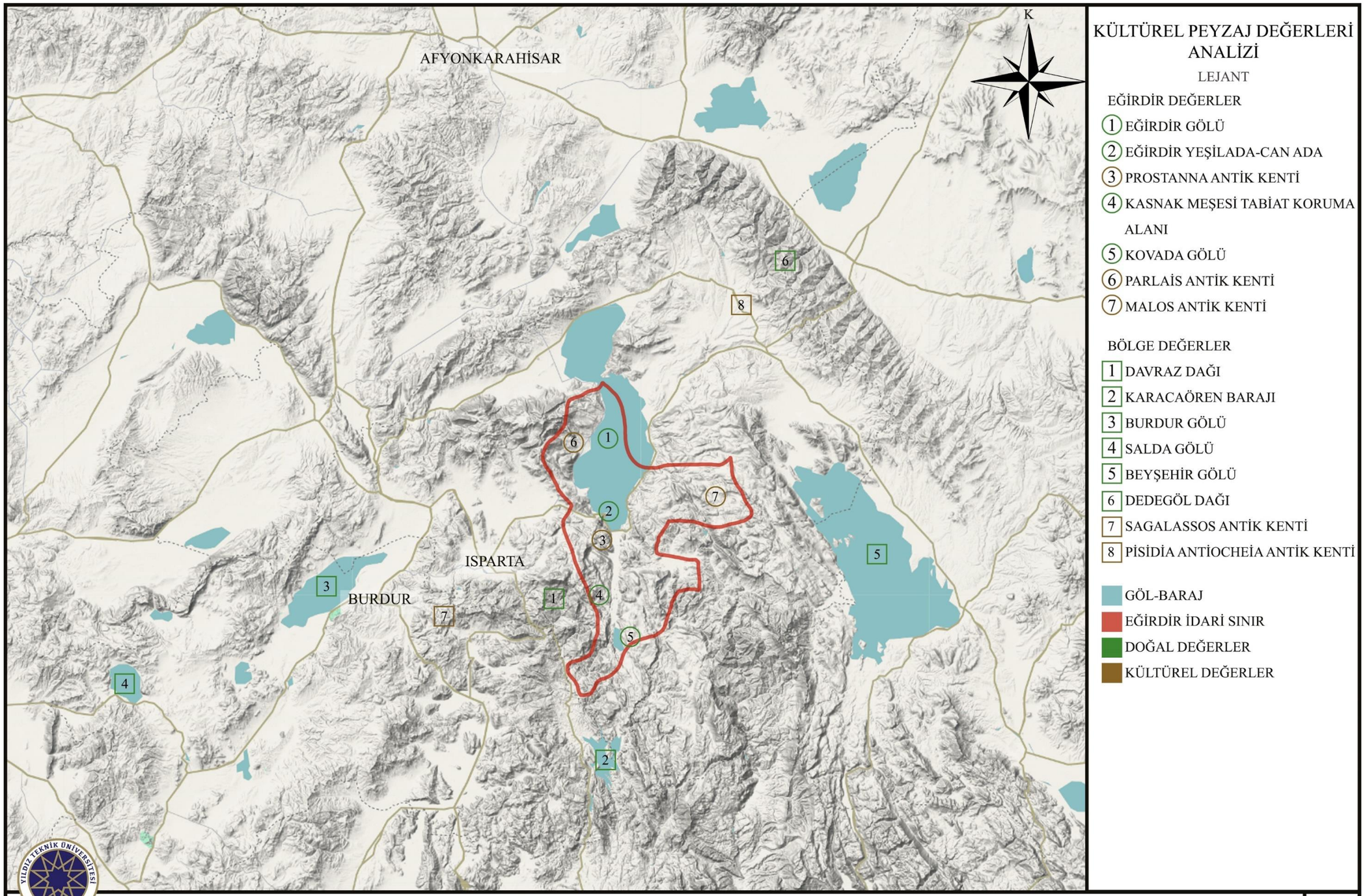
AFYONKARAHİSAR
ISPARTA
BURDUR
K
KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİ ANALİZİ
LEJANT
EĞİRDİR DEĞERLER
1 EĞİRDİR GÖLÜ
2 EĞİRDİR YEŞİLADA-CAN ADA
3 PROSTANNA ANTİK KENTİ
4 KASNAK MEŞESİ TABİAT KORUMA ALANI
5 KOVADA GÖLÜ
6 PARLAİS ANTİK KENTİ
7 MALOS ANTİK KENTİ
BÖLGE DEĞERLER
1 DAVRAZ DAĞI
2 KARACAÖREN BARAJI
3 BURDUR GÖLÜ
4 SALDA GÖLÜ
5 BEYŞEHİR GÖLÜ
6 DEDEGÖL DAĞI
7 SAGALASSOS ANTİK KENTİ
8 PİSİDİA ANTİOCHEİA ANTİK KENTİ
GÖL-BARAJ
EĞİRDİR İDARİ SINIR
DOĞAL DEĞERLER
KÜLTÜREL DEĞERLER
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI
KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ:EĞİRDİR ÖRNEĞİ-Yüksek Lisans Tezi-Merve YILMAZ-Tez Danışmanı:Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT
PAFTA NO: P1

3.1.2 Ulaşım Analizi

Eğirdir'in konumu, bölgesel ölçekte ulaşımı açısından pek çok olanak sağlamaktadır. Isparta'ya uzaklığı 34 km'dir ve karayolu ulaşımı kolaydır. Şu an Eğirdir'de 2003 yılından beri aktif olmayan fakat Isparta'ya bağlanan demiryolu mevcuttur. Aynı demiryolu Isparta-İzmir hattı Güller Ekspresi adıyla 20 Aralık 2023'den beri sefer düzenlemektedir. İzmir'de 1856-67 yılları arasında başlanan demiryolu hattı Aydın-Dinar arası II. Abdülhamit döneminde, Dinar-Eğirdir arası ise 1910-12 yıllarında Mehmet Reşad döneminde yapılmıştır. Bozanönü-Isparta kısmı 1936 yılında Cumhuriyet döneminde yapılarak Isparta'nın hatta bağlanması sağlanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü, t.y.).

Isparta'da bulunan havalimanından iç hat seferlerinde sadece İstanbul'a sefer düzenlenmektedir. Dış hat seferlerinde ise Tahran-İran yer almaktadır. Denizli ve Konya Havalimanlarında İstanbul seferi yer alırken, Antalya Havalimanı'ndan pek çok şehre ulaşım sağlanabilmektedir.

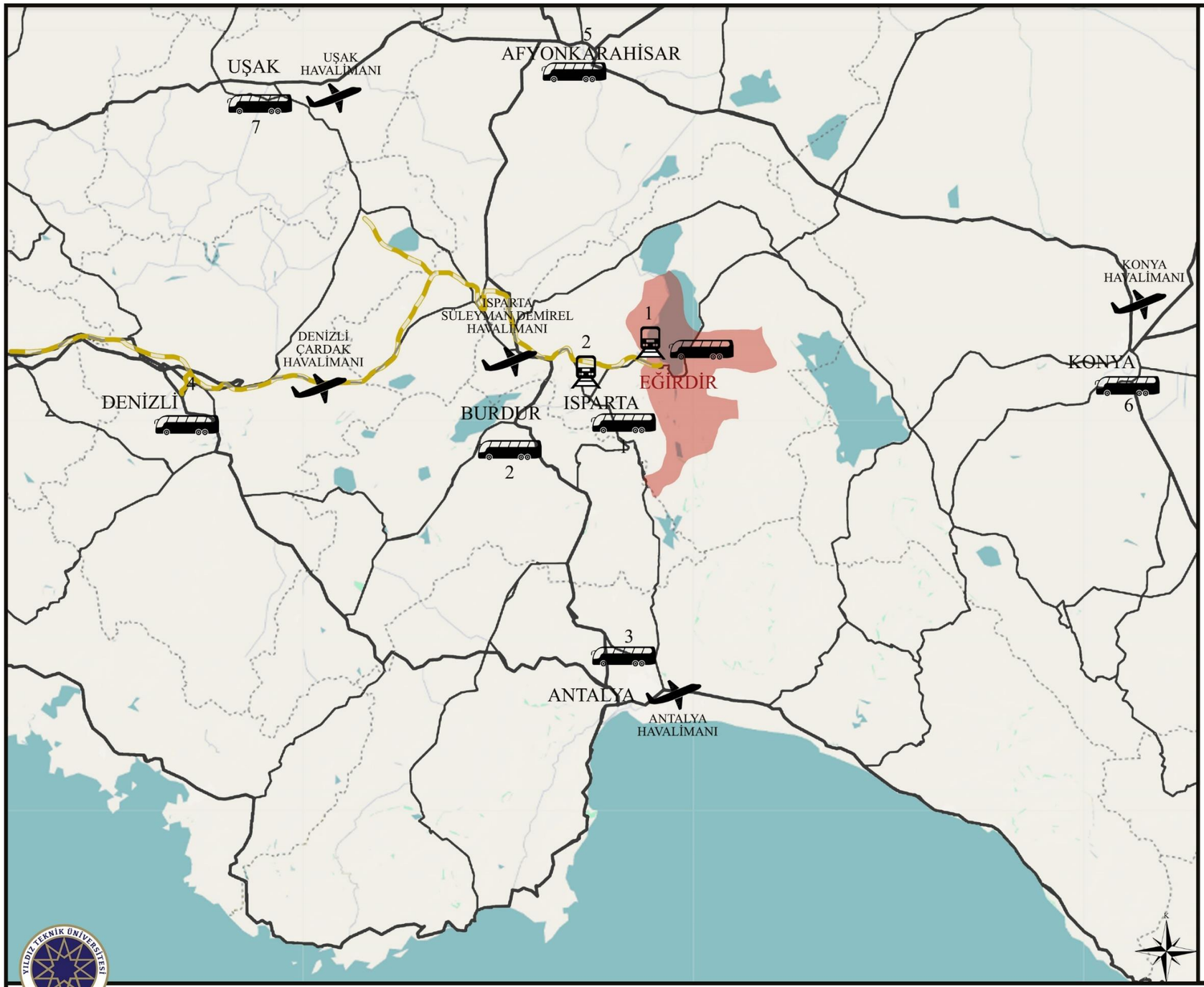

ULAŞIM ANALİZİ

LEJANT

KARAYOLU

1 ISPARTA-EĞİRDİR
37 KM. 36 DK

2 BURDUR-EĞİRDİR
66 KM, 1 SAAT 2 DK

3 ANTALYA-EĞİRDİR
139 KM,2 SAAT 8 DK

4 DENİZLİ EĞİRDİR
192 KM,2 SAAT 28 DK

5 AFYONKARAHİSAR-EĞİRDİR
155 KM, 2 SAAT 7 DK

6 KONYA-EĞİRDİR
204 KM, 2 SAAT 33 DK

7 UŞAK-EĞİRDİR
196 KM, 2 SAAT 42 DK

DEMİR YOLU

1 ISPARTA-EĞİRDİR
2003'TEN BERİ KULLANIM DIŞI

2 ISPARTA-İZMİR
307 KM, 8 SAAT 27 DK

EĞİRDİR İLÇESİ
İL SINIRI
KARAYOLU
DEMİRYOLU

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI

KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ:EĞİRDİR ÖRNEĞİ-Yüksek Lisans Tezi-Merve YILMAZ-Tez Danışmanı:Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

PAFTA NO: P2

3.1.3 Tarihi Yollar Analizi

Bölgesel ölçekte, Eğirdir ile bağlantısı olan tarihi yollar belirlenmiştir. Antik Dönem, Selçuklu ve Osmanlı Dönemi, Millî Mücadele Dönemi olarak dönemlere ayrılan yollar Tablo 2.4'de incelenmiştir.

St. Paul Yolu, Aziz Paul'un hristiyanlığı yaymak amacıyla geçtiği güzergâhtır. Türkiye'nin en uzun 2. yürüyüş rotasıdır. Yol güzergâhı Antalya Perge ve Aspendos'tan 2 farklı noktadan başlayıp Adada Antik Kenti'nde birleşmektedir. Eğirdir üzerinden devam eden rotada günümüzde bu nokta konaklama ve pek çok imkan açısından önemlidir. Eğirdir'in sahip olduğu doğal ve kültürel değerler de bu noktanın potansiyeli açısından dikkat çekicidir. Güzergâh gölün iki tarafının en yakın olduğu noktada kayıkla göl üzerinden geçerek devam etmektedir. Bu şekilde Yalvaç-Pisidia Antiokheia Antik Kenti'ne ulaşmaktadır. Bu kentte bulunan kilise hac merkezi kabul edildiği için hristiyanlar bu yolu dini amaçla da yürümektedir. Yol güzergâhında pek çok antik kent, köprü, kanyon ve kaya mezarı gibi kültürel değerler bulunmaktadır.

Kervan yolları 12. yy sonunda Anadolu'da önemli bir hale gelmiş ve bu dönemde yeni kervansaraylar yapılarak bu yolun geliştirildiği görülmektedir. Pek çok tarihi kentten geçen kervan yollarının bir durağı da Eğirdir'dir. 800 yıllık Tarihi Pınar Pazarı da bu yol için önemli bir değerdir. Antalya'nın Anadolu'ya bağlanmasında önemli bir duraktır. Osmanlı hakimiyetine giren İpek Yolu'nda da Anadolu'da kervansaraylar değerini korumuştur.

Millî Mücadele'de oluşturulan liman teşkilatlarından biri olan Eğirdir Bahriye Müfrezesi ile Eğirdir Menzili oluşturulmuştur. 1922 yılında Eğirdir Gölü'ndeki Fransız filosu askeri kontrol altına alınmış ve mücadelede kullanılmıştır. Antalya Limanı'na gelen pek çok malzeme ve mühimmat Eğirdir üzerinden Afyonkarahisar'a ulaştırılmıştır. Mehmet Reşad döneminde yapılan Eğirdir Tren İstasyonu ve demiryolu sayesinde İzmir-Eğirdir hattı ile mühimmat, asker ve çeşitli ihtiyaçlar Batı Cephesi'ne ulaştırılmıştır.

Analiz çalışmasında güzergâhların işlendiği bu 3 yoldan sadece St. Paul Yolu kültür rotası ilan edilmiştir. St. Paul yolu dini ve kültürel açıdan, Kervan yolu ticari açıdan ve Millî Mücadele-Eğirdir Menzili ise askeri açıdan değere sahiptir. Bu

güzergâhların günümüz karayolu ana ulaşım ağı ile benzer yerlerden geçmekte olduğu, engebeli kısımlarda ise konfor açısından daha iyi olduğu için yeni yapılan yollar ile günümüz karayolu ağının dışında kaldığı görülmektedir. Eski tarihlerde Eğirdir Gölü etrafında yolların patika denebilecek nitelikte olduğu ve bunun ulaşımı zorlaştırması nedeniyle göl üzerinden taşımacılık faaliyetlerinin yapıldığı bilinmektedir. Cumhuriyet döneminde karayolu ulaşım ağının gelişmesi ile göl üzerinde yapılan taşımacılık faaliyeti de son bulmuştur.

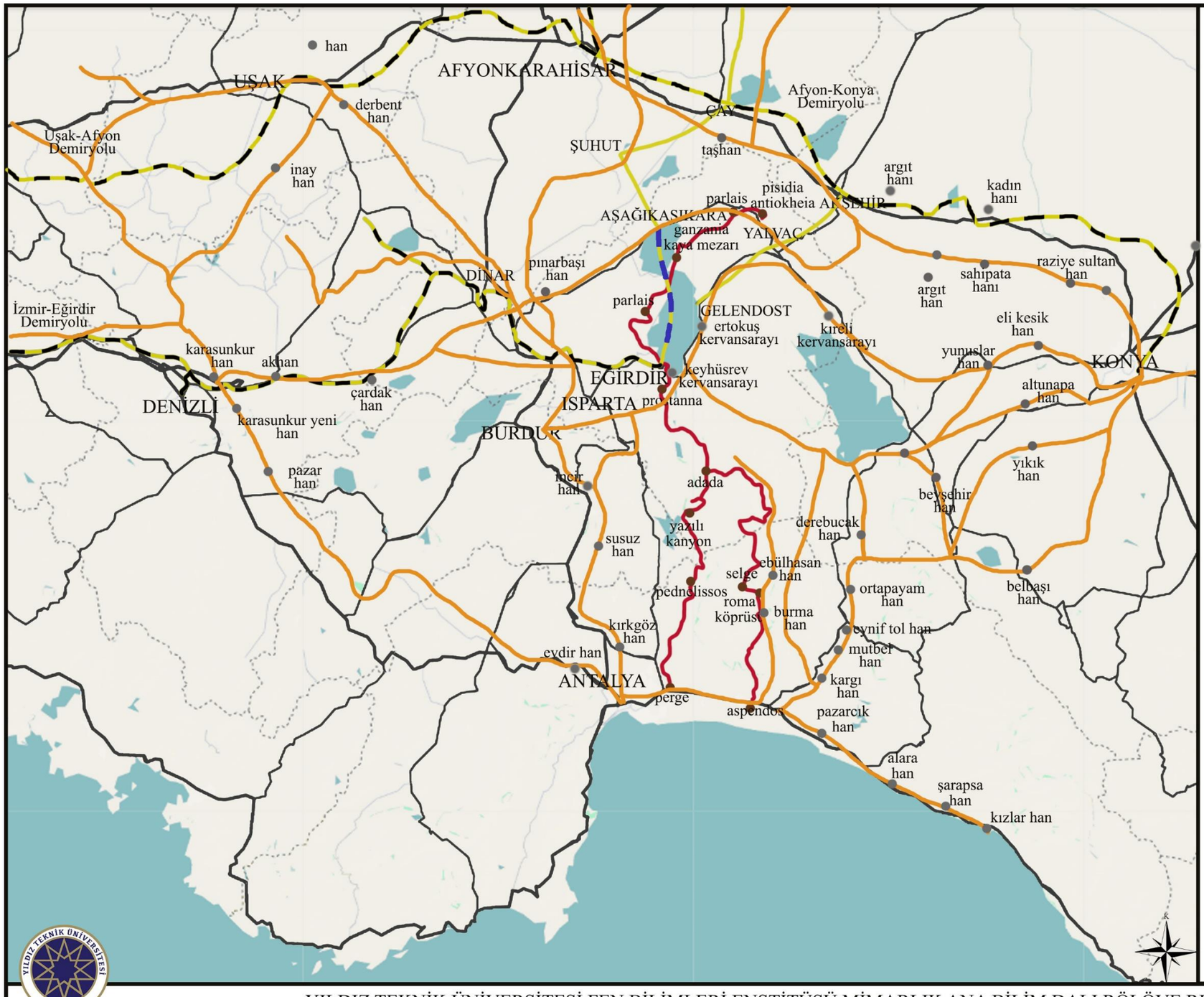

TARİHİ YOLLAR ANALİZİ

LEJANT

- KARAYOLU
- İL SINIRI

ANTİK DÖNEM

- ST. PAUL YOLU
- ANTİK YERLER

SELÇUKLU VE OSMANLI DÖNEMİ

- KERVAN YOLU
- KERVANSARAY VE HANLAR

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ

- MİLLİ MÜCADELE YOLU-EĞİRDİR MENZİLİ
- DEMİRYOLU
- EĞİRDİR GÖLÜ SU YOLU

ST. PAUL YOLU

Aziz Paul Yolu Türkiye'nin işaretlenmiş en uzun 2. yürüyüş rotasıdır. Kate Clow tarafından 2004 yılında kültür rotası olarak belirlenmiştir. Aziz Paul, Batı'da Hristiyanlığı yaymak amacıyla misyon faaliyetlerinde bulunmak üzere görevlendirilmiştir. Haritalandırılan 4 misyon yolculuğu vardır. Bunlardan 1. Misyon yolculuğu (M.S. 46-48) Aziz Paul Yolu'nu da içeren Antakya-Kıbrıs-Perge-Eğirdir-Yalvaç-Konya-Karaman-Derbe üzerinden tekrar Perge'ye dönüp bu yolculuğu tamamlamıştır.

KERVAN YOLU

Kervan yolları Anadolu'da 12.yy sonunda 1.Keyhüsrev, 1.Keykavus ve 1.Alaaddin Keykubat zamanında yeni kervansaraylar yapılarak geliştirilmiştir. Bu dönemde Orta Asya'dan gelen birçok mal ve deniz ticareti ile Anadolu'ya gelen malların nakli sırasında kervan yolları önemli bir yer tutmuştur

MİLLİ MÜCADELE YOLU-EĞİRDİR MENZİLİ

Milli Mücadele başladığında en büyük problemlerden biri de karayolu ulaşımının zor olmasıdır. Yunan işgali nedeniyle Batı Cephesi'ne nakliye ve ulaşım zorluğu yaşanması sonucu Eğirdir Göl'ü ulaşım için önemli bir nokta haline gelmiştir. 1912 yılında Anadolu'nun ilk demiryolu olan İzmir-Nazilli-Dinar-Baladız-Eğirdir hattı,Milli Mücadele'de etkili bir ulaşım hizmeti görmüştür.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI

KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ:EĞİRDİR ÖRNEĞİ-Yüksek Lisans Tezi-Merve YILMAZ-Tez Danışmanı:Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

PAFTA NO: P3

3.2 Kentsel Ölçek Analizleri

Bu bölümde Eğirdir ilçesinde belirlenen alanda yapılan kentsel ölçekte yapılan mevcut durum analizleri sonucunda ulaşılan değerlendirmeler yer almaktadır. Çalışma alanı analizi, işlev analizi, açık alanlar analizi, ulaşım analizi, tescil analizi kentsel ölçekte incelenmiştir. Belirlenen alanda kültürel peyzaj değeri olarak niteleyebileceğimiz doğal ve kültürel unsurların tespiti yapılacaktır.

3.2.1 Çalışma Alanı Analizi

Çalışma alanı olarak seçilen bölge yaklaşık 42,80 Ha yüzölçümüne sahiptir. 12 mahalleyi içeren alanda bu mahallelerden 11 tanesi Eğirdir Merkez'de, 1 tanesi ise Eğirdir Adalar olarak adlandırılan Can Ada ve Yeşilada'yı da içermektedir. Bu 12 mahalle; Seydim Mahallesi, Kubbeli Mahallesi, Poyraz Mahallesi, Hacışeyh Mahallesi, Ağa Mahallesi, İmaret Mahallesi, Hamam Mahallesi, Katip Mahallesi, Demirkapı Mahallesi, Cami Mahallesi, Kale Mahallesi ve Yeşilada Mahallesi'dir.

ÇALIŞMA ALANI ANALİZİ

LEJANT

MAHALLE SINIRLARI

1- SEYDİM MAHALLESİ
2- POYRAZ MAHALLESİ
3- HACIŞEYH MAHALLESİ
4- AĞA MAHALLESİ
5- İMARET MAHALLESİ
6- HAMAM MAHALLESİ
7- KATİP MAHALLESİ
8- DEMİRKAPI MAHALLESİ
9- KUBBELİ MAHALLESİ
10- CAMİ MAHALLESİ
11- KALE MAHALLESİ
12-YEŞİLADA MAHALLESİ

TÜM PAFTALARDA TEKRAR EDECEK LEJANT

KARA YOLU
YAYA YOLU
MERDİVEN
AÇIK ALANLAR

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI

KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ:EĞİRDİR ÖRNEĞİ-Yüksek Lisans Tezi-Merve YILMAZ-Tez Danışmanı:Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

PAFTA NO: P4

3.2.2 Kıyı Çizgisi Analizi

Eğirdir ilçesinde çalışma alanı olarak belirlenen alanın 1975 yılı öncesinde ana kara ve 2 adadan oluştuğu bilinmektedir. Yol yapım çalışması amacıyla yapılan dolgu alanlar neticesinde Can Ada, Yeşilada ve Eğirdir tarihi kent merkezi olarak belirtebileceğimiz çalışma alanın gölle olan ilişkisi kopmuştur. Harita Genel Müdürlüğü'nden ulaşılabilen 1953, 1975, 1992, 2014, 2024 yılları hava fotoğrafları ile çeşitli arşivlerde bulunan fotoğraflar ile çalışma alanının kıyı çizgisi analizi yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda yol yapılmadan önce kentin göl ile iç içe olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Dolgu alan yapılırken göl kenarında yer alan geleneksel konutların yıkıldığı ve daha sonra yol kenarına yeni çok katlı ticaret ve konut yapıları inşa edildiği görülmektedir. Bu şekilde tarihi kent merkezi olarak adlandırılan alanın çok katlı yapıların arkasında kalarak görülemediği tespit edilmiştir. Olumlu olarak bakabileceğimiz tek nokta yüksek yapıların arkasında kalan geleneksel dokunun fark edilmediği için daha az yıkılmış olma ihtimalidir.

Tarihi kent merkezi ile aynı şekilde Yeşilada'nın çevresini dolanan yolun kenarında yer alan yapıların betonarme olarak yenilendiği ticari ve turizm amaçlı yeni yapılar inşa edilmiş olduğu görülmektedir. İç kısımda geleneksel dokunun yine de korunabildiği tespit edilmiştir.

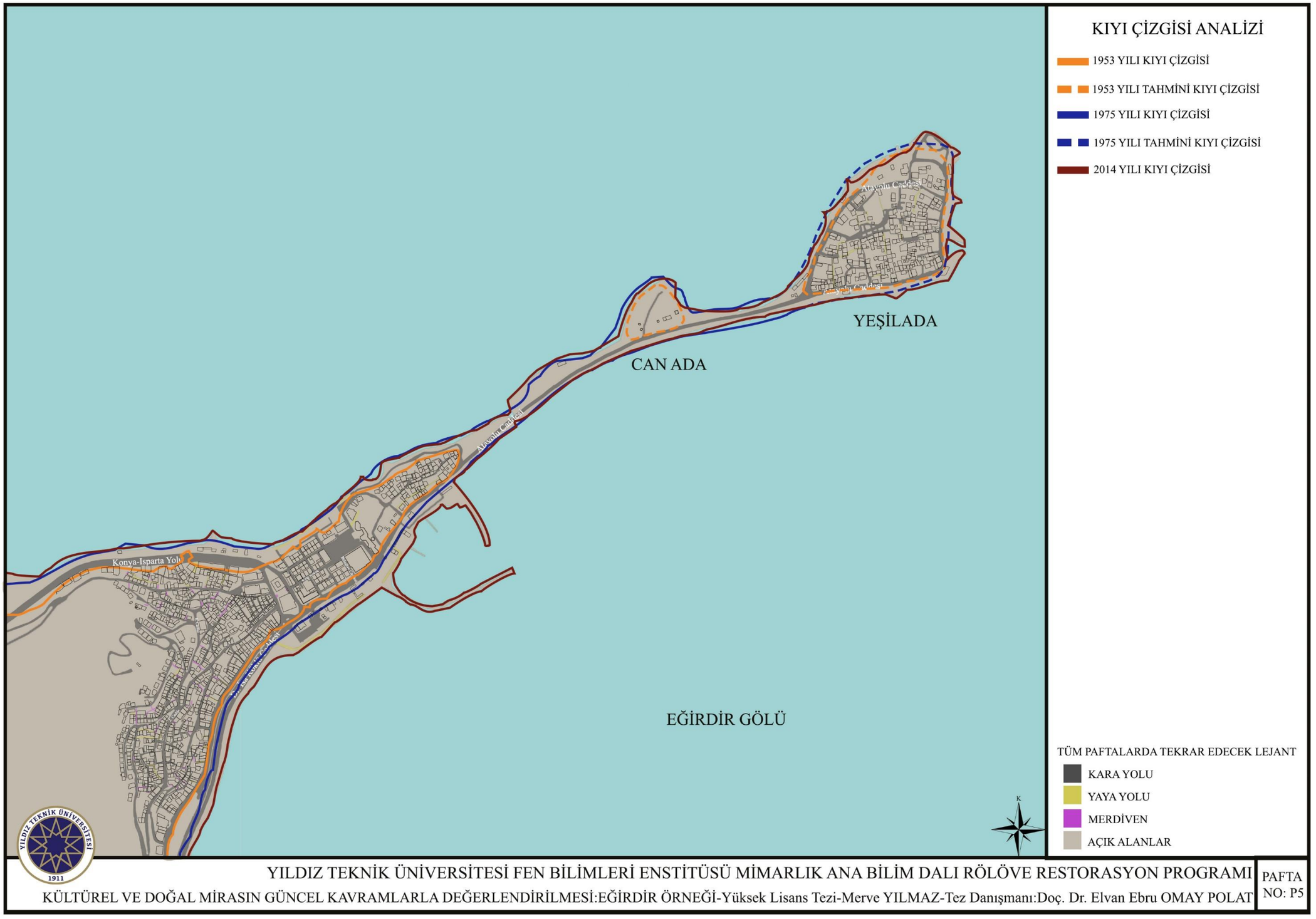
KIYI ÇİZGİSİ ANALİZİ
1953 YILI KIYI ÇİZGİSİ
1953 YILI TAHMİNİ KIYI ÇİZGİSİ
1975 YILI KIYI ÇİZGİSİ
1975 YILI TAHMİNİ KIYI ÇİZGİSİ
2014 YILI KIYI ÇİZGİSİ
YEŞİLADA
CAN ADA
EĞİRDİR GÖLÜ
Atatürk Caddesi
Konya-Isparta Yolu
TÜM PAFTALARDA TEKRAR EDECEK LEJANT
KARA YOLU
YAYA YOLU
MERDİVEN
AÇIK ALANLAR
K
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ 1911
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI
KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ:EĞİRDİR ÖRNEĞİ-Yüksek Lisans Tezi-Merve YILMAZ-Tez Danışmanı:Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT
PAFTA NO: P5

3.2.3 İşlev Analizi

Çalışma alanını 12 tane mahalle içerdiği ve yaklaşık 42,80 Ha olduğu için işlev analizi bölgesel olarak belirtilmiştir. Çalışma alanında, geleneksel dokunun korunabildiği Eğirdir'in en eski yerleşim alanına sahip olan alanlarda konut yoğunluğu ön plana çıkmaktadır. Bazı eski yapıların kullanılmadığı gözlemlenmiştir. Diğer konut yapılarında ise mevsimsel ve devamlı kullanımın olduğu, göl kenarında doldurularak ana ulaşım aksını oluşturan Konya-Eğirdir yolu boyunca ticaret ve konut+ticaret işlevlerinin yoğunlaştığı görülmektedir. Yeşilada'da iç kesimlerde konut işlevinin mülk sahipleri tarafından yazları kullanıldığı ve mevsimsel kullanımın devam ettiği görülmektedir. Adayı dönen Atayolu Caddesi boyunca restoran ve otel yapılarından meydana gelen ticaret işlevi gözlenmektedir. Can Ada'da sadece ticari işlevli yapılar vardır ve küçük market yapılarıdır.

İdari yapılar toplam 12 tane olup; kamusal yapılar, eğitim yapıları olarak iki başlıkta incelenmiştir. Alanda 6 tane kamusal yapı vardır; 2 tane yönetim yapısı, PTT binası, İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve konukevinden oluşmaktadır. Toplam 6 tane eğitim yapısı olup bunlar 1 ilkokul, 1 ortaokul, 1 mesleki eğitim merkezi ve 3 tane yurt yapısıdır.

Dini işlevli yapılar; cami, medrese, türbe, kilise ve mevlevihanedir. Bu yapılardan en eskisi 13. Yüzyıla ait cami, medrese ve hamam kompleksidir. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine tarihlenen 3 cami mevcuttur. 2 tane türbe vardır. 1 tane aktif kullanılmayan kilise yapısı mevcuttur.

Kale mahallesi olarak bilinen adalara doğru ilerleyen alanda Eğirdir Kalesi Kalıntıları mevcuttur. İç kale olarak değerlendirilen yapının birkaç burcu günümüzde özgünlüğü korunarak gelebilmiştir. Kale duvarları üzerinde evler görülmektedir.

Çalışma alanında 2 adet hamam yapısı vardır. Bunlardan cami kompleksinde yer alan hamam günümüzde işlevini sürdürmektedir. Yeşilada'da bulunan hamam ise metruk ve bakımsızdır.

İŞLEV ANALİZİ

LEJANT

KONUT

TİCARET

KONUT+TİCARET

İDARİ-KAMUSAL

KAMUSAL
2 BELEDİYE BİNASI
4 HÜKÜMET BİNASI
9 EĞİRDİR PTT
11 TC EĞİRDİR KAYMAKAMLIĞI İLÇE TARIM VE ORMAN MÜDÜRLÜĞÜ
12 TC KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ EĞİRDİR TURİZM DANIŞMA BÜROSU
22 EĞİRDİR VİLAYET KONUKEVİ

EĞİTİM
3 MUAZZEZ VE YAŞAR ŞAPÇI İLKOKULU
6 TC GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI ÖĞRENCİ YURDU
7 İRFAN KAYNAK ORTAOKULU
8 EĞİRDİR MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ
17 TC GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI ÖĞRENCİ YURDU
19 ÖZEL YEŞİLADA ORTAOKUL KIZ ÖĞRENCİ YURDU

DİNİ
5 HIZIR BEY CAMİİ VE DÜNDAR BEY MEDRESESİ
13 MEVLEVİHANE
14 AĞA CAMİİ
15 DEDEKİPAŞA (KALE) CAMİİ
16 DEVRAN DEDE TÜRBESİ
18 YEŞİLADA CAMİİ
20 ŞEYH MÜSLİHİDDİN DEDE TÜRBESİ
21 AYA STEFANOS KİLİSESİ

KALE
1 EĞİRDİR KALESİ KALINTILARI

HAMAM
10 ESMA SULTAN HAMAMI
23 YEŞİLADA HAMAMI

TÜM PAFTALARDA TEKRAR EDECEK LEJANT

KARA YOLU

YAYA YOLU

MERDİVEN

AÇIK ALANLAR

K

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI

KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ:EĞİRDİR ÖRNEĞİ-Yüksek Lisans Tezi-Merve YILMAZ-Tez Danışmanı:Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

PAFTA NO: P6

3.2.4 Açık Alanlar Analizi

Açık alanlar analizinde alanda yerleşim yoğun olduğu için kamusal alanlı açık alanlar belirlenmiştir. Eğirdir Kalesi Kalıntıları olarak işaretlenen alan yaya kullanımına açıktır. Doğal bir tepe olarak niteleyebileceğimiz kalenin üzerine çıkılabilen toprak bir yol mevcuttur. Bölgeye hâkim bir noktada ve yüksekliktedir, çalışma alanında bulunan bütün mahalleler görülebilmektedir.

Park olarak tespit edilen yerlere bakıldığında çoğunun göl kıyısında yer aldığı görülmektedir. Bir tanesi çalışma alanın en yüksek noktasında bulunan doğal bir şekilde oluşmuş Eğirdir Seyir Terası'dır. Tüm alana hâkim bir noktadır, adalar ve çevre için çok iyi bir gözlem noktasıdır. Can Ada'da bulunan park ve mesire yerine 2024 Temmuz ayı itibari ile araç girişi ücretli hale getirilmiştir. Yeşilada'da 2 yerde park bulunmaktadır. Çalışma alanının büyüklüğü göz önüne alındığında yeşil alanın yetersiz olduğu söylenebilir. Alanda 4 tane çocuk parkı mevcuttur. 2 tanesi Cami Mahallesi'nde göl kenarında yer almaktadır. 1 tanesi Hamam Mahallesi'nde diğeri ise İmaret Mahallesi'ndedir.

Çalışma alanında 1 adet mezarlık vardır. Yeşilada'da bulunan mezarlıkta eski Osmanlı mezar taşları da vardır. Önceden Rum yerleşim yeri olsa da mezarlık müslümanlara aittir. Hemen bitişiğinde Şeyh Muslihittin Türbesi yer almaktadır.

Çalışma alanında 2 tane meydan görülmektedir. Bunlardan biri Yeşilada'da tam merkezde, mezarlığın bitişiğinde bulunmaktadır. Adanın geleneksel dokusunun da yoğun bulunduğu bu alanda toplu organizasyonlar gerçekleşmektedir. Bu alan adada yeşil alan yoğunluğu en fazla olan bölgelerden biridir Diğeri ise Belediye Binası, Hükümet Konağı ve Eğirdir Kalesi ile çevrili olan alandır. Eğirdir'in en eski yerleşim yerleri içerisinde en düz ve geniş yerde olan bu meydan aynı zamanda perşembe günleri pazar yeri olarak kullanılmaktadır. Diğer dünlerde de otopark olarak kullanılmaktadır.

Alanda bulunan otoparklar yetersizdir. En büyük otopark alanlarından biri Eğirdir Hükümet Meydanı'dır. Yeşilada'da bulunan otopark alanları da yetersizdir. Bu nedenle yol kenarlarının da park yeri olarak kullanıldığı görülmektedir. Alanda karavanlar için ayrılmış bir kamp alanı mevcuttur.

Çalışma alanında 2 adet iskele bulunmaktadır. Kale mahallesinde bulunan balıkçı barınağı ve iskelede hem balıkçı tekneleri hem de turistik amaçlı gezi tekneleri

hizmet vermektedir. İskelenin hemen yanında T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı Yelken Tesisleri mevcuttur. Tesiste yelken, kano gibi çeşitli su sporları yapılmakta olup yarışmalar ve kamplar düzenlenmektedir. Diğer balıkçı barınağı ise Yeşilada'dadır.

Kıyı şeridi boyunca rekreasyon alanları bulunmaktadır. Yer yer ticari amaçlı kesintiye uğrayan kıyı şeridindeki rekreasyon alanları zaman zaman yenilenmektedir. Bu alanlar yürüyüş yapma, bisiklet sürme ve oturma imkânı sağlamaktadır.

Alanda yapılan analizde arkeolojik ve doğal sit alanları görülmektedir. Eğirdir Kalesi Kalıntılarının bulunduğu alan 1995 yılında 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı (15829,466 m²) her iki tarafında bulunan alan da 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı (77651,767 m²) ilan edilmiştir. Eğirdir Gölü, Türkiye'nin en büyük 2. Tatlı su gölü olup son yıllarda yaşanan su kıtlığı sorunları nedeniyle Çevre ve Şehircilik bakanlığı tarafından özel oluşturulan bir eylem planına tabidir. Eğirdir Gölü 1. Derece Doğal Sit Alanı kararı 2021 yılında güncellenmiş olup Kesin Korunacak Hassas alan olarak belirlenmiştir (Yüzölçümü 47485.47 ha). 2020 yılında alınan kararla; Can Ada 1. Derece Doğal Sit Alanı iken Doğal Sit- Doğal Koruma Alanı ve Yeşilada 3. Derece Doğal Sit Alanı iken 2020 yılında Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı olarak güncellenmiştir (Yüzölçümü 28.95 ha).

AÇIK ALANLAR ANALİZİ

LEJANT

YAPILI ALANLAR

ARKEOLOJİK ALAN

1 EĞİRDİR KALESİ KALINTILARI

PARK

4 EĞİRDİR SEYİR TEPESİ

5 CANADA MESİRE YERİ

7 YEŞİLADA İSKELE PARKI

8 PARK

MEZARLIK

6 YEŞİLADA MEZARLIK

MEYDAN

3 HÜKÜMET MAYDANI

10 MANASTIR MEYDANI

OTOPARK

KARAVAN KAMP ALANI

İSKELE

2 EĞİRDİR LİMAN

9 YEŞİLADA LİMAN

KIYI REKREASYON ALANI

1.DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI (1995)

3. DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI (1995)

KESİN KORUNACAK HASSAS ALAN (2021)

DOĞAL SİT-NİTELİKLİ DOĞAL KORUMA ALANI (2020)

DOĞAL SİT-SÜRDÜRÜLEBİLİR KORUMA VE KONTROLLÜ KULLANIM ALANI (2020)

TÜM PAFTALARDA TEKRAR EDECEK LEJANT

KARA YOLU

YAYA YOLU

MERDİVEN

AÇIK ALANLAR

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI

KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ:EĞİRDİR ÖRNEĞİ-Yüksek Lisans Tezi-Merve YILMAZ-Tez Danışmanı:Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

PAFTA NO: P7

3.2.5 Ulaşım Analizi

Konya-Isparta karayolunu oluşturan Dr. İsa Köklü Caddesi kıyı şeridindeki dolgu yol Eğirdir'deki ana ulaşım arterini oluşturmaktadır. Dolgu alanlar 1972-1975 yılları arasında Eğirdir'in kıyı şeridinde, Kale mahallesi ile Can Ada ve Can Ada ile Yeşilada arasında yol yapım çalışması amacıyla yapılmıştır. Ve ikinci ana aks adalara ulaşım sağlayan Atayolu Caddesidir. Bu dolgu yol yapılmadan önce Konya-Isparta yolu çalışma alanı içerisinden geleneksel dokudan geçmekteymiş. Yalvaç-Gelendost tarafına göl üzerinden su taşımacılığı ile ulaşım yapılmaktaymış. Dolgu yol yapıldıktan sonra ulaşım kolaylaşmış ve kıyı şeridinde yeni yapılar için alan oluşmuştur. Kıyı şeridinde eskiden göle bitişik olan pek çok geleneksel yapı yıkılıp yerine yeni binalar inşa edilmiştir. Yeni yapıların ardında kalan geleneksel yapılar ve yol kenarında kalan birkaç geleneksel yapı ise çok zor fark edilebilmektedir.

Çalışma alanında yolların durumuna bakıldığında, korunan geleneksel dokuya sahip yerlerde evlerin birbirine yakın olması sebebiyle yaya yolunun yoğun olduğu görülmektedir. Yine bu geleneksel dokuyu koruyan Hacışeyh, Ağa, Poyraz, Katip, İmaret mahallelerinde arazinin eğimli olmasından dolayı bazı sokakların birbirine merdivenle bağlandığı görülmektedir.

Eğirdir'e ulaşım sağlayan otogarda en çok Isparta, Adana, Konya, Beyşehir, Gelendost, Şarkikaraağaç seferleri ön plana çıkmaktadır.

İskele günümüzde ulaşım amacıyla kullanılmamaktadır. İskele; balıkçı tekneleri, tur amaçlı tekneler ve spor amaçlı yelken tesisi tarafından kullanılmaktadır.

ULAŞIM ANALİZİ

LEJANT

1 EĞİRDİR OTOGAR

ARAÇ YOLU

YAYA YOLU

MERDİVEN

DOLGU ALANLAR

ESKİ KONYA-ISPARTA YOLU

İSKELE

ANA ULAŞIM AKSI

İKİNCİL ULAŞIM AKSI

TÜM PAFTALARDA TEKRAR EDECEK LEJANT

KARA YOLU

YAYA YOLU

MERDİVEN

AÇIK ALANLAR

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI

KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ:EĞİRDİR ÖRNEĞİ-Yüksek Lisans Tezi-Merve YILMAZ-Tez Danışmanı:Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

PAFTA NO: P8

3.2.6 Tescil Analizi

Belediyeden alınan verilere göre Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 19.04.2010 tarih ve 3969 sayılı kararına göre çalışma alanında yapılan tescil analizinde; 10 adet tescilli anıt eser, 53 tescilli sivil mimari eser olduğu görülmektedir. Çalışma alanında bulunan yapıların %5,65'i tescillidir. Tescillenen anıt eserlerden bazıları restorasyon geçirmişken, sivil mimari eserde bu sayı çok azdır. Çoğu tescilli sivil mimari eser harap durumdadır ve bazılarına da yıkılma tehlikesine karşın belediye tarafından giriş yasaktır yazısı asılmıştır. Tescilli sivil mimari eserler için parsel bazında koruma kararı vardır.

Tescilli anıt eserler; 3 cami,1 medrese, 2 hamam, 1 kilise, 3 türbe, 1 mevlevihane, 1 kale kalıntısı ve 1 mezarlık olarak çeşitlenmektedir.

Alandaki tescilli sivil mimari yapılara bakıldığında nitelikli, özgün ve geleneksel yapım tekniğine sahip ahşap-taş veya tuğla yapıların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bazı yapılar müdahaleye uğramış ve nitelik açısından zayıftır. Ahşap-taş malzeme kullanılarak yapılan, ½ pencere oranı, çıkma ve cumbalar gibi türk evi yapı kurgusuna sahip yapılar Cumhuriyet öncesi olarak nitelendirilebilirken, tuğla malzeme kullanılarak yapılan, pencere sövesi, kemerli giriş gibi özellikleri ile kendi arasında benzerlik gösteren bir grup yapı ise Cumhuriyet sonrasına tarihlendirilebilmektedir.

Aynı zamanda alanda 3 tescilli anıt ağaç ve 4 tescilli çeşme bulunmaktadır. Anıt ağaçlar Doğu Çınarı olup 19.04.2010 tarihinde 3969 sayılı kararla tescillenmiştir. Çeşmeler müstakil veya yapıların bitişiğinde olup yapılarla aynı parselde yer almaktadır. Okunabilen kitabelere göre çeşmeler Hicri 1300-1224-1225(19.yy) tarihlidir ve kesme taş örgü ile inşa edilmişlerdir.

TESCİL ANALİZİ

LEJANT

TESCİLLİ ANIT ESER

1 EĞİRDİR KALESİ KALINTISI VE DEVRAN DEDE TÜRBESİ
2 HIZIR BEY CAMİİ VE DÜNDAR BEY MEDRESESİ
3 ESMA SULTAN HAMAMI
4 AĞA CAMİİ
5 EĞİRDİR MEVLEVİHANESİ
6 ADA CAMİİ
7 ŞEYH MÜSLİHİTTİN DEDE TÜRBESİ
8 YEŞİLADA MEZARLIK I-II
9 EFLATUN DEDE TÜRBESİ
10 AYA STEFANOS KİLİSESİ
11 YEŞİLADA HAMAM

TESCİLLİ SİVİL MİMARİ ESER

ANIT AĞAÇ

TESCİLLİ ÇEŞME

1.DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI (1995)

3. DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI (1995)

KESİN KORUNACAK HASSAS ALAN (2021)

DOĞAL SİT-NİTELİKLİ DOĞAL KORUMA ALANI (2020)

DOĞAL SİT-SÜRDÜRÜLEBİLİR KORUMA VE KONTROLLÜ KULLANIM ALANI (2020)

TÜM PAFTALARDA TEKRAR EDECEK LEJANT

KARA YOLU

YAYA YOLU

MERDİVEN

AÇIK ALANLAR

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI

KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ:EĞİRDİR ÖRNEĞİ-Yüksek Lisans Tezi-Merve YILMAZ-Tez Danışmanı:Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

PAFTA NO: P9

3.3 Güncel Değer, Sorun ve Potansiyel Analizi

Eğirdir'in tarihi kent merkezini oluşturan bölge çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Bu alanda yapılan çalışma alanı, kıyı çizgisi, işlev, açık alanlar, ulaşım ve tescil analizi olmak üzere güncel durumu gösteren kentsel ölçekte yapılan değerlendirmeler incelenmiştir. Yapılan analizlerin bir çıktısı olarak değer, sorun ve potansiyeller belirlenmiştir. Tarihi ve kültürel dokunun korunduğu, geçmişten günümüze katmanlar halinde gelişen kent merkezinin Eğirdir Kalesi, Hızırbey Camii ve Dündar Bey Medresesi etrafında şekillendiği görülmektedir.

Değerler

Çalışma alanında yapılan değer analizinde kültürel ve doğal değerler öne çıkmaktadır. Yapılan çalışmada bu değerlerin okunabilirliğin artırılması hedeflenmektedir.

Eğirdir tarih sayfasında pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır ve bu dönemlere dair izler barındırmaktadır. Lidyalılar dönemine kadar uzanan tarihi geçmişinde Bizans, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerine ait yapılar çalışma alanına yayılmış durumdadır. Kent merkezinin ana ulaşım aksı üzerinde yer alan Eğirdir Kalesi, Hızırbey Camii ve Dündar Bey medresesi, Aya Stefanos kilisesi gibi anıt eserler öne çıkarken, ana ulaşım aksının iç kısmında yer alan Esma Sultan hamamı, Ağa Camii, Eğirdir Mevlevihane'si ve Yeşilada Camii gibi anıt eserler ise mahalle dokusu içinde kaldığı için arka planda kalmaktadır (Şekil 3.1) (Şekil 3.2).

Şekil 3.1 Hızırbey Camii minaresi ve Aya Stefanos kilisesi (Yılmaz 2025)

Şekil 3.2 Eğirdir Kalesi (Yılmaz,2025)

Eğirdir Kalesi'nin günümüze ulaşan kısmının iç kale olduğu düşünülmektedir. Günümüzde sınırları her ne kadar tam olarak bilinmese de Kale Mahallesi'nde yer alan evlerin altında görülen duvar izlerinin iç kale duvarlarının kalıntıları olabileceği düşünülmektedir (Şekil 3.3).

Şekil 3.3 Kale Mahallesi'nde yer alan evlerin altında görülen kale izleri (Yılmaz,2025)

Yapılı çevrede konaklama ve restoran gibi ticari yapıların Yeşilada ve Cami mahallesinde yoğunlaşması o bölgelerin daha canlı hale gelmesine katkı sağlamaktadır. Eğirdir Kalesi önüne Hükümet Meydanı'na inşa edilen Eğirdir Çarşı adlı yapı doğal malzeme kullanılarak yapılan mimarisi ile dikkat çekmektedir. 2017

yılında Turgut Cansever Mimarlık Ödülleri, Başarı Ödülü'ne layık görülen projenin yapımı devam etmektedir (Şekil 3.4). Bu proje ile hem meydanın hem ticari çevrenin daha nitelikli hale gelmesi beklenmektedir.

Şekil 3.4 Eğirdir Çarşı projesi (Yılmaz,2025)

Eğirdir ilçesi, Eğirdir Göl'ü kenarında şekillenen eşsiz doğal güzelliklere sahip bir kıyı yerleşim yeridir. Çalışma alanı bir dağın eteğinden gölün içerisine yayılan ve sonunda 2 ada ile biten bir topoğrafyadan oluşmaktadır (Şekil 3.5). Yedi renkli göl olarak da adlandırılan Eğirdir Göl'ü Türkiye'nin en büyük 2. tatlı su gölüdür ve Living Lakes adı verilen dünya çapında gölleri ve sulak alanları korumak için kurulan bir ağın üyesi olmuştur. Türkiye'de Living Lakes'e üye olan 3 göl vardır; Sapanca Gölü, Uluabat Gölü, Eğirdir Gölü.

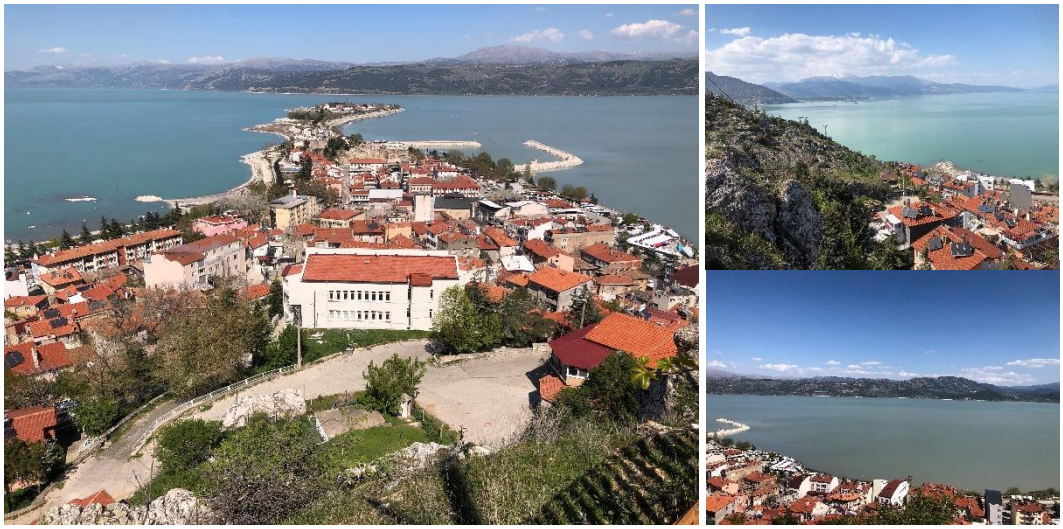

Şekil 3.5 Eğirdir Gölü'nün seyir tepesinden görünüşü (Yılmaz,2025)

Yapılı çevre ve doğal çevrenin bir arada olduğu kıyı alanların rekreasyon alanı olarak düzenlenmesi önemli bir değerdir. Kıyı alanları şehir mobilyası, peyzaj düzenlemesi ve yürüyüş yolu yapılarak nitelikli hale getirilmiştir (Şekil 3.6).

Şekil 3.6 Kıyı rekreasyon alanları (Yılmaz,2025)

Eğirdir'de geçmişten günümüze ilçenin şekillenmesinde rol oynayan, halkın geçim kaynağı olan iki değer mevcuttur; balıkçılık ve elma. Balıkçılığın eski Rum Yeşilada (Nis Adası) sakinlerinin ana geçim kaynağı olduğu bilinmektedir. Günümüzde balıkçılık yapan kesim azalsa da devam etmektedir ve özellikle Yeşilada'da çok sayıda balık restoranı vardır. Yine Eğirdir için meyve yetiştiriciliğinin bölgede çok eskiye dayandığı bilinmektedir. 50 yıl gibi bir süredir Eğirdir Elması en bilinen tarım ürünü olmuştur. Belediye de elma ve elma ürünlerinin satışı için Elma Evi adı verilen bir satış alanı ile Eğirdir'de iki yerde satış yapmaktadır (Şekil 3.7).

Şekil 3.7 Elma satış alanı ve balıkçı barınağı (Yılmaz,2025)

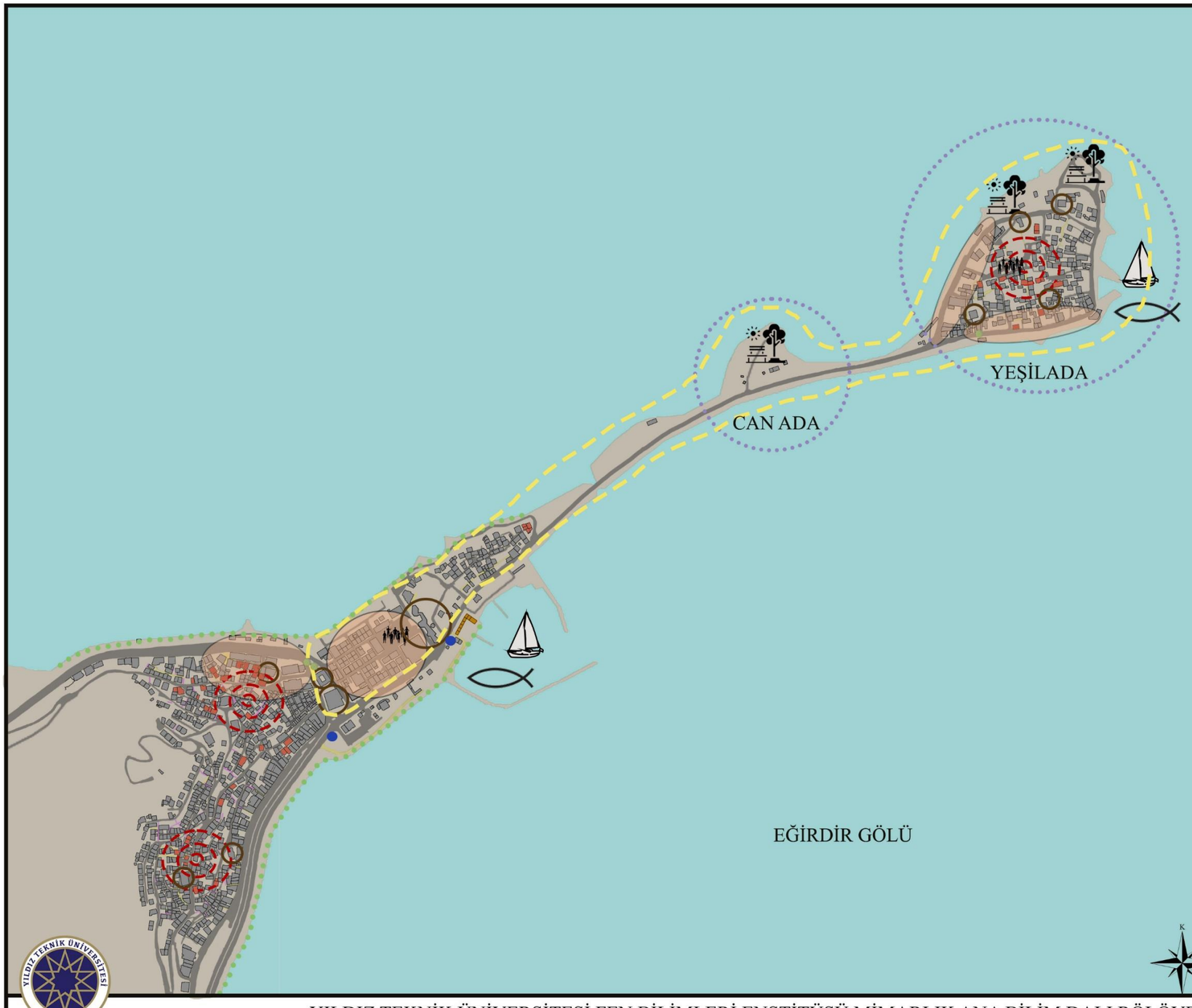

DEĞERLER ANALİZİ

LEJANT

YAPILI ÇEVRE

TARİHİ KENT MERKEZİ ÖZELLİĞİ
Eğirdir ilçesinin tarihi ve geleneksel dokuya sahip yerleşim yerini oluşturması.

MEYDAN
Toplumsal dayanışma pratikleri olarak adlandırılabilen bayram kutlamaları, iftar yemeği gibi etkinliklerin meydanlarda sürdürülmesi.

KIYI REKREASYON ALANLARI
Göl kenarında yer alan kıyı alanların yürüyüş ve oturma için nitelikli hale getirilmesi.

GELENEKSEL DOKU
Geleneksel sivil mimariyi yansıtan yapıların ve sokakların olması.

ANIT ESERLER
Alana yayılmış halde bulunan tescilli anıt eserlerin varlığı ve odak noktası oluşturması.

TİCARET
Konaklama, restoran ve hediyelik eşya dükkanı gibi turizme katkı sağlayacak çeşitli ticaret işlevlerinin bölgede yoğun olması.

DOĞAL ÇEVRE

GÖL VE ADALAR
Eğirdir'in sahip olduğu coğrafi özellikler sonucu göl manzaralı ve gölün içine doğru uzanan yerleşime sahip olması.

ANIT AĞAÇ
Anıt ilan edilen 3 adet çınar ağacının olması.

SİT ALANLARI
Doğal ve arkeolojik sit alanlarının olması.

PARK
Can Ada ve Yeşilada'da park alanların gölle ilişkili olması.

SOSYO EKONOMİK

ELMA VE ELMA ÜRÜNLERİ SATIŞ MERKEZİ
Eğirdir'in ana geçim kaynağı olan elma ve elma ürünlerinin satışının sağlanması.

BALIKÇILIK-KEREVİT
Halkın balıkçılık faaliyetlerine devam etmesi.

LİMAN SOSYAL TESİSLERİ
Yapılan tesiste geleneksel el sanatları sergi ve satış alanının olması.

ULAŞIM

İSKELE
Yerel balıkçılığın devam ettirilmesi, yelken ve su s porlarının yapılması, turizm amaçlı tekne turlarının yapılması.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI

KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ:EĞİRDİR ÖRNEĞİ-Yüksek Lisans Tezi-Merve YILMAZ-Tez Danışmanı:Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

PAFTA NO: P10

Sorunlar

Çalışma alanında yapılan sorunlar analizinde doğal ve kültürel çevrede yaşanan koruma sorunları ile kentin tarihi dokusunun algılanabilirliğini engelleyen sorunların varlığı öne çıkmaktadır.

Yapılı çevrede görülen en önemli sorun 1970'lerde Eğirdir kent merkezi ve adalar arasına yapılan dolgu alanlardır. Yol yapımı için yapılan dolgular sonucunda şehrin geleneksel dokusu zarar görmüştür. Konya-Isparta yolu şehri keskin bir şekilde ikiye ayırmaktadır. Sivri Dağı eteklerinde yer alan mahalleler ile göl ilişkisi net şekilde kesilmiştir (Şekil 3.8).

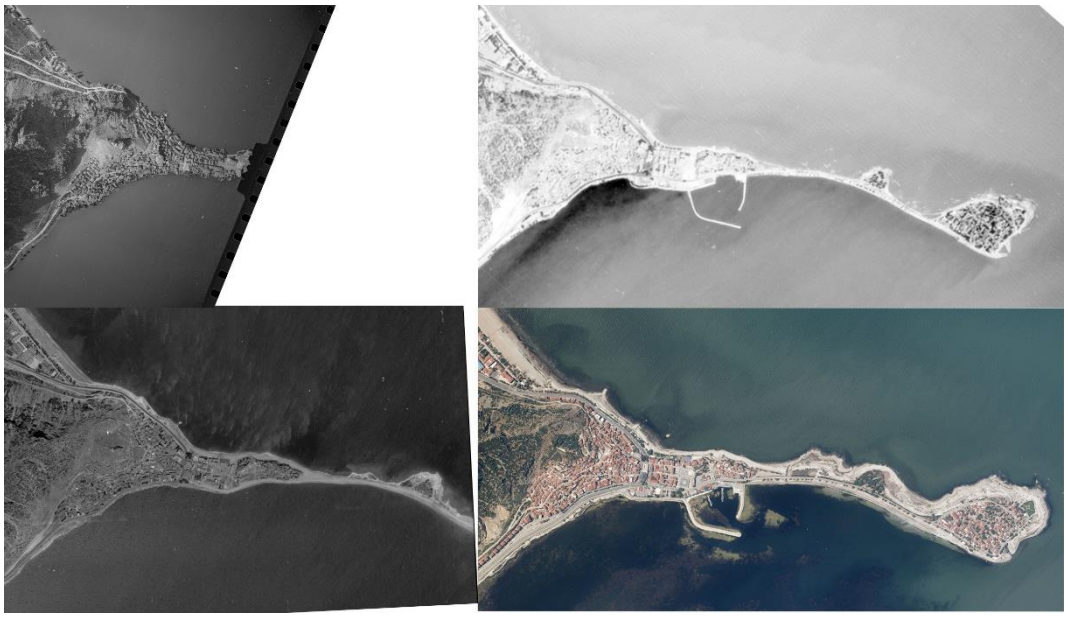

Şekil 3.8 Yıllara göre hava fotoğrafları (1953,1975,1992,2024) ile çalışma alanında yaşanan değişim (HGM)

Eski Konya-Isparta yolu Sivri Dağı eteğinde yer alan geleneksel mahalle dokusu içinden geçen küçük hacimli bir yol olduğu için ulaşımı rahatlatmak adına 1973'te göl kenarı doldurulmuştur. Tarihi kent merkezinin bulunduğu yarımadanın sahili boyunca yapılan dolgu yol ile günümüz Konya-Isparta karayolu oluşturulmuştur. Dolgu yapılırken göl kenarında yer alan geleneksel konutların çoğu yıkılmış oluşan yeni yapılaşma alanında sahil şeridine yüksek katlı betonarme yapılar inşa edilmiştir (Şekil 3.9). Bu nedenle günümüzde bu yüksek katlı yapıların arkasında yer alan geleneksel dokunun okunurluğu azalmıştır.

Şekil 3.9 Konya-Isparta karayolu üzerinde yer alan yüksek katlı yapılar (Yılmaz,2025)

Çalışma alanında Yeşilada'da geleneksel konutların restorasyon sürecinden geçtiği ve çoğunun konut işlevini sürdürdüğü görülmektedir. Burada terk edilen yapı sayısı oldukça azdır. Fakat Sivri Dağı'nın eteklerinde yer alan geleneksel konutların çoğu terk edilmiştir ve zarar gören taşıyıcı sistem nedeniyle yıkılma tehlikesi ile karşı karşıyadır (Şekil 3.10).

Şekil 3.10 Terk edilmiş ve yıkılmış sivil mimari örnekler (Yılmaz,2024)

Eğirdir Kalesi ile Hükümet Konağı ve Eğirdir Belediye Binası ile çevrili meydan yapılı çevre açısından niteliksiz olması nedeniyle sorun oluşturmaktadır. Kutlamalar dışında otopark olarak kullanılan meydan aynı zamanda perşembe günleri pazar yeri olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.11).

Şekil 3.11 Pazar yeri olarak kullanılan meydan (Yılmaz,2024)

Doğal çevrede Eğirdir'in en büyük sorunu yaşanan kuraklık ve bilinçsiz kullanım nedeniyle Eğirdir Gölü'nde yaşanan kirlilik ve su seviyesinin azalması olmuştur. Eğirdir Gölü hem içme suyu hem de tarım için sulamada kullanılmaktadır. 2017'den beri su seviyesinde ciddi bir azalma yaşanmıştır. 2024 yılı sonunda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının hazırlamış olduğu Eğirdir Gölü Eylem Planı devreye girmiştir (Şekil 3.12). Bu sayede gölün temizliği yapılmış olup rehabilitasyon çalışmaları ile gölün gelecek nesillere aktarılabilmesi hedeflenmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Çevre,Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024).

Şekil 3.12 Eğirdir Gölü biyolojik kirlilik öncesi ve sonrası (ÇŞB, t.y.)

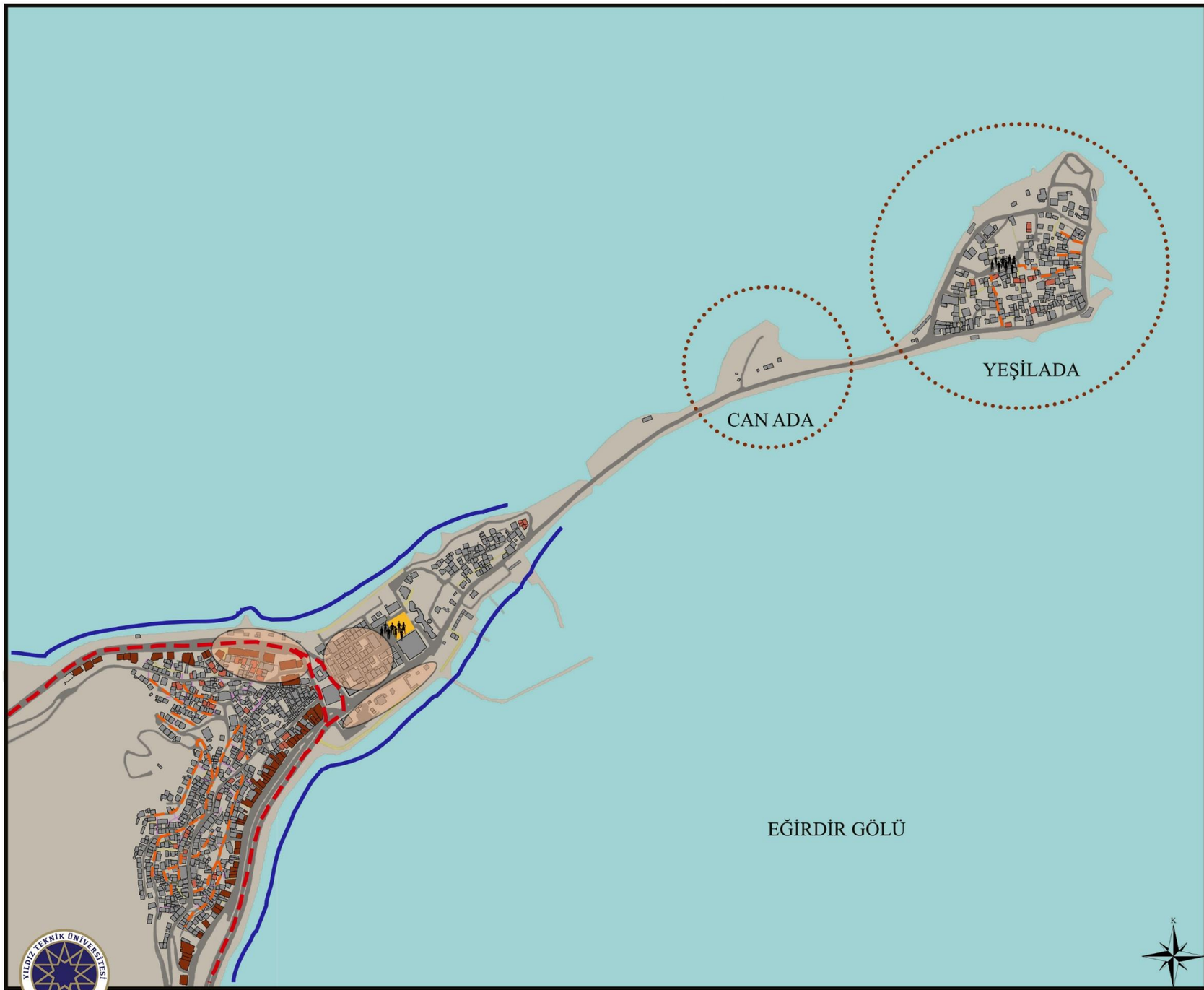

SORUNLAR ANALİZİ

LEJANT

YAPILI ÇEVRE

DOLGU ALANLAR
Yapılan dolgu alanlar ile Eğirdir kent merkezi ve geleneksel doku ile göl ilişkisinin kesilmesi.

YENİ YAPILAŞMA ALANLARI
Ana ulaşım aksı kenarına yapılan yüksek katlı yapılar, arkasında kalan geleneksel dokunun gölle ilişkisini kesmiştir ve görünürlüğünü azalmaktadır.

MEYDAN
Meydanların niteliksiz olması ve araç park yeri olarak kullanılması.

TİCARET
Ticari yapıların niteliksiz olması ve geleneksel dokuya aykırı olması ve kıyı rekreasyon alanlarına yayılması.

GELENEKSEL DOKU
Çok sayıda geleneksel sivil mimari yapının olmasına rağmen kullanılmayıp yıkıma terk edilmesi.

DOĞAL ÇEVRE

GÖL VE ADALAR
Doğal sit alanı ilan edilen Eğirdir Gölü'nün bilinçsiz kullanım ve küresel ısınma nedeniyle kuruma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır.

SOSYO EKONOMİK

PAZAR ALANI
Pazar alanın meydana kurulması, Eğirdir Kalesi'nin bitişiğinde nedeniyle kalenin insan tahribatına uğraması.

ULAŞIM

ANA ULAŞIM AKSI
Ana ulaşım aksının şehrin ortasından geçmesi ve yol üzerinde medrese ile caminin yer alması.

ARA SOKAKLAR
Geleneksel dokuya sahip alanlarda ara sokakların dar olması ve araç geçişine açık olması.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI

KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ:EĞİRDİR ÖRNEĞİ-Yüksek Lisans Tezi-Merve YILMAZ-Tez Danışmanı:Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

PAFTA NO: P11

Potansiyeller

Çalışma alanında yapılan potansiyel analizinde tarihi ve doğal değerlerin korunması, yaşatılması ve tanıtılması adına potansiyeller belirlenmiştir.

Eğirdir'in sahip olduğu anıt eserler çalışma alanı için potansiyel barındıran değerlerdir. Eğirdir Mevlevihanesi, Aya Stefanos Kilisesi ve Yeşilada Hamamı'nın restore edilip daha tanımlı hale getirilmesi ve müze, sergi gibi işlevler verilerek ziyarete açılması ile yapıların hem koruma hem algılanabilirlik açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Şekil 3.13).

Şekil 3.13 Yeşilada hamamı ve Eğirdir mevlevihanesi (Yılmaz,2024)

Geleneksel sivil mimarinin de korunması ve yaşatılması adına konaklama, restoran, kent müzesi, geleneksel el sanatları merkezi ve topluluk merkezi gibi yeni işlevler verilerek kullanıma dahil edilmesi çalışma alanı için potansiyel oluşturmaktadır. Yapıların ve sokakların tarihi dokuya uygun şekilde yenilenmesiyle tarihi çevrenin korunmasına yönelik bütüncül koruma anlayışı ile tarihi dokunun gelecek nesillere aktarılması adına benzerliği ile Maggiore Gölü ve Borromean Adaları önemli bir örnek olabilir (Şekil 3.14).

Şekil 3.14 Borromean Adaları ve Maggiore Gölü (ıtalia.it, t.y.)

Bizans, Beylikler, Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait anıt eserleri ile mimari değerleri; Eğirdir Gölü, topoğrafya ve iklim özellikleri ile doğal değerleri; geleneksel el sanatları, balıkçılık, Tarihi Pınar Pazarı ve Oluklacı şenlikleri gibi kültürel değerleri ile kültürel peyzaj potansiyelini oluşturmaktadır. Alanda yer alan tescilli anıt ve sivil mimari eserlerin üzerinden kurgulanacak kültürel aks koruma ve tarihi çevreyi tanıtma adına potansiyel oluşturulabilir. Oluşturulan güzergâh ile tarihi odak noktalarının görünür hale getirilmesi sağlanmış olacaktır.

Çalışma alanının en önemli potansiyeli Eğirdir Gölü'dür. Kent kimliğine katkı sağlayan en belirgin değerdir. Yapılan su sporlarının ve doğa sporlarının geliştirilmesi alanın tanınırlığını artıracaktır (Şekil 3.15). Göl geniş bir fauna ve flora yelpazesine sahiptir. Kuş gözlemciliği ve doğa fotoğrafçılığı gibi aktiviteler doğal çevrenin korunması için geliştirilebilecek potansiyellerdir. WWF-Türkiye'nin 2008 yılında başlatmış olduğu 'Yedi Renkli Göle Yedi Renkli Hayat' projesi ile doğa koruma çalışmaları yapılmaktadır (WWF, 2012).

Şekil 3.15 Eğirdir Gölü'nde su sporları (GSİM Eğirdir, t.y.)

POTANSİYELLER ANALİZİ

LEJANT

YAPILI ÇEVRE

TARİHİ KENT MERKEZİ ÖZELLİĞİ
Eğirdir ilçesinin tarihi ve geleneksel dokuya sahip yerleşim yerini oluşturması.

ANIT ESERLER
Eğirdir kalesi, mevlevihane, kilise ve yeşilada hamamı gibi anıt eserlerin restore edilip müze, sergi gibi işlevler verilerek ziyarete açılması.

GELENEKSEL DOKU
Tescilli ve tescilli olmayan sivil mimari yapıların restore edilip yeni işlev verilmesi.

KÜLTÜREL AKS
Alanda belirlenen tescilli anıt eserlerin ve sivil mimari yapıların görülebileceği kültürel aks.

KÜLTÜREL PEYZAJ
Bizans, Selçuklu, Beylikler, Osmanlı gibi farklı tarihi ait yapıları ve izleri ile kültürel peyzaj değerine sahip olması.

DOĞAL ÇEVRE

GÖL VE ADALAR
Eğirdir Gölü'nün estetik açıdan taşıdığı değerin doğa ve tarih turizmine katkı sağlaması.

PARK
Can Ada ve Yeşilada'da sosyal faaliyet imkanı.

SOSYO EKONOMİK

HALI -KİLİM
Unutulmaya yüz tutan geleneksel el sanatlarından yöreye özgü olan halı ve kilim dokumacılığının canlandırılması.

SANAT GALERİSİ
Önceden çarşı olarak kullanılan ve zarar gören medresenin restorasyon sonrası verilen sanat galerisi işlevinin atölyeler kurularak daha aktif hale getirilmesi.

CİTTASLOW
Eğirdir'in 2017'de cittaslow şehirler ağına katılmış olması.

ULAŞIM

DEMİRYOLU
İzmir-Isparta-Eğirdir demiryolunun 2003'ten beri kullanılmayan Isparta-Eğirdir bölümünün turizme katkı sağlaması amacıyla kullanıma açılması.

TARİHİ GÜZERGAHLAR
Askeri, dini ve ticari güzergahlar üzerinde yer alması.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANA BİLİM DALI RÖLÖVE RESTORASYON PROGRAMI

KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN GÜNCEL KAVRAMLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ:EĞİRDİR ÖRNEĞİ-Yüksek Lisans Tezi-Merve YILMAZ-Tez Danışmanı:Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

PAFTA NO: P12

Eğirdir çalışma alanında kentsel ve bölgesel ölçekteki analizlerin bir çıktısı olarak Değer, Sorun, Potansiyel analizleri gerçekleştirilmiştir. Analizler sonucunda tespit edilen veriler Tablo 3.1'de özetlenmiştir.

Tablo 3.1 Değer, sorun, potansiyellerin tespiti

DEĞER		
YAPILI ÇEVRE	TARİHİ KENT MERKEZİ ÖZELLİĞİ	Eğirdir ilçesinin tarihi ve geleneksel dokuya sahip yerleşim yerini oluşturması.
	MEYDAN	Toplumsal dayanışma pratikleri olarak adlandırılabilen bayram kutlamaları, iftar yemeği gibi etkinliklerin meydanlarda sürdürülmesi.
	KIYI REKREASYON ALANLARI	Göl kenarında yer alan kıyı alanların yürüyüş ve oturma için nitelikli hale getirilmesi.
	GELENEKSEL DOKU	Geleneksel sivil mimariyi yansıtan yapıların ve sokakların olması
	ANIT ESERLER	Alana yayılmış halde bulunan tescilli anıt eserlerin varlığı ve odak noktası oluşturması.
	TİCARET	Konaklama, restoran ve hediyelik eşya dükkanı gibi turizme katkı sağlayacak çeşitli ticaret işlevlerinin bölgede yoğun olması.
DOĞAL ÇEVRE	GÖL VE ADALAR	Eğirdir'in sahip olduğu coğrafi özellikler sonucu göl manzaralı ve gölün içine doğru uzanan yerleşime sahip olması.
	ANIT AĞAÇ	Anıt ilan edilen 3 adet çınar ağacının olması.
	SİT ALANLARI	Doğal ve arkeolojik sit alanlarının olması
	PARK	Can Ada ve Yeşilada'da park alanların gölle ilişkili olması.

Tablo 3.1 Değer, sorun, potansiyellerin tespiti (devamı)

SOSYO EKONOMİK	ELMA VE ELMA ÜRÜNLERİ SATIŞ MERKEZİ	Eğirdir'in ana geçim kaynağı olan elma ve elma ürünlerinin satışının sağlanması.
	BALIKÇILIK-KEREVİT	Halkın balıkçılık faaliyetlerine devam etmesi.
	LİMAN SOSYAL TESİSLERİ	Yapılan tesiste geleneksel el sanatları sergi ve satış alanının olması.
ULAŞIM	İSKELE	Yerel balıkçılığın devam ettirilmesi, yelken ve su sporlarının yapılması, turizm amaçlı tekne turlarının yapılması.
SORUN		
YAPILI ÇEVRE	DOLGU ALANLAR	Yapılan dolgu alanlar ile Eğirdir kent merkezi ve geleneksel doku ile göl ilişkisinin kesilmesi.
	YENİ YAPILAŞMA ALANLARI	Ana ulaşım aksı kenarına yapılan yüksek katlı yapılar, arkasında kalan geleneksel dokunun gölle ilişkisini kesmiştir ve görünürlüğünü azalmaktadır.
	MEYDAN	Meydanların niteliksiz olması ve araç park yeri olarak kullanılması.
	TİCARET	Ticari yapıların niteliksiz olması ve geleneksel dokuya aykırı olması ve kıyı rekreasyon alanlarına yayılması.
	GELENEKSEL DOKU	Çok sayıda geleneksel sivil mimari yapının olmasına rağmen kullanılmayıp yıkıma terk edilmesi
DOĞAL ÇEVRE	GÖL VE ADALAR	Doğal sit alanı ilan edilen Eğirdir Gölü'nün bilinçsiz kullanım ve küresel ısınma nedeniyle kuruma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır.

Tablo 3.1 Değer, sorun, potansiyellerin tespiti (devamı)

SOSYO EKONOMİK	PAZAR ALANI	Pazar alanın meydana kurulması, Eğirdir kalesinin bitişiğinde nedeniyle kalenin insan tahribatına uğraması.
ULAŞIM	ANA ULAŞIM AKSI	Ana ulaşım aksının şehrin ortasından geçmesi ve yol üzerinde medrese ile caminin yer alması.
	ARA SOKAKLAR	Geleneksel dokuya sahip alanlarda ara sokakların dar olması ve araç geçişine açık olması.
POTANSİYEL		
YAPILI ÇEVRE	TARİHİ KENT MERKEZİ ÖZELLİĞİ	Eğirdir ilçesinin tarihi ve geleneksel dokuya sahip yerleşim yerini oluşturması.
	ANIT ESERLER	Eğirdir kalesi, mevlevihane, kilise ve yeşilada hamamı gibi anıt eserlerin restore edilip müze, sergi gibi işlevler verilerek ziyarete açılması.
	GELENEKSEL DOKU	Tescilli ve tescilli olmayan sivil mimari yapıların restore edilip yeni işlev verilmesi.
	KÜLTÜREL AKS	Alanda belirlenen tescilli anıt eserlerin ve sivil mimari yapıların görülebileceği kültürel aks.
	KÜLTÜREL PEYZAJ	Bizans, Selçuklu, Osmanlı gibi farklı tarihi dönemlere ait yapıları ve izleri ile kültürel peyzaj değerine sahip olması.
DOĞAL ÇEVRE	GÖL VE ADALAR	Eğirdir Gölü'nün estetik açıdan taşıdığı değerin doğa ve tarih turizmine katkı sağlaması.
	PARK	Can Ada ve Yeşilada'da sosyal faaliyet imkanı.

Tablo 3.1 Değer, sorun, potansiyellerin tespiti (devamı)

SOSYO EKONOMİK	HALI -KİLİM	Unutulmaya yüz tutan geleneksel el sanatlarından yöreye özgü olan halı ve kilim dokumacılığının canlandırılması.
	SANAT GALERISI	Önceden çarşı olarak kullanılan ve zarar gören medresenin restorasyon sonrası verilen sanat galerisi işlevinin atölyeler kurularak daha aktif hale getirilmesi.
	CİTTASLOW	Eğirdir'in 2017'de cittaslow şehirler ağına katılmış olması.
ULAŞIM	DEMIRYOLU	İzmir-Isparta-Eğirdir demiryolunun 2003'ten beri kullanılmayan Isparta-Eğirdir bölümünün turizme katkı sağlaması amacıyla kullanıma açılması.
	TARİHİ GÜZERGAHLAR	Eğirdir'in askeri, dini ve ticari güzergahlar üzerinde yer alması.

Yapılan analizler ve çıktıları göz önünde bulundurulduğunda dört güncel koruma kavramının alan ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Bölgesel ölçekte yapılan Tarihi Yollar Analizi'nde ulusal ölçekte kültür rotası ilan edilmiş olan St. Paul Yolu'na ek olarak ticari ve askerî açıdan değere sahip olan iki güzergahın varlığı Kültür Rotası potansiyeli oluşturmaktadır.

Bölgesel ölçekte yapılan Kültürel Peyzaj Değerleri Analizi ve kentsel ölçekte yapılan Tescil Analizi'nde elde edilen verilerle Eğirdir ve çevresinde yer alan doğal ve fiziksel peyzaj değerlerinin varlığına ulaşılmıştır. Bu değerler Kültürel Peyzaj potansiyeli taşımaktadır.

Kentsel ölçekte yapılan Kıyı Çizgisi Analizi'nde geleneksel dokunun yıllar içindeki değişimi görülmüştür. Tescil Analizi'nde tescilli kültür ve tabiat varlıklarının ve sit alanlarının varlığı tespit edilmiştir. Bu analizler sonucunda Geleneksel Doku ve Mimarinin Korunması kavramının varlığı tespit edilmiştir.

Eğirdir, 2017 yılında Türkiye'nin 13. cittaslow (yavaş şehir)'i olmuştur. Değer ve Potansiyel Analizi'nde Cittaslow'un kentteki etkilerine yer verilmiştir.

Bu nedenlerle bir sonraki başlıkta kültür rotası, kültürel peyzaj, cittaslow ve geleneksel doku ve mimarinin korunması başlıkları güncel koruma kavramı olarak ele alınacaktır.

4
GÜNCEL KORUMA KAVRAMLARI BAĞLAMINDA KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI

Kültürel mirasın korunması için 1970 yılından itibaren yeni koruma yaklaşımları ortaya çıkmaya başlamıştır. UNESCO ve ICOMOS gibi kuruluşların kültürel ve doğal mirası korumaya yönelik tüzük ve sözleşmeler ile koruma anlayışının tekil kültürel miras alanlarının korunmasından kültürel peyzaj alanları, doğal miras ve somut olmayan kültürel mirasın korunmasına kadar genişlediği ve yeni kavramların ortaya çıktığı görülmüştür (Zhou, 2005).

Bu bölümde Eğirdir'deki kültürel ve doğal mirasın korunmasına yönelik güncel koruma kavramlarıyla bir değerlendirme yapılacaktır.

4.1 Kültür Rotası

Kültürel rota, güncel bir koruma kavramı olarak somut halde ilk kez 1987 yılında Santiago de Compostela Bildirgesi'nin yayınlanmasıyla ortaya çıkmıştır (Zengin Gengörü & Öcalır, 2023). Bildirgede ortak bir kültürel kimlik olarak görülen güzergahın canlandırılması için yolun tespit edilmesi ve yol boyunca yer alan doğal ve kültürel mirasın korunması gibi öneriler yer almaktadır (Council of Europe, 1987). Bildirgenin yayınlanmasından sonra Avrupa Konseyi tarafından 1987 yılında hac rotalarının canlandırılması adına Santiago de Compostela Hac Rotası kabul edilen ilk uluslararası kültürel rota olmuştur. ICOMOS, Avrupa Konseyi ve UNESCO gibi uluslararası kuruluşların çalışmaları sayesinde kültürel rotalar önemini korumuş ve yıllar içinde devam eden çalışmalar ile rotalara olan farkındalık artırılmıştır (Zengin Gengörü & Öcalır, 2023).

1987 yılında ilk kültürel rotanın kabulünü takiben yürütülmeye başlanan 'Avrupa Kültür Yollar Programı' isimli çalışma Avrupa'nın farklı ülkelerinin zaman ve mekan içinde bir seyahat ile ortak kültürel mirasa sahip olduğunun farkına varılmasını vurgulamıştır. Aynı yıl 'Sınırları Olmayan Mimarlık' ve 'Santiago de

Compostela Yolu' Avrupa Kültür Rotası olarak seçilmştir. 1980'li yılların sonundan itibaren dini, mimari, ticari ve askeri vb. temalar başta olmak üzere çeşitli temalarda 'Mozart Yolu', 'Avrupa Termal Miras Rotası' ve 'Aziz Olav Yolları Rotası' gibi pek çok kültürel rota meydana getirilmiştir. Avrupa Konseyi tarafından 1997 yılında kültür turizmine katkıda bulunmak amacıyla kurulan 'Avrupa Kültürel Rotalar Enstitüsü', 'Avrupa Kültür Rotaları Programı'nın geliştirilmesine ve korunmasına yönelik çalışmalar yapmayı amaçlamaktadır. 1994 yılında UNESCO ve ICOMOS'un katılımıyla gerçekleştirilen 'Kültürel Mirasımızın Bir Parçası Olarak Rotalar' adlı ilk uzman toplantısında kültürel rota kavramı tartışılmış ve belge olarak sunulmuştur. 1998 yılında ICOMOS tarihi yollar ve kültürel rotaların korunması ve canlandırılması için 'Kültürel Rotalar Komitesi (CIIC)'ni oluşturmuştur (Durusoy, 2016).

2010 yılında Avrupa Konseyi Kültür Rotaları Programı'nın güçlendirilmesi adına Avrupa Konseyi Kültürel Rotalar Üzerine Genişletilmiş Kısmi Anlaşması (EPA) imzalanmıştır (Zengin Gengörü & Öcalır, 2023). 2025 yılı itibariyle Avrupa Konseyi Kültür Rotası sayısı toplam 48'e ulaşmıştır. Bu rotalar şunlardır; Santiago de Compostela Hac Yolları, Hansa, Viking Rotaları, Via Francigena, El legado andalusí Rotaları, Fenikelilerin Rotası, Pireneler Demir Rotası, Avrupa Mozart Rotası, Avrupa Yahudi Mirası Güzergahı, Tourslu Aziz Martin Rotası, Avrupa Cluniac Siteleri, Zeytin Ağacı Rotası, Via Regia, TRANSROMANICA - Avrupa Mirası Romanesk Rotaları, Iter Vitis Rotası, Avrupa Mezarlıklar Rotası, Tarih Öncesi Kaya Sanatı Parkurları, Avrupa Tarihi Termal Kentleri Rotası, Aziz Olav Yolları Rotası, Avrupa Seramik Rotası, Avrupa Megalitik Kültürü Rotası, Huguenot and Waldensian İzi, ATRIUM - Avrupa'nın Kentsel Hafızasında 20. Yüzyılın Totaliter Rejimlerinin Mimarisi, Réseau Art Nouveau Ağı, Via Habsburg, Roma İmparatorları ve Tuna Şarap Rotası, İmparator V. Charles'ın Avrupa Rotaları, Hedef Napolyon, Robert Louis Stevenson'ın İzinde, Grande Bölgesi'nin Müstahkem Kasabaları, Empresyonizm Rotası, Avrupa Endüstriyel Miras Rotası, Demir Perde İzi, Le Corbusier Destinasyonları : Mimari Gezinti Yolları, Avrupa Kurtuluş Rotası, Avrupa Tarihi Bahçeler Rotası, Via Romea Germanica, Aeneas Rotası, Alvar Aalto Rotası – 20. Yüzyıl Mimarisi ve Tasarımı, Kiril ve Metodi Yolu, Avrupa Rotası d'Artagnan, Demir Çağı Tuna Rotası, Tarihi Kafeler Rotası, Avrupa Masal Rotası, Kadın Yazarlar Rotası, Göçebe Yolları, Leonardo Da Vinci

Rotası ve Avrupa Tarihi Eczaneler Rotası. 2018 yılında anlaşmayı imzalayan Türkiye ile birlikte günümüzde üye ülke sayısı 42 olmuştur (Şekil 4.1). Türkiye'nin dahil olduğu 10 tane Avrupa Konseyi Kültür Rotası vardır ve rotalar şunlardır; Avrupa Yahudi Mirası Rotası, Zeytin Ağacı Rotaları, Avrupa Tarihi Termal Kentleri Rotası, Avrupa Seramik Rotası, Avrupa Megalitik Kültür Rotası, Avrupa Endüstriyel Miras Rotası, Demir Perde Yolu, Aeneas Rotası, Tarihi Kafeler Rotası ve Leonardo Da Vinci Rotası (Council of Europe, t.y.).

Şekil 4.1 Avrupa Konseyi Kültür Rotaları üye ülkeler haritası (Council of Europe, t.y.)

Kültürel rotaların pek çok kaynakta çeşitli tanımları bulunmaktadır.

1994 yılında yayınlanan 'Kültürel Mirasımızın Bir Parçası Olarak Rotalar' adlı raporda kültürel rota kavramı:

> "Kültürel miras yolları kavramı, karşılıklı anlayış, tarihe çoğulcu yaklaşım ve barış kültürünün işlerlik kazanabileceği ayrıcalıklı bir çerçeve sunan, zengin ve verimli bir kavram olduğunu ortaya koymaktadır. Bu kavram; nüfus hareketleri, karşılaşmalar ve diyaloglar, kültürel alışverişler ve karşılıklı etkileşimlere dayanmakta, hem mekânda hem de zamanda gerçekleşmektedir"

olarak tanımlanmıştır (UNESCO, 1994).

2008 yılında kabul edilen Kültürel Rotalar Tüzüğü'nde kültürel rota "Herhangi bir kara, su ya da başka bir türdeki iletişim yolu, fiziksel olarak belirlenmiş olup, belirli ve açıkça tanımlanmış bir amaca hizmet eden kendine özgü bir dinamik yapıya ve tarihsel işlevselliğe sahip olmalıdır." şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımlama 3 tane şart maddesi ile devam etmektedir. Bu şartlar da kısaca; ülke, bölge veya kıtalar

arasında çeşitli değer alışverişi sağlamış olması, zaman ve mekan içinde etkilişimde bulunan kültürlerin hem somut hem somut olmayan kültürel mirasların da etkileşimi gerçekleşmiş olması, rota varlığıyla alakalı tarihi ilişkileri ve kültürel değerleri de bütüncül ve dinamik bir sistem içine dahil etmiş olmalıdır şeklinde özetlenebilir (ICOMOS, 2008).

Türkiye'de kültürel rota kavramının ortaya çıkması ve gelişimini sağlaması Kate Clow'un çalışmaları ile başlamıştır. İlk kültürel rota 1999 yılında Clow'un Türkiye'ye kazandırmış olduğu 'Likya Yolu' olmuştur. Likya yolu yaklaşık olarak 510 km uzunlukta olup Türkiye'nin işaretlenmiş en uzun yürüyüş rotasıdır ve Fethiye'den Antalya'ya uzanan rota Likya medeniyetine ait pek çok antik kentten geçmektedir. 2004 yılında Türkiye'nin en uzun ikinci işaretlenmiş yürüyüş rotası olan St. Paul Yolu yine Kate Clow tarafından oluşturulmuştur. Bu yol St. Paul'un hristiyanlığı yaymak adına geçmiş olduğu yerler üzerinden oluşturulmuş olup birçok geleneksel yapıya sahip köyden, milli park ve kanyonlardan ve antik kentlerden geçmektedir (Durusoy, 2016).

Kültürel rotaların Türkiye'de daha kurumsal bir hal alması ve temsiliyeti için 2012 yılında Sivil Toplum Kuruluşu olarak Kültür Rotaları Derneği'nin kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Kültür Rotaları Derneği; mevcut rotaların korunması, devamlılığının sağlanması, tanıtımı, geliştirilmesi ve yeni rotaların oluşturulmasını hedeflemiştir. Kültür Rotaları Derneği'ne göre kültürel rota; 'tarihi, kültürel veya doğal bir temayı içeren tek bir rota veya rotaların birleşimi' olarak tanımlanmaktadır (Eryurt & Clow, 2020). Kültür Rotaları Derneği'nin verilerine göre 2025 yılı itibariyle Türkiye'de 23 tane kültür rotası vardır (Şekil 4.2). Bunlardan 4 tanesi uluslararası düzeyde oluşturulmuştur; Hz. İbrahim Yolu, Sultanlar Yolu, Via Egnatia ve Avrasya Yolu (Şekil 4.3) (Culture Route Society, t.y.).

Şekil 4.2 Türkiye'de yer alan kültürel rotalar haritası (Culture Route Society, t.y.)

Şekil 4.3 Kültür rotaları derneği Avrasya yolu haritası (Culture Routes Society, t.y.)

1990 yılında kültürel, doğal ve tarihsel mirası korumak amacıyla kurulan ÇEKÜL (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı) 2012 yılında 'Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritaları' program başlatarak kültürel miras çalışmalarına kültür rotasını da eklemiştir. Program bölge ölçekli rotaların oluşumunda ortak coğrafyayı ve miras değerlerine paylaşan yerel yönetimlerin bu değerlere sahip çıkmasını, kültür odaklı kalkınma stratejileri geliştirilerek bu kaynakların değerlendirilmesi hedeflenmişir. 2012 yılında yol haritaları 4 farklı bölgede, 2013 yılında vizyon planları 5 farklı bölgede ve 2014 yılında rota planları 5 farklı bölgede yapılmıştır (ÇEKÜL, t.y.). Kültür rotalarının sınıflandıırması adına Dünya'daki ve

Türkiye'deki örneklere bakıldığında kültür rotaları tarihsel değerleri açısından iki başlık altında toplanabilirler;

-Tarihin belirli bir döneminde gerçekten kullanılmış ulaşım güzergâhları: Askeri yollar, ticari yollar, göç yolları, kutsal yollar gibi belirli bir amaç için kullanılmış yollar ve tarihi kişiliklerin kullanmış olduğu yollar.

-Geçmişte kullanılmamış ancak çeşitli amaçlarla günümüzde planlanmış ve geliştirilmiş rotalar: Tarihsel rotalar, tarihsel ve doğal rotalar, doğal rotalar (ÇEKÜL, 2015).

Belirtilen sınıflandırma ve düzey çeşitlerine göre Türkiye'de yer alan kültür rotalarının sınıflandırması Tablo 4.1'de yapılmıştır.

Tablo 4.1 Türkiye'de yer alan Kültür rotalarının sınıflandırılması

Kültürel Rota	**Sınıflandırılması**	**Düzey**
Likya Yolu	Tarihsel ve doğal rotalar	Ulusal
Aziz Paul Yolu	Tarihi kişiliklerin güzergahları	Ulusal
Evliya Çelebi Yolu	Tarihi kişiliklerin güzergahları	Ulusal
Karia Yolu	Tarihsel ve doğal rotalar	Ulusal
Kaçkar	Tarihsel ve doğal rotalar	Ulusal
Frigya Yolu	Tarihsel rotalar	Ulusal
Sultan Yolu	Askeri güzergâhlar	Uluslararası
Hz. İbrahim Yolu	Tarihi kişiliklerin güzergahları	Uluslararası
Egnatia Yolu	Ticaret yolları	Uluslararası
Hitit Yolu	Tarihsel ve doğal rotalar	Ulusal

Tablo 4.1 Değer, sorun, potansiyellerin tespiti (devamı)

Gastronomi Rotası	Tarihsel ve doğal rotalar	Ulusal
Ağrı Dağı Patikaları	Doğal rotalar	Ulusal
Küre Dağları Yolu	Doğal rotalar	Ulusal
İstiklal Yolu	Askeri güzergâhlar	Ulusal
İdyma Yolu	Tarihsel ve doğal rotalar	Ulusal
Sarıkamış Parkurları	Tarihsel ve doğal rotalar	Ulusal
Fethiye Alternatif Rotalar	Tarihsel ve doğal rotalar	Ulusal
Yenice Orman Patikaları	Doğal rotalar	Ulusal
İki Deniz Arasında	Doğal rotalar	Ulusal
Efes-Mimas Rotası	Tarihsel ve doğal rotalar	Ulusal
Hoşgörü Yolu	Tarihsel rotalar	Ulusal
Avrasya Yolu	Tarihsel ve doğal rotalar	Uluslararası

Tez kapsamında Eğirdir'in doğal ve kültürel mirası incelenirken önemli bir potansiyel olan kültür rotası kavramı görülmüştür. Bölüm 2.1.1'de tarihi yollar olarak açıklanan 3 güzergah bulunmaktadır.

Bunlardan Aziz Paul Yolu, 2004 yılında Kate Clow'un Türkiye'ye kazandırmış olduğu ve Kültür Rotası Derneği tarafından desteklenen ulusal bir kültür rotasıdır. Eğirdir bu yolun ortasında yer alması konaklama gibi diğer ihtiyaçların giderilmesi, sahip olduğu kültürel ve doğal mirası açısından önemlidir. Sadece belirlenen kültür rotası olarak değil aynı zamanda yakın çevrede bulunan antik kentler ve doğal miras değerlerinin eklenmesiyle daha kapsamlı bir yürüyüş rotası olarak da

kullanılmaktadır. Aynı zamanda Akpınar Köyü'nden başlayan Eğirdir Ultra Trail adında 4 farklı parkurda kültürel ve doğal değerlere sahip noktalardan geçen yarış düzelenmektedir (Şekil 4.4).

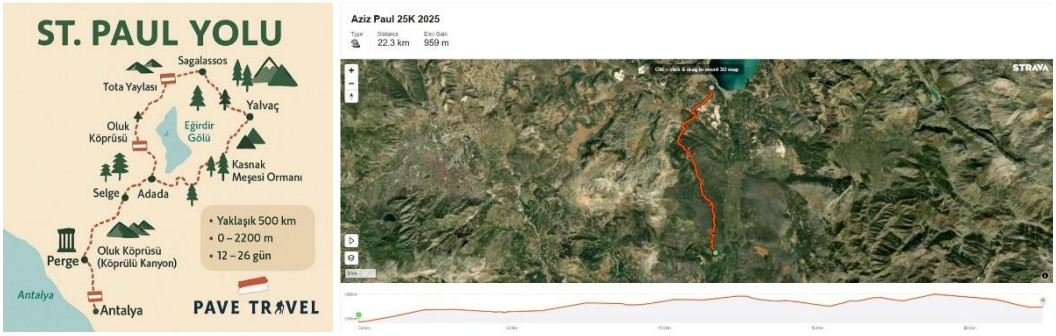

Şekil 4.4 Pave travel yürüyüş rotası (Pave travel, t.y.) ve Eğirdir ultra trail 25K Aziz Paul parkuru (Eğirdir ultra taril, t.y.)

Kervan yolları, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı döneminde ülkemiz toprakları içerisinde ticari amaçlı oluşturulmuş önemli bir güzergah olmuştur. Bu yol üzerine yapılan kervansaraylar sahip olunan toprakların dört bir yanına yayılmıştır. Günümüz ülke sınırları içinde ve dışında yer alan bu yollar uluslararası bir değere sahiptir. Eğirdir'de yer alan Keyhüsrev Kervansarayı ile o dönemde kent ticari yol ağı üzerinde yer almıştır. ÇEKÜL'ün hazırlamış olduğu İpek Yolu Kültür Yolu isimli çalışmada kervansarayların yeni işlevler verilerek canlandırılması, kültür alışverişi sağlayan ticaret yolunun somut olmayan bu değerinin korunması, kültür turizmi kapsamında uluslararsı değere sahip olması ve güzergah üzerinde yer alan tarihi mimari yapılarla bütüncül bir yaklaşımla ele alınması hedeflenmiştir.

Belirtilen diğer rotalardan Milli Mücadele- Eğirdir Menzili açıklanan sınıflandırmalardan tarihin belirli bir döneminde kullanılmış askeri güzergahlara girebilecek niteliktedir. Eğirdir Milli Mücadele'de önemli bir merkez olmuştur ve bulunduğu coğrafya Eğirdir Gölü'nü doğal bir miras değeri olarak öne çıkarmaktadır. Böyle bir potansiyelin bölgedeki doğal ve kültürel mirasın tanıtımı için bir araç olarak değerlendirilebileceği düşünülmüştür. Ulusal bir miras olarak toplum hafızasında yer etmesi gereken fakat günümüzde değeri bilinmeyen, çok az bir kaynakla ulaşılabilen bu güzergahın gelecek nesillere aktarılması ve milli birlik beraberlik duygularının yaşatılması adına çalışmalar yürütülmesi faydalı olacaktır. Milli Mücadele Yolu-Eğirdir Menzili için milli değerleri unutmamak ve geleceğe

taşımak adına İnebolu-Kastamonu arasında kültür rotası olarak planlanan İstiklal Yolu örneğindeki gibi kültür rotası planlanabilir.

4.2 Kültürel Peyzaj

Kültürel peyzaj kavramı 1925 yılında Carl Orwin Sauer'in yayımlamış olduğu 'The Morphology of Landscape' adlı çalışmada 'kültürel güçlerin etkilediği ve dönüştürdüğü doğal bir alan' olarak tanımlanmıştır. 1970'li yıllardan itibaren UNESCO, Avrupa Konseyi ve IUCN (International Union for the Conservation of Nature) gibi uluslararası kuruluşların çalışmaları ile koruma alanında kavramın gelişimi sağlanmıştır (Okumuş, 2019).

UNESCO'nun 1962 yılında çıkarmış olduğu 'Peyzaj Alanlarının Güzellik ve Karakterinin Korunmasına Dair Tavsiye Kararı' ile ilk kez uluslararası bir belgede doğal veya insan eliyle oluşturulmuş doğal, kırsal veya kentsel peyzaj alanlarının sahip olduğu kültürel, estetik ya da doğal çevreyi oluşturan değerler açısından korunması ve bu alanların eski haline getirilmesi vurgulanmıştır (UNESCO, 1962).

1972 yılında 'Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme (Dünya Mirası Sözleşmesi)' de kültürel peyzaj kavramının "İnsan yapımı eserler ya da doğa ile insanın ortaklaşa yarattığı eserler ve arkeolojik alanlar da dahil olmak üzere, tarihi, estetik, etnolojik ya da antropolojik açıdan olağanüstü evrensel değere sahip alanlar." Tanımı ile temelinin atıldığı düşünülmektedir (Sodano, 2017). 1992 yılında Dünya Mirası Sözleşmesi, kültürel peyzaj alanlarını tanımlayan ve koruyan ilk uluslararası yasal düzenleme olmuştur ve bu peyzajların Dünya Miras Listesi'ne eklenmesi kabul edilmiştir (Mitchell, Rössler, & Tricuad (Ed.), 2009).

1995 yılında Avrupa Konseyi'nin 'Kültürel Peyzaj Alanlarının Bütüncül Korunmasına İlişkin Tavsiye' adlı uluslararası belge üye ülkeler için kültürel peyzajın korunması ve devamlılığı hakkında tavsiye kararlarını paylaşmıştır (Gürsoy, 2024). Bu belgede kültürel peyzaj alanları:

> "insan toplumunun, yerleşiminin ve karakterinin zaman ve mekandaki evrimini gösteren ve geçmiş arazi kullanımını ve faaliyetlerini, becerileri veya ayırt edici gelenekleri yansıtan fiziksel kalıntıların varlığı veya edebi ve sanatsal eserlerde tasvir edilmesi veya tarihi olayların burada gerçekleşmiş olması nedeniyle çeşitli bölgesel düzeylerde sosyal ve kültürel

olarak tanınan değerler kazanmış olan, insan ve doğal araçların çeşitli kombinasyonları tarafından oluşturulan, topografik olarak sınırlandırılmış belirli peyzaj parçaları."

Olarak tanımlanmıştır (Council of Europe, 1995).

2000 yılında Avrupa Konseyi ile üye ülkeler arasında imzalanan Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'nde peyzaj koruma, yönetim ve planlaması hakkında önlemler ile kültürel peyzaj kavramının gelişmesi için etkili olmuştur. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, Türkiye tarafından 17 Haziran 2003'te 4881 sayılı kanunla 114iro edilerek Resmi Gazete'de yayınlanmıştır (Ahunbay, 2019).

2013 yılında ICOMOS'un yayınladığı Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'nde kültürel peyzaj tanımı:

"Toplumun ve insan yerleşmelerinin, tarih içinde ekonomik, sosyal ve kültürel etkenler bağlamında doğal çevreleriyle birlikte ve etkileşim içinde bulunarak dönüştürdüğü alanların yanı sıra, insanın ve doğanın birlikte oluşturduğu kültürel ve doğal kaynakları ve bu bağlamda yaban hayatı ve evcil hayvanları içeren, tarihi 114iro lay ve bir etkinlikle birlikte anılan, ya da çeşitli kültürel ve estetik değerler sergileyen coğrafi alanlardır."

Şeklinde yapılmıştır (ICOMOS, 2013).

Kültürel Peyzaj sınıflandırması UNESCO tarafından hazırlanan 'Dünya Mirası Sözleşmesinin Uygulanmasına İlişkin Operasyonel Yönergeler' adlı belgede şu şekildedir:

1)İnsan eliyle tasarlanarak bilinçli şekilde oluşturulmuş peyzaj alanları

Genellikli dini veya diğer anıtsal yapılar veya çevresiyle ilişkili estetik kaygılarla oluşturulmuş park ve bahçe peyzaj alanlarıdır.

2)Organik olarak gelişen peyzaj alanları

Başlangıçta sosyal, ekonomik, idari veya dini nedenlerle şekillenirken zaman içinde doğal çevreyle ilişki kurarak son halini almıştır. İki alt başlıkta incelenmektedir:

-Gelişimini tamamlamış, kalıntı peyzaj alanları: Evrimsel sürecini geçmişte bir zamanda tamamlamış olan peyzajdır. Ayırt edici özelliği somut olarak fark edilebilmesidir.

-Gelişimi devam eden peyzaj alanları: Geleneksel yaşam biçimlerini yansıtan ve aktif olarak kullanımı devam etmektedir. Bu tür peyzaj, geçirmiş olduğu evrimin somut izlerini taşımaktadır.

3) Kültürel peyzaj alanları

Güçlü dini, sanatsal veya kültürel çağrışımlara sahip olan alanlardır. Bu tür peyzajların Dünya Miras Listesi'ne eklenmesi için somut kültürel iz barındırması göz ardı edilebilir (UNESCO, 2024). Türkiye'den Dünya Miras Listesi'ne giren kültürel, doğal ve karma miras alanlarının sayısı 21'dir. Bunlardan 6 tanesi kültürel peyzaj alanıdır; Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (Nevşehir,1985), Nemrut Dağı (Adıyman,1987), Hierapolis-Pamukkale (Denizli,1988), Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu (Bursa,2014), Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir,2014), Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı (Diyarbakır,2015) (UNESCO World Heritage Convention, t.y.).

UNESCO'nun 2003 yılında yayınladığı 'World Heritage Cultural Landscapes 1992-2002' adlı belgede kültürel peyzaj alanlarının değerlendirilmesi adına belirlediği kriterlere Tablo 4.2'de yer verilmiştir.

Tablo 4.2 UNESCO kültürel peyzaj alanları değerlendirme kriterleri ile Eğirdir'in değerlendirilmesi

UNESCO Kültürel Peyzaj Değerleri Kriterleri	**Eğirdir Peyzaj Değerleri**
Alanın estetik niteliği	Dağın eteklerinde başlayan yerleşimin gölün içinde doğru yayılan Yeşilada ve Can Ada'dan oluşan topoğrafyaya sahip olması. Yakın ölçekte yapılan analizlerde görülen geleneksel sivil mimari yapılar, tescilli anıt eserlerin varlığı.
Alandaki yapılar ve yapı toplulukları	Eğirdir Kalesi, Hızırbey Camii ve minaresi, Dündar Bey Medresesi, Ağa Camii, Ada Camii, Eğirdir Mevlevihanesi, Esma Sultan Hamamı,

Tablo 4.2 UNESCO kültürel peyzaj alanları değerlendirme kriterleri ile Eğirdir'in değerlendirilmesi (devamı)

	Yeşilada Hamamı, Aya Stefanos Kilisesi, Devran Dede Türbesi, Şeyh Müslihittin Dede Türbesi, Eflatun Dede Türbesi, Yeşilada Mezarlığı gibi anıt eserler ile geleneksel sivil mimari yapıların geleneksel dokuyu oluşturması.
Yaşam biçimi ve arazi kullanımının sürekliliği	Geçmişinde balıkçılık ve halıcılık gibi yaşam biçiminde etkili geçim kaynaklarının yer alması. Yaklaşık 800 yılık geçmişe sahip olan Tarihi Pınar Pazarı ve yaklaşık 600 yıllık geçmişse sahip olan Oluklacı Şenlikleri'nin günümüzde hala devam ettirilmesi.
Tarım ve çiftçilik faaliyetleri	Elma bahçelerinin varlığı. Yüksek kesimlerde Isparta Gülü üretiminin yapılması. Balıkçılık ve kerevit avcılığı faaliyetlerinin olması.
Tasarlanmış peyzaj alanları, park ve bahçelerin varlığı	Bahçeli evlerin ve meydanların varlığı. Çocuk parkları, kıyı rekreasyon alanlarının tasarlanmış olması.
Önceden endüstriyel alan olarak kullanılmış olması	100 sene öncesine kadar halı ve kilim dokumacılığına dair evlerde tezgahların yer alması.
Peyzajın, bir ulus, kabile veya yerel bir topluluk gibi bir veya daha fazla grup kimliği açısından önemli unsurlara sahip olması	Eğirdir'in Osmanlı hakimiyetine girmesiyle hristiyan topluluğu barındıran Yeşilada'da Müslüman-Hristiyan halkın mübadele yıllarına kadar birlikte yaşamış olması.

Tablo 4.2 UNESCO kültürel peyzaj alanları değerlendirme kriterleri ile Eğirdir'in değerlendirilmesi (devamı)

Dağ ve dağlık alanların olması	Eğirdir Gölü'nün Dedegöl, Barla ve Davraz dağları ile çevrili olması. Eğirdir tarihi kent merkezinin Sivri Dağı eteklerinde yer alması.
Milli parklar veya diğer korunan alanları içermesi	Kovada Gölü Milli Parkı ve Kasnak Meşesi Tabiat Koruma Alanı'nın varlığı. Eğirdir Gölü, Can Ada ve Yeşilada'nın Kesin Korunacak Hassas Alan ilan edilmiş olması. Eğirdir Kalesi kalıntıları ve etrafının arkeolojik sit alanı ilan edilmiş olması. Anıt ağaç ilan edilen çınar ağaçlarının bulunması.
Yerel topluluğun bu alanda ikamet etmesi	2017 yılında Cittaslow ilan edilen Eğirdir'de yerel halkın cittaslow kriterleri kapsamında yapılan yerel üretimi destekleyici faaliyetlere katılması.
Peyzajın dini, kutsal ve manevi değerler içermesi	Selçuklu dönemine ait cami ve medrese kompleksinin olması. Osmanlı dönemine ait cami, mevlevihane, kilise ve türbelerin yer alması.
Peyzajda eski tarım sistemlerinin ve arkeolojik kalıntıların korunması ya da sosyal olarak zorlu çevre koşullarında bir topluluğun varlığını sürdürmesi gibi yaşamın devamlılığının olması	Yeşilada'nın genel olarak organik sokak dokusunu koruyabilmesi. Eğirdir Kalesi duvarlarının bir kısmının günümüze kadar korunabilmiş olması.

Tablo 4.2 UNESCO kültürel peyzaj alanları değerlendirme kriterleri ile Eğirdir'in değerlendirilmesi (devamı)

Alanın içinde kent ve köylerin olması	Eğirdir kent merkezinin ve çevresinde yer alan köyler ile tarım alanlarının kültürel peyzaj alanını oluşturması.
Su öğelerinin var olması	Yedi renkli göl olarak bilinen Eğirdir Gölü'nün ve Kovada Gölü'nün varlığı. Geleneksel dokuda tespit edilen mahalle çeşmeleri.

4.3 Geleneksel Doku ve Mimarinin Korunması

Tarihi çevre, sadece geçmişe ait mimari yerleşim ve kalıntılar ile değil aynı zamanda insan yaşamına dair izlerden meydana gelen sosyal, ekonomik ve kültürel ögelerin bütünüdür. Mahallelerin düzeni, oluşan organik sokak dokusu, sivil mimari örnekleri, yapım teknikleri, yöresel sanatlar ve ticari faaliyetler tarihi çevrenin oluşumunda en etkili özgünlük değeri katan unsurlardır (Ahunbay, 2009). Tarihi çevre, bu değerler ile geçmişe ait birikime sahip ve korunması gerekli kültürel alanlardır. Gelişen toplum standartları ve teknoloji ile tarihi çevre ve geleneksel mimari yapıların değerleri anlaşılamadığından yıllar boyunca tahribata uğramış ve korunamamıştır. Çoğu geleneksel mimari yapı yıkıma uğrayarak kaybolmuştur. Koruma bilincinin anıt eser odağından çıkıp tarihi çevreyi koruma bilincinin gelişmesiyle bu alanda çalışmalar başlamıştır (Demirkol, 2021). Tarihi dokunun korunmasına dair 1982 yılında Feilden "tarihi çevrenin korunması; doğal ve kültürel çevrenin bir bütün olarak değerlendirilmesi ve gelecek nesillere aktasılmasıyla gerçekleşir. Soyut ve somut unsurlarla birlikte yaşam biçimlerinin geleceğe aktarılması gerekmektedir." şeklinde fikirlerini belirtmektedir (Avcıoğlu, 2016).

Uluslarası yasal düzenlemeler ve tüzüklerde geleneksel doku ve mimarinin korunması hakkında ilk kez 1931 Atina Konferansı'nda tarihi anıtların korunurken bulunduğu tarihi çevrenin de koruma altına alınması gerektiği belirtilmektedir. 1964 yılında kabul edilen Venedik Tüzüğü'nde 1. madde tarihi anıtın sadece tek bir

yapı olarak değil kırsal ve kentsel yerleşmeyi de kapsadığı belirtilmektedir. 6.madde de ise tarihi anıtların korunurken çevresinde yer alan geleneksel dokunun korunmasını da önerilmektedir. Daha sonra yapılacak olan koruma çalışmalarında Venedik Tüzüğü temel kabul edilmiştir (Ahunbay, 2009).

UNESCO 1976 yılında Tarihi Bölgelerin Korunması ve Çağdaş Rolü Hakkında Tavsiye adlı uluslararası belgede tarihi alanların insanlığın bir parçası olduğu ve geçmişin canlı tanıkları olduğu için korunması gerektiği belirtilmiştir. Değişen toplum dinamikleri ile yaşanabilecek benlik kaybına karşı tarihi alanların hem yaşam şekilleri hem de kimliğin korunmasında önemi vurgulanmıştır. Tarihi alanlar:

> "arkeolojik ve paleontolojik alanlar da dahil olmak üzere, kentsel veya kırsal bir çevrede insan yerleşimlerini oluşturan, arkeolojik, mimari, tarih öncesi, tarihi, estetik veya sosyo-kültürel açıdan bütünlüğü ve değeri kabul edilen her türlü bina, yapı ve açık alan grupları olarak kabul edilecektir."

şeklinde tanımlanmıştır (UNESCO, 1976).

1987 yılında Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü (Washington Tüzüğü) ICOMOS tarafından Venedik Tüzüğü'nde eksik görülen tarihi kentler ve alanların korunmasına yönelik olarak hazırlanmıştır. Endüstrileşmeyle birlikte yaşan kentsel değişimlerin sonucunda kentsel alanların tahrip edildiği, ihmal edildiği ve yok edildiği bilinmektedir. Bu geri dönüşü olmayan kayıpların karşısında hazırlanan tüzük ile tarihi kentlerin korunmasına yönelik ilke, hedef ve yöntemler tüzükte belirtilmektedir (ICOMOS, 1987).

1999 yılında ICOMOS Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü ile geleneksel mimarinin korunmasına yönelik Venedik Tüzüğü'ne ek olarak koruma ve uygulama ilkeleri belirtilmiştir. Geleneksel mimari mirasın önemi geçmişe ait belge niteliği belirtilerek vurgulanmaktadır. Günümüz kültürel ve mimari tekdüzeliğine karşı geleneksel mimari bir toplumun sahip olduğu kültürü, çevre ile kültür ilişkisini ve kültürel çeşitliliği yansıtmaktadır (ICOMOS, 1999).

ICOMOS tarafından 2011 yılında çıkarılan Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri, Washington Tüzüğü ve Nairobi Tavsiyesindeki kararlar zamanın getirdiği gereksinimler ve değişimlere göre güncellenmiştir. Tarihi kentler ve kentsel alanların korunmasıyla ilgili tanımlar,

yeni yöntemler ve öneriler belirtilmiştir. Kentsel alandaki koruma bakışı bölgesel alana genişletilmiş, devamlılık ve somut olmayan kültürel miras değerleri gibi konular dahil edilmiştir (ICOMOS, 2011).

Türkiye'de koruma yasalarının temeli Osmanlı Dönemi'nde taşınır kültür varlıklarının korunması amacıyla çıkarılan Asar-ı Atika Nizamnamelerine dayanmaktadır. Sivil mimarlık örnekleri bu nizamname kapsamında olmadığı için korunamamıştır. Tanzimat'tan sonra taşınır kültür varlıklarını koruma anlayışı anıt eserleri de koruma anlayışı ile gelişmiştir. 1910'lu yıllarda ortaya çıkan 'Güzel Kent' anlayışı ile Haussmann'ın önderliğinde ülkedeki anıt eserlerin çevrelerinin yıkılarak eserin öne çıkması amaçlanmıştır. Bu anlayışla geleneksel dokular bozulmaya ve yok olmaya başlamıştır (Kejanlı, Akın, & Yılmaz, 2007).

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte 1930'lu yıllardan sonra görülen kentsel gelişimde eski kent dokusunun merkeziyle yeni oluşturulan yönetime yönelik alanların merkezi ayırt edilir şekilde oluşmuştur. Meydanlar ve hükümet binası gibi yönetim yapıları bu dönemde tarihi kent merkezinde ana arter oluşturulup bu arterin sonunda görülecek şekilde planlanmıştır. 1933 yılında yayınlanan 2290 sayılı 'Belediye Yapı ve Yollar Kanunu'nda yapıların bulunduğu çevre ile korunması gerektiği vurgulanmıştır. Eski eserlerin yoğun olduğu alanlar için özel planlama yöntemleri geliştirilmesi gerektiği ve anıt eserlerin etrafında 10 metrelik bir alanın olması gerektiği belirtilmiştir (Kejanlı, Akın, & Yılmaz, 2007).

1950'li yıllarda II. Dünya Savaşı sonucunda kentlerde ağır yıkıma uğrayan Avrupa ülkelerinde kentsel tarihi sit alanlarına yönelik koruma çalışmaları yoğunlaşmıştır. Bu ülkelerdeki çalışmaları takip edip ülkemize uyarlamaya çalışan uzmanlar olmasına rağmen ülkemizde kentsel koruma anlayışı tam olarak sağlanamamıştır (Kejanlı, Akın, & Yılmaz, 2007). 1951 yılında kültür varlıklarını korumak amacıyla A. Gabriel'in önderliğinde Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) kurulmuştur. Bu dönemde GEEAYK taşınmaz kültür varlıkların tescil çalışmalarını yapmış, koruma alanında yönetmelik ve ilke kararları oluşturmuştur. 1951-73 yılları arasında yapılan koruma çalışmaları tek yapı ölçeğinde kalmıştır. 1967 yılında Venedik Tüzüğü GEEAYK tarafından ülkemizde kabul edilmiş ve çağdaş korumanın temel ilkeleri tanımlanmış, koruma kapsamı genişlemiştir. 1973 yılında 1710 sayılı kanunla kırsal ve kentsel sit alanları tespit edilip tescillenmiştir. Venedik Tüzüğü'nün 6. Maddesi temel alınarak anıtların doğal ve kentsel

çevresiyle korunmasına yönelik denetimi Koruma Amaçlı İmar Planları ile sağlamak hedeflenmiştir (Ahunbay, 2019). 1983 yılında çıkarılan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile anıt kavramı kültür varlığı olarak değiştirilmiştir. Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik çıkarılmıştır. 1990 yılında 2863 sayılı kanunda sit "Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır." şeklinde tanımlanmış olup 'kentsel sit, tarihi sit, arkeolojik sit ve tabii sit' olmak üzere 4 gruba ayrılmıştır. 2863 sayılı kanun yıllar içinde genişletilmiş ve koruma anlayışına kentsel çevre dahil edilmiştir (Kejanlı, Akın, & Yılmaz, 2007).

2013 yılında ICOMOS Türkiye Milli Komitesi'nin hazırlamış olduğu ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi, Türkiye'de koruma alanında bir kaynak oluşturması amacıyla düzenlenmiştir. Bu belge koruma alanında yer alan tüm disiplinleri kapsayan, mimari mirası koruma için gerekli olan tanım, müdahale biçimi ve stratejileri açıklamaktadır.

Tez çalışması kapsamında Bölüm 2.3.2'de Anıt Eserler ve Sivil Mimari Eserler kısmında çalışma alanında yer alan geleneksel dokuya ait yapılar incelenmiştir. Eğirdir ilçesinin tarihi dokuya sahip alanı özellikle çalışma alanı olarak belirlenmiştir (Şekil 4.5).

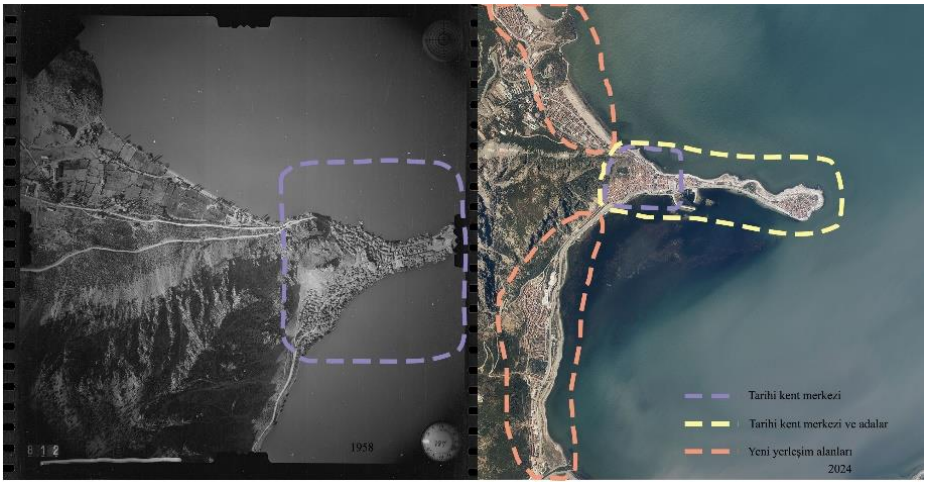

Şekil 4.5 HGM hava fotoğrafları (1958-2024) üzerinde Eğirdir tarihi doku gösterimi (Yılmaz,2025)

Yapılan analizler sonucunda Yeşilada, Seydim, Poyraz, Ağa, Hamam ve Katip mahallelerinde geleneksel doku değerlerinin yoğun olduğu görülmektedir. Hava fotoğraflarında da görüldüğü üzere 1974'de yapılan yol çalışmaları ile geleneksel doku olumsuz yönde etkilenmiş ve tahrip olmuştur. Alan genelindeki yapıların büyük kısmı yıkılmış olup kalanlar ise terk edilmiş vaziyettedir. Eğirdir'de sadece Yeşilada 1975 yılında kentsel sit alanı ilan edilip daha sonra kaldırılmıştır. Kentsel sit alanı ilan edildiğinde taşınmaz kültür varlığı sayısı 93 iken kaldırıldıktan sonra bu sayı 11'e düşmüştür. Bu karardan sonra Yeşilada'daki bazı yapılar yıkılıp yerine 2-3 katlı betonarme yapılar inşa edilmiştir. Kalan yapıların büyük çoğunluğu bakım ve onarım çalışmaları yapılıp konut olarak kullanılmaya devam edilmektedir (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 Yeşilada'da konut olarak kullanımı devam eden sivil mimari örnekleri (Yılmaz,2024)

Tarihi kent merkezinde Eğirdir Kalesi, Dündar Bey medresesi ve Hızırbey Camii alanın, günümüze kadar ulaşan önemli anıtsal değerleridir. Alanın genelinde organik sokak dokusu ve parsel düzeni korunmuştur. Alanda yer alan çeşmeler geleneksel doku için önemli mimari değerlerdir.

4 Mayıs 1959 tarihinde Cami Mahallesi'nde büyük bir yangın çıkmış olup zamanın zengin ailelerinin sahip olduğu konak şeklindeki nitelikli geleneksel konutların hepsi yanmıştır (Kartal, 2016). Günümüzde bu alanda geleneksel dokuya dair hiçbir iz gözlenememektedir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Cami mahallesi yangın sonrası değişimi (1953-2024) (HGM)

Sorunlar analizinde belirtildiği üzere yapılan dolgu yol çalışması sonucu kıyı şeridinde Konya-Isparta yolu üzerinde yüksek katlı yapılar inşa edilmiştir. Bu yapıların geleneksel dokuya olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Yüksek katlı yapılar nedeniyle anayoldan geleneksel dokunun görünmemesi olumsuz etkisi iken dokunun erişim sorunu nedeniyle daha az zarar aldığı düşünülmektedir. Ancak bu alan sit alanı ilan edilmemiş ve yapıların çoğu günümüze ulaşamamıştır. Bu alanda sivil mimaride koruma amaçlı 1 tane restorasyon uygulaması yapılmıştır. Bu uygulama Eskiciler Konağı olarak bilinen yapıdır. Yapı restorasyon sonrası otel işlevi almış ve Nis Otel olarak adlandırılmıştır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 Eskiciler konağının restorasyon sonrası durumu (Yılmaz,2024)

Bunun dışında konut olarak kullanımı devam eden evlerde niteliksiz onarımlar yapılmıştır. Kullanıcıların koruma amacıyla yaygın olarak cephelerde sac levha kaplama yaptığı görülmektedir (Şekil 4.9).

Şekil 4.9 Niteliksiz onarım örnekleri (Yılmaz,2024)

2007 yılında Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından nitelikli sivil mimari eserler tescillenmiştir. Tescillenen yapıların koruma alanı ada bazındadır. Geleneksel dokuyu koruma adına bazı çalışmalar yapılmaktadır. Koruma projesi çizilen Eğirdir Mevlevihanesi için 2018 yılından beri yeterli bütçe bulunamadığı için uygulama aşamasına geçilememiştir (Şekil 4.10).

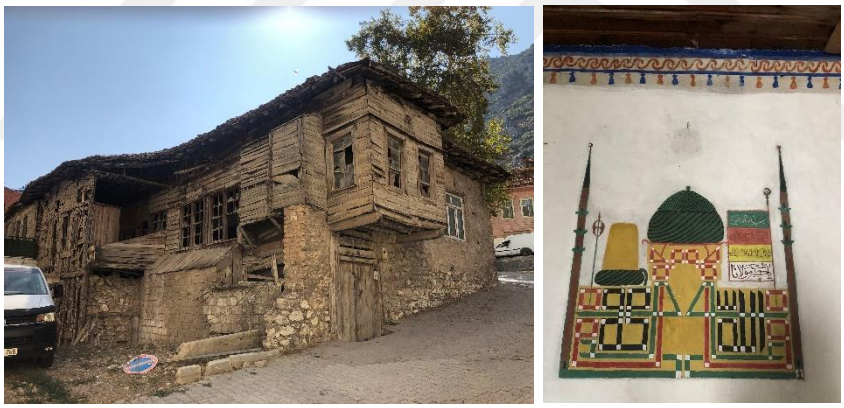

Şekil 4.10 Eğirdir mevlevihanesi (Yılmaz,2024)

Geleneksel doku mevcut durum içinde bulunduğu yapılı çevre için önemli bir değerdir. Kent kimliği için korunması gereken geleneksel doku ile yeni yapılar uyum içinde olmalıdır. Eğirdir'in sahip olduğu topoğrafya nedeniyle kent gelişirken tarihi dokunun bulunduğu alanın sınırları korunmuş, kent yeni yerleşim alanları oluşturularak büyümüştür. Geleneksel dokunun korunması adına acilen kamu kurum ve kuruluşları ile halkın birlikte yürüteceği bir çalışma başlatılmalıdır. Kullanım dışı kalan yapılar bakımsız kalmış ve yıkıma terk edilmiştir. Geleneksel dokuyu korumaya yönelik çalışmalar ile köhneleşmiş tarihi kent merkezi de canlılık kazanacaktır.

4.4 Cittaslow

Yavaş (slow) kavramı, endüstrileşmenin sonucunda ortaya çıkan hızla beslenen sistemin 20. yy itibari ile fark edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Toplumsal hayatı olumsuz etkileyen hız ve küreselleşme özellikle kültürel kimliklerin varlığını tehdit eder duruma gelmiştir. 1980 yılında İtalya'da Yavaş Hareketi ile başlayan kavram Slow Food (Yavaş Yemek) kavramının gelişmesiyle daha fazla tanınır hale gelmiştir. Yavaş kavramının amacı küreselleşmeye karşı yerel kimlik ve kültürün önemini vurgulamak, yereli koruyabilmektir (Çakar, 2016).

Cittaslow, 'daha iyi bir yaşam için yaşamak' ilkesine dayanan kent sakinlerinin yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen bir belediyeler birliğidir. İtalyanca citta (kent), İngilizce slow (yavaş) kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Cittaslow Hareketi, İtalya'nın Greve in Chianti kentinin Belediye Başkanı Paolo Saturni'nin önderliğinde 1999 yılında ortaya çıkmıştır. Cittaslow'un sembolü olan turuncu renkli salyangoz yavaşlamayı temsil etmektedir (Şekil 4.11). Salyangozun sırtındaki binalar, modern ve tarihi yapıları yani geçmişle günümüzü sembolize etmektedir. Geçmişin sahip olduğu kültürel miras vurgulanırken günümüz betonarme yapıların tekdüzeliği ve donukluğu ifade edilmek istenmiştir. Cittaslow'un gelişimi adına her yıl ulusal ve uluslararası toplantılar gerçekleştirilmektedir (Özmen, 2016).

Şekil 4.11 Cittaslow logosu (Cittaslow, 2023)

İlk yavaş şehir İtalya'daki Orvieto şehri olup 2025 yılı itibariyle 35 ülkede toplam 305 şehir cittaslow ilan edilmiştir. Türkiye'de ilk kez 2009 yılında Seferihisar'ın katılımıyla başlayan cittaslow ağına günümüzde üye şehir sayısı 26'ya ulaşmıştır (Şekil 4.12). Bunlar; Seferihisar (İzmir), Akyaka (Muğla), Gökçeada (Çanakkale), Yenipazar (Aydın), Vize (Kırklareli), Perşembe (Ordu), Yalvaç (Isparta), Halfeti (Şanlıurfa), Şavşat (Artvin), Uzundere (Erzurum), Göynük (Bolu), Gerze (Sinop),

Eğirdir (Isparta), Mudurnu (Bolu), Köyceğiz (Muğla), Ahlat (Bitlis), Güdül (Ankara), Arapgir (Malatya), Foça (İzmir), Finike (Antalya), Kemaliye (Erzincan), Şarköy (Tekirdağ), İznik (Bursa), Daday (Kastamonu), Safranbolu (Karabük) ve İbradı (Antalya)'dır (Cittaslow, t.y.).

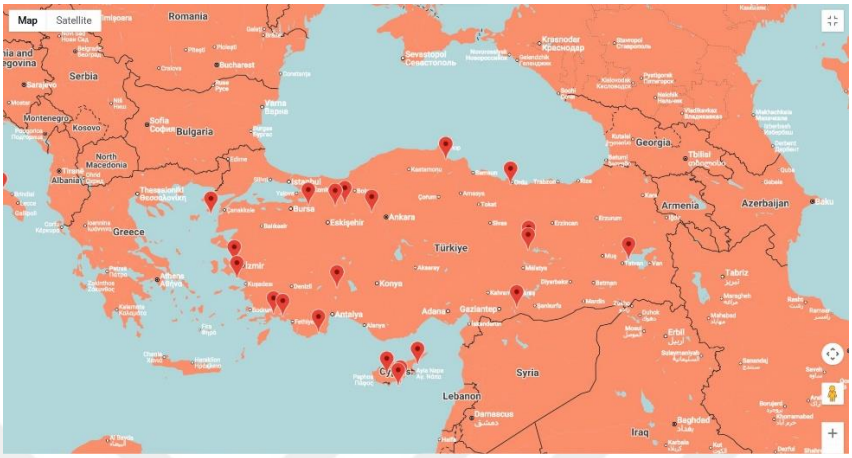

Şekil 4.12 Cittaslow Türkiye haritası (Cittaslow, t.y.)

Cittaslow ağına üye olabilmek için nüfusun 50.000'in altında olması gerekmektedir. Üyelik için Cittaslow Birliğinin belirlemiş olduğu Cittaslow Tüzüğü'nde yer alan kriterler mevcuttur. Aday kentin üye olabilmesi için belirlenen kriterlerin %50'sini sağlamış olması gerekmektedir. Bu kriterler 7 başlık altında toplanmıştır ve toplam 73 maddeden oluşmaktadır. Kriterler için belirlenen 7 başlık şu şekildedir (Cittaslow Türkiye, t.y.);

- Enerji ve çevre politikaları (13 madde)
- Altyapı politikaları (9 madde)
- Kentsel yaşam kalitesi politikaları (17 madde)
- Tarım,turizm, esnaf ve zanaatkârlar hakkında politikalar (10 madde)
- Misafirperverlik, farkındalık ve eğitim politikaları (10 madde)
- Sosyal uyum (11 madde)
- Ortaklıklar (3 madde).

Cittaslow manifestosunda da vurgulandığı üzere bu hareketin amacı, sakin bir yaşam biçimini sürdürmesi ve bunun etrafında insanların sahip olduğu tarihi, kültürel, mimari, dini, sosyal değerlerine sahip çıkması ve yaşatmasıdır.

Uluslararası boyuta erişen bir hareket olup ‘Towns where Living is Good’ yani yaşamın iyi olduğu kentler vurgusu yapılarak dünyanın her yerinde tarihi küçük kentlerde iyi yaşamı desteklemektedir (Cittaslow, 2020).

Cittaslow’un doğrudan doğal ve kültürel mirası korumaya yönelik amacı olmamasına rağmen tüzükte belirtilen kriterlerde dolaylı olarak doğal mirası, somut ve somut olmayan kültürel mirası korumaya yönelik maddeleri mevcuttur. Ana başlıklar ve maddeler şu şekildedir;

Çevre politikaları

- Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması
- Biyoçeşitliliğin korunması

Kentsel yaşam kalitesi politikaları

- Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin arttırılması için programlar
- Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması
- Marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması
- Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması
- Kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması
- Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi
- Atölyelerin korunması ve değerlerinin arttırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması
- Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması

Tarım,turizm, esnaf ve zanaatkârlar hakkında politikalar

- Agroekolojinin geliştirilmesi
- El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması
- Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması

- Kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması
- Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe tat eğitimlerinin verilmesi ve mümkünse organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi
- Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması
- Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı

Misafirperverlik, farkındalık ve eğitim politikaları

- İyi karşılama
- Yavaş güzergahların mevcut olması
- Yöre halkına Cittaslow'un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek
- Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı
- Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi

Sosyal uyum

- Azınlıklara yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar
- Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması
- Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların mevcudiyeti
- Farklı kültürlerin entegrasyonu
- Gençlik faaliyetlerinin yürütüldüğü bir alanların ve bir gençlik merkezinin mevcudiyeti

Ortaklıklar

- Cittaslow aktiviteleri ve kampanyaları için destek
- Doğal ve geleneksel gıdaları teşvik eden diğer kuruluşlarla işbirliği

Tez çalışması kapsamında Eğirdir'de yer alan doğal ve kültürel miraslar bölüm 2.3'te ele alınmıştır. 2017 yılında Cittaslow ilan edilen Eğirdir'de doğal ve kültürel

mirası korumaya yönelik çalışmalar belirlenen kriterler doğrultusunda değerlendirilecektir.

Çevre politikaları başlığı altında doğal mirası korumaya yönelik gelişmeler değerlendirilmiştir. Eğirdir Gölü'nü koruma çalışmaları kapsamında halihazırda atıksu arıtma tesisi mevcuttur. Biyoçeşitliliğin koruması açısından Eğirdir'de 2020 yılında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle doğal sit ilan edilen Can Ada ve Yeşilada'nın tescili 'Yeşilada ve Can Ada Nitelikli Doğal Koruma Alanı (NDKA) ve Yeşilada ve Can Ada Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı' olarak değiştirilmiştir. Eğirdir Gölü de 'Kesin Korunacak Hassas Alan' statüsüne alınmıştır. Türkiye'de sadece Eğirdir'de yer alan doğal sit alanı olan Kasnak Meşesi Ormanı'nı koruma kapsamında bilimsel amaçlı ve özel izne tabi ziyaret önlemi getirilmiştir.

Kentsel yaşam politikaları açısından bakıldığında Eğirdir'de somut ve somut olmayan kültürel mirası korumaya katkı sağlayan çalışmalar gerçekleşmiştir. Eskiciler Konağı olarak bilinen yapı Seydim Mahallesi'nde yer almaktadır. 1905 yılında taş ve ahşap malzeme kullanılarak inşa edilmiş olup 2007 yılında güncellenen tescil listesinde sivil mimari yapı olarak yer almıştır. 2017 yılında restorasyon sonrası Nis Otel adıyla otel işlevi verilerek hizmete girmiştir (Şekil 4.13).

Şekil 4.13 Eskiciler konağı-Nis otel iç mekan (Yılmaz,2024)

Selçuklu Dönemi'ne tarihlenen Dündar Bey Medresesi 2000'li yıllarda çarşı olarak kullanılırken 2017 yılında restorasyon sonrası işlevi Kültür Sanat Galerisi olarak değiştirilip kullanıma alınmıştır. Eğirdir'e özgü halı ve kilim dokumacılığı,

geleneksel el sanatları ve yöresel kıyafetler tanıtılmakta ve sergilenmektedir (Şekil 4.14).

Şekil 4.14 Kültür Sanat Galerisi işlevi verilen Dündar Bey Medresesi (Yılmaz,2025)

Eğirdir Liman Sosyal Tesisi'nde açılan Cittaslow marketi 2018 yılından beri hizmet vermektedir. Açılan markette yöresel lezzetler, elma ve elma ürünleri satışa sunulmaktadır. Yerel üreticinin ve kadınların el yapımı ürünlerinin satışının yapılmasıyla, yerel üretim ve ürünlerin ziyaretçiler ile buluşturulduğu bir alan oluşturulmuştur. Ayrıca elma ve elma ürünleri satış yeri ile kentin 2 yerinde yöresel tarım ürünü olan elmanın satışı yapılmaktadır (Şekil 4.15).

Şekil 4.15 Eğirdir cittaslow market (Cittaslow market Eğirdir, t.y.)

Eğirdir'de yaklaşık 800 yıllık geçmişe sahip olan Tarihi Pınar Pazarı'nın yaz aylarında açılması yerel ve geleneksel kültürel etkinlikler açısından önemlidir. Eskiden çevredeki pek çok köyün de gelip alışveriş yaptığı geleneksel pazar yörük kültürü ve değerlerinin yaşatılması adına da büyük önem taşımaktadır. Her yıl Temmuz ayında yapılan açılışta alana yörük çadırı kurulup develerle temsili yörük göçü canlandırılmaktadır (Şekil 4.16). Günümüzde et ve süt ürünleri, kuru bakliyat ve yöresel yemeği olan kebap satışı devam etmektedir.

Şekil 4.16 Tarihi Pınar Pazarı (T.C. Eğirdir Kaymakamlığı, t.y.)

2022 yılından beri ‘Elma Hasat Festivali’ gerçekleştirilerek hem yerel ürün olan elma üretimi, tanıtımı ve desteklenmesi sağlanırken hem de Eğirdir’in doğal güzelliklerinin tanıtımının gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Kale Meydanı’nda gerçekleştirilen festivalde açılış korteji ve yöresel halk oyunları gösterisi gibi etkinliklerle yerel halkın katılımı da sağlanmaktadır.

Eğirdir Klasik Müzik Festivali, 2015 yılından beri gençlerin ve bölge halkının klasik müziğe ilgisini artırmak için düzenlenmektedir. Temmuz ayında yapılan festivalde gitar, piyano, flüt ve keman üzerine çeşitli atölyeler ve eğitimler de verilmektedir. Eğitmenlerin ve öğrencilerin konserleri Yeşilada’da yer alan Aya Stefanos Kilisesi’nde gerçekleştirilmektedir (Şekil 4.17). Kilise sadece bu süreçte ziyarete açılmaktadır. Festival, kültürel etkinliklerin gerçekleştirilmesiyle beraber kilisenin korunması ve kullanılması açısından değer taşımaktadır.

Şekil 4.17 Eğirdir klasik müzik festivali (Cittaslow Türkiye, t.y.)

5
SONUÇ

Tarih sahnesi boyunca birden fazla medeniyetin izlerini taşıyan Eğirdir arkeolojik değerleri, anıt eserleri ve geleneksel sivil mimarisi ile korunması gerekli bir yerleşim yeridir.

Yürütülen çalışma kapsamında Eğirdir ilçe merkezinde yer alan somut ve somut olmayan kültürel miras ögelerinin, geleneksel sivil mimari dokunun, doğal miras ögeleri güncel koruma yaklaşımları bağlamında değerlendirilmiştir.

Tez çalışmasında üç ölçekte analiz gerçekleştirilmiştir. Bölgesel ölçekte Eğirdir ilçesinde yer alan kültürel peyzaj değerine sahip alanlar belirlenmiştir ve Eğirdir'den geçen tarihi yolların tespiti yapılmıştır. Kentsel ölçekte Eğirdir merkezde yer alan kültürel ve doğal değerlerin tespiti yapılmıştır. Burada yapılan çalışma alanı, kıyı çizgisi, işlev, açık alanlar, ulaşım ve tescil analizleri ile kültür varlıklarının mevcut durumu somutlaştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda değer, sorun ve potansiyeller belirlenmiştir. Eğirdir'in sahip olduğu kültürel ve doğal kültür varlıkları göz önünde bulundurularak bütüncül bir koruma yaklaşımı sunulması amacıyla güncel koruma kavramları belirlenmiştir. Kültür rotası, kültürel peyzaj, cittaslow ve geleneksel doku ve mimarinin korunması kavramlarıyla kültürel ve doğal mirasın bu kavramlar bağlamında değerlendirilmesi yapılmıştır.

Kültür rotaları kavramı bağlamında Eğirdir'in sahip olduğu St. Paul Yolu, Kervan yolları ve Milli Mücadele Yolu-Eğirdir Menzili rotaları hakkında bilgi verilerek tanınırlığının artırılmasına katkı sağlanmıştır. St. Paul Yolu Türkiye'nin sahip olduğu en uzun ikinci kültür rotası olması, Kültür Rotaları Derneği'nin oluşturduğu Anadolu'dan Avrupa'ya uzanan Avrasya Yolu'nda bir durak olması, Hristiyanlık dininin Avrupa'ya yayılmasını sağlamış olması ve güzergah boyunca yer alan antik kentlerin, tabiat parklarının bulunmasıyla tarihi potansiyelini artırmaktadır. Yolun

son durağında yer alan Aziz Paul Kilisesi Hristiyanların hac merkezidir. Bu merkezden önceki son büyük yerleşim yeri olan Eğirdir konaklama ve ulaşım imkanları, tarihi ve doğal güzellikleriyle öne çıkmaktadır. Kervan yolları günümüz Türkiye sınırları içerisinde yayılan eski bir ulaşım ağıdır. Günümüzde yapılan karayollarının büyük bölümü kervan yolları esas alınarak inşa edilmiştir. Eğirdir-Konya karayolunun da kervan yolu üzerine yapıldığı, bu yol üzerinde yer alan Keyhüsrev Kervansarayı ve Ertokuş Han'ından anlaşılmaktadır. Ülke çapında kültürel değere sahip olan kervan yolunun ve kervansarayların canlandırılması adına ÇEKÜL tarafından yapılan 'İpek Yolu Kültür Yolu' projesinde Eğirdir Keyhüsrev Kervansarayı'nın da yer alması Eğirdir'in tarihi ve kültürel değerini artırmaktadır. Milli Mücadele Dönemi'nde askeri amaçla oluşturulan güzergahlardan biri olan Eğirdir Menzili'nin tarihi değeri vurgulanmıştır. Eğirdir Gölü'nün Kurtuluş Savaşı'ndaki değeri ve katkısının anlaşılması için çalışmada bu güzergahın varlığına yer verilmiştir. Kültür yolları bölgenin sahip olduğu tarihi ve doğal değerlerinin anlaşılmasında etkili bir araçtır. Çalışma alanının üzerinde bulunduğu yolların tanıtımıyla farkındalık oluşturulması ve belirlenen potansiyellerin kullanılarak korumaya katkı sağlaması hedeflenmiştir. Yolların sadece ulaşım aracı değil aynı zamanda geçmişi günümüze taşıyan tarihi ve kültürel değerler olduğu bu çalışma ile vurgulanmıştır. Eğirdir'den geçen kültür rotalarının potansiyelinin kullanılması adına çalışma alanında bir kültürel aks kurgulanabilir. Potansiyel analizinde de gösterildiği üzere anıt eserlerin ve geleneksel mimarinin görüleceği, geleneksel sokak dokusunun hissedilebileceği, Can Ada ve Yeşilada'yı da içine alan bir kültürel aks ile kente gelen ziyaretçilerin kültürel ve doğal miras değerlerini yakından görebileceği güzergah bu tez çalışması kapsamında önerilmiştir. Milli Mücadele Yolu-Eğirdir Menzili için milli değerleri unutmamak ve geleceğe taşımak adına kültür rotası planlanabilir. Farklı ölçeklerde kendi içinde ya da alanda varolan St. Paul yolu ve Kervan yolu ile ilişkili hale getirilebilir.

Kültürel peyzaj; insan ve doğa etkileşimiyle ortaya çıkan, korunması gerekli, alana özgü doğal, fiziksel, sosyal ve kültürel değerleriyle tanımlanabilmektedir. Bu kavram, doğal değerleriyle öne çıktığı kadar tarihi geçmişe de sahip olan Eğirdir ilçesinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması adına güncel bir yaklaşım olarak belirlenmiştir. UNESCO kültürel peyzaj değerlendirme kriterlerine göre Eğirdir'in sahip olduğu peyzaj değerlerinin tespiti yapılmıştır. Eğirdir kıyı

yerleşimine sahip, Sivri Dağı'nın eteğinde yer alan yarımada ile sonradan ana karaya bağlanan iki adet adadan oluşmaktadır. Sahip olduğu geleneksel doku, anıt eserler ve farklı dini geçmişe sahip nüfus zenginliğiyle yaşayan bir kültürel peyzaj alanını oluşturmaktadır. İlçenin ismini taşıyan Eğirdir Gölü, Türkiye'nin en büyük 4. tatlı su kaynağı olup 'Yedi renkli göl' olarak bilinmektedir. İlçe merkezinde yer alan anıt ağaçları ile Selçuklu dönemine uzanmaktadır. İlçe sınırlarında yer alan Kasnak Meşesi Tabiat Koruma Alanı Türkiye'de tek olma özelliğine sahiptir. Potansiyel analizinde de belirtildiği üzere yaklaşık 800 yıllık bir geçmişe sahip olan Tarihi Pınar Pazarı kültürel değerlerin yaşatılması adına günümüzde de faaliyetine devam etmektedir. Bu çalışmada tespit edilen kültürel peyzaj değerleri ile kültürel mirasın ve doğal mirasın korunmasına katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Eğirdir'in kent kimliğini ve kültürel peyzaj için en önemli değer Eğirdir Gölü'dür. Son yıllarda bilinçsiz kullanım ve kuraklık nedeniyle su seviyesi önemli miktarda azalmıştır. Bakanlığın yürüttüğü koruma çalışmaları yanında halkın da Eğirdir Gölü'nü korumaya seferber olması zorunluluk haline gelmelidir. Bilinçli su tüketimi, israfın önlenmesi, sürdürülebilir yağmur suyu hasadı yöntemleri ve damlama sulama gibi teknolojik yöntemlerin kullanımı teşvik edilmelidir. Geleneksel sivil mimari yapıların oluşturduğu doğal sokak dokusunun, bahçeli evlerin, meydanların bütüncül bir şekilde korunmasına yönelik yapılacak olan çalışmalarla kültürel peyzajı oluşturan yerleşim dokusunun korunması planlanabilir. Kültür rotası, yapı özelinde koruma ve geleneksel sanatların korunması gibi çalışmaların alanda oluşturacağı süreklilik ile kültürel peyzajın korunabilmesi açısından önem teşkil etmektedir.

Eğirdir özelinde güncel koruma yaklaşımları kapsamında öne çıkan kavramlardan biri de cittaslow olmuştur. Yavaş yaşam ve yavaş yemek felsefesiyle ortaya çıkmıştır. Cittaslow Tüzüğü'nde yavaş yaşamı desteklemek adına çeşitli başlıklar altında kriterler belirlenmiştir. Bu kriterlerden bazıları kültürel mirası ve doğal mirası korumaya yönelik olduğu için cittaslow kavramı aynı zamanda yerel kimliği koruma yaklaşımını desteklemektedir. Cittaslow şehirleri sağladıkları kriterler bakımından her yıl denetlenmektedir. 2017 yılından sonra Eğirdir'de cittaslow kriterlerini yerine getirme amacıyla yapılan çalışmaların korumaya da destek sağladığı tespit edilmiştir. Bu kriterlere yönelik yapılan çalışmalar kapsamında geleneksel dokuyu, geleneksel sanatları, somut ve somut olmayan kültürel miras

değerlerini, doğal miras değerlerine yönelik bütüncül ve sürdürülebilir bir yaklaşım oluşturulmalıdır.

Eğirdir'in cittaslow niteliğinin sürdürülebilmesi amacıyla kentin sahip olduğu somut olmayan kültürel miras değerleri çalışma kapsamında irdelenmiştir. Bu değerlerden bazıları olan halı, kilim dokumacılığı ve Eğirdir işlemesinin alandaki geleneksel sivil mimari eserlerde ve tescilli anıt eserlerde canlandırılmasına yönelik koruma çalışmaları planlanmalıdır. Bu çalışmalar ile cittaslow kriterlerinden olan 'Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması' maddesine katkı sağlanacaktır. Aynı zamanda 'Atölyelerin korunması ve değerlerinin arttırılması' kriterini destekleyecek bir çalışma olarak yaşayan zanaatkarlar tespit edilmelidir. Böylelikle söz konusu somut olmayan kültürel mirasların yerel zanaatkarlar tarafından yürütülecek atölyeler aracılığıyla devamlılığı sağlanmalıdır.

Bölüm 4'de kültür rotası, cittaslow ve kültürel peyzaj kavramlarıyla yapılan değerlendirmeler sonucunda geleneksel dokunun korunmasına yönelik yapılacak çalışmaların diğer koruma anlayışlarını da destekler nitelikte olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Geleneksel dokunun korunması kültür rotalarının canlandırılmasına katkı sağlayacaktır. Cittaslow ilan edilen şehirler tarihi dokuya sahip şehirlerdir ve yerel kimliğin korunması için geleneksel yapıların korunması, işlevlendirilerek yaşama dahil edilmesi istenmektedir. İnsan yaşamının bir sonucu olarak gelişen geleneksel dokunun korunması varolan doğal miras değerleri ile kültürel peyzaja da katkı sağlayacaktır.

Eğirdir'de geleneksel dokunun bir bütün olarak korunmasına yönelik çalışmalar geliştirilmelidir. Geleneksel sivil mimari yapıların restore edilip alanın sahip olduğu Eğirdir Gölü, Kasnak Meşesi Ormanı gibi doğal değerlerin turizme katkısı yönünden butik otel, restoran, kafe; Yeşilada'da ve merkezde yer alan okul ve yurt gibi eğitim yapılarının bulunması bakımından gençlik merkezi ve kütüphane; sosyal hayatın geliştirilmesi adına kent müzesi ve Eğirdir'in sahip olduğu halı, kilim dokumacaılığı, Eğirdir işlemesi gibi el sanatlarının yaşatılması için geleneksel sanatlar atölyesi gibi işlevler ile topluma kazandırılması sağlanabilir. Atıl haldeki tescilli eserlerin korunması amacıyla restorasyon sonrası verilecek işlevde korumada sürdürülebilirliğin sağlanmasına dikkat edilmelidir.

Eğirdir'de yer alan tescilli anıt eserlerin korunmasına katkı sağlamak amacıyla tez kapsamında yapılan değer, sorun, potansiyel analizlerinde de belirtilen bazı anıt eserlere yönelik koruma önerileri geliştirilmiştir. Halihazırda restorasyon projesi çizilmiş ve mülkiyeti Eğirdir Belediyesi'ne ait olan Eğirdir Mevlevihanesi'nin Kültür Evi olarak işlevlendirilmesine karar verilmiş olup uygulama için bütçe beklendiği bilinmektedir. Diğer bir anıt eser olan Aya Stefanos Kilisesi, Klasik Müzik Festivali'nde yılın sadece bir ayı ziyarete açılmaktadır. Bu yapı özelinde kısıtlı bir süre yerine yıl boyu kullanım sağlayacak festivaldeki kullanımına benzer atölye ve etkinliklerin düzenlendiği bir işlev önerilebilir. Aynı zamanda harap halde bulunan Yeşilada Hamamı'nın restorasyon sonrası merkezde yer alan Esma Sultan Hamamı gibi işlevini sürdürmesi sağlanabilir. Restorasyon sonrası sanat galerisi işlevi verilen Dündar Bey Medresesi'nde de Eğirdir'e özgü olan halı ve kilim dokumacılığı faaliyetlerini destekleyici atölyeler oluşturulabilir.

Yapılan tez çalışmasında Eğirdir'in sahip olduğu kültürel ve doğal değerlerin tespit edilmiştir. Çalışma alanında yapılan analizler sonucunda elde edilen veriler ile alanın güncel korunmuşluk durumu ve çağdaş kavramlarla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma ile kültürel ve doğal değerlerin güncel koruma yaklaşımlarıyla değerlendirmesi yapılıp bu konuda yapılacak olan yeni çalışmalara veri oluşturulmuştur.

KAYNAKÇA

Ahunbay, Z. (2009). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon.* İstanbul: Yem Yayın.

Ahunbay, Z. (2019). *Kültür Mirasını Koruma İlke ve Teknikleri.* İstanbul: Yem Yayın.

Akça, Ü. (2011). Gertrude Bell'in Günlüklerinde Hamideli. In R. Topraklı, & R. Turan, *Göller Bölgesi Tarih ve Kültür Varlıkları Bilgi Şöleni* (pp. 103-113). Ankara: Hamideli Kültür ve Dayanışma Derneği.

Altı, A. (2019). Baba Sultan-Sureti Baba Zaviyesi. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26-36.

Altıntaş, M. (2019). *İbn Battûta'Ya Göre Anadolu Şehirlerinde Siyâsî, Dinî, İlmî, İçtimâî Ve İktisâdî Hayat.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Armağan, M., & Armağan, F. C. (2024). Eğirdir Bahriye Müfrezesi. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 99-109.

Avcıoğlu, S. (2016). Tarihi Çevrelerde Kentsel Koruma ve Kentsel Yenileme Eğilimleri: Yasal ve Yönetsel Çerçeve. *idelkent*, 698-719.

Aykut, S. (2004). *İbn Battûta Seyahatnâmesi.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Aytan, D. (2024). Millî Mücadele Dönemi'nde Denizden Verilen Lojistik Desteğin Batı Cephesi'ndeki Zaferlere Etkisi. *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, 151-191.

Babacan, H. (2015). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Eğirdir Gölünde Taşımacılık. In Ş. Batmaz, & Ö. Tok, *Osmanlı Devleti'nde Nehirler ve Göller 1* (pp. 583-590). Kayseri: Not Yayınları.

Bakkal, A. (2019). Antalya Selçuklu Kervansarayları. *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi*, 521-570.

Barışta, Ö. (1994). Eğirdir Dündar Bey Medresesi ve Ajur Tekniği İle Yapılmış Taş İşçiliği Üzerine. *Vakıflar Dergisi*, 113-122.

Başçı, A. (2011). *Türkiye'de İnanç Turizmi Kapsamında Aziz Pavlus'un Yeri Önemi ve Turistik Ürün Potansiyelinin Değerlendirilmesinde Tanıtım Faaliyetlerinin Rolü.* Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi.

Bell, G. (t.y.). *Gertrude Bell Archieve.* Retrieved from Newcastle University: https://gertrudebell.ncl.ac.uk/bellmap/91955

Bilici, K. (2012). Eğirdir Kalesi Üzerine Bazı Gözlemler-I. *Sanat Tarihi Dergisi,* 11-37.

Boyacıoğlu, F. (2013). Ernest RenanıIn Hristiyanlığın Kökenleri 3: Aziz Paul/Pavlus İsimli Kitabında Lystra/Hatunsaray. *The Journal of Academic Social Science Studies,* 263-275.

Bozer, R. (2007). Eğirdir Han. In H. Acun, *Anadolu Selçuklu Dönemi KErvansarayları* (pp. 237-253). Ankara: TC Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları.

Bozkurt, R. (2007). *Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda Eğirdir (1919-1922).* Eğirdir: Eğirdir Belediyesi.

Böcüzade, S. S. (2012). *Isparta Tarihi.* Isparta : Isparta Valiliği.

Bulgan, G., & Akşap, Y. (2018). Bir Ekoturizm Destinasyonu Olarak Kasnak Meşesi Tabiat ve Koruma Alanının Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 215-229.

Cansever, N. (2021). Cumhuriyet Döneminde Eğirdir'de Yönetsel Ve Siyasal Hayat. In T. E. Köklü, & H. M. Kiriş, *Eğirdir'e Dair* (pp. 55-70). Ankara: Detay Yayıncılık.

Ceylan, S. (2021). Son Dönemde "Kesin Korunacak Hassas Alan'' Olarak Koruma Altına Alınan Göller ile Tuz Gölü'nün Koruma Sınırındaki Değişiklikler Üzerine Bir Değerlendirme. *III. Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Kongresi Genişletilmiş Özet Bildiri Kitabı,* (pp. 16-23). Bingöl-Ordu.

Cittaslow. (2020, Mayıs 15). *Cittaslow Archive.* Retrieved from Cittaslow: https://www.cittaslow.org/_files/ugd/c3e050_d516ca7e98e34d308ca716cee8e4d9c6.pdf

Cittaslow. (2023). *Cittaslow International Charter.* Cittaslow.

Cittaslow. (t.y.). *CITTASLOW The Network of Good Living Cities*. Retrieved from Cittaslow: https://www.cittaslow.org/

Cittaslow Türkiye. (t.y.). *Üyelik süreci ve kriterler*. Retrieved from Cittaslow Türkiye: https://cittaslowturkiye.org/tr/uyelik-sureci-ve-kriterler/

Clow, K. (2015). The St Paul Trail. *The European Pilgrimage Routes For Promoting Sustainable And Quality Tourism In Rural Areas* (pp. 243-255). Firenze: firenze university press.

Clow, K. (2017). *Aziz Paul Yolu.* İstanbul: Hil Yayın.

Council of Europe. (1987). *The Santiago de Compostela Declaration.* Council of Europe.

Council of Europe. (1995). *On The Integrated Conservation Of Cultural Landscape Areas As Part Of Landscape Policies.* Council of Europe.

Council of Europe. (t.y.). *Cultural Routes*. Retrieved from Council of Europe: https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/epa-member-states

Council of Europe. (t.y.). *Members of the Enlarged Partial Agreement on Cultural Routes of the Council of Europe*. Retrieved from Council of Europe: https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/epa-member-states

Culture Route Society. (t.y.). *All Routes*. Retrieved from Culture Route Society: https://cultureroutesinturkey.com/tr/tum-rotalar/

Culture Route Society. (t.y.). *Aziz Paul Yolu*. Retrieved from Culture Route Society: https://cultureroutesinturkey.com/tr/aziz-paul-yolu/

Culture Routes Society. (t.y.). *Via Eurasia*. Retrieved from Culture Routes Society: https://cultureroutesinturkey.com/via-eurasia/

Çakar, D. (2016). *Kültürel Mirası Koruma Bağlamında "Yavaş Şehir" (Cıttaslow) Hareketi: Türkiye Örneği.* Yüksek Lisans Tezi.

Çeçen, A. (1996). *Kültür ve Politika.* Ankara: Gündoğan Yayınları.

ÇEKÜL. (2015). *Kültür Rotaları Planlama Rehberi.* İstanbul: ÇEKÜL Vakfı - Tarihi Kentler Birliği Yayınları.

ÇEKÜL. (t.y.). *Doğa ve Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritaları*. Retrieved from ÇEKÜL Vakfı: https://www.cekulvakfi.org.tr/proje/doga-ve-kultur-oncelikli-bolgesel-yol-haritalari

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2022). *Doğal Sit Alanları Koruma Ve Kullanma Koşulları İlke Kararı.* Ankara: Resmi Gazete.

Dağıstan Özdemir, M. Z. (2005). Türkiye'de Kültürel Mirasın Korunmasına Kısa Bir Bakış. *Planlama,* 20-25.

Demirci, D. (2007). Mübarizeddîn Ertokuş Kervansarayı. In H. Acun, *Anadolu Selçuklu Dönemi Kervansarayları* (pp. 123-139). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Demirci, D. (2014). Isparta'daki Kervan Yolları Üzerine Bazı Düşünceler. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 98-123.

Demirci, D. (2015). Isparta İlçelerindeki Geleneksel Konut Mimarisi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 217-246.

Demirkol, R. S. (2021). Tarihi Çevre Koruma Bağlamında Kapadokya. *ART/icle: Sanat ve Tasarım Dergisi*, 43-63.

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. (t.y.). Retrieved from Doğa Turizmi Web Uygulaması: https://ekotaban.tarimorman.gov.tr/alan/65

Durusoy, E. (2016). *Tarihi Yoldan Kültürel Rotaya Milas İle Labraunda Arasındaki Yolun Korunması Ve Yönetimi.* Ankara: ODTÜ Yayıncılık.

Duymaz, A. Ş. (2022). Türk Dönemi Isparta'da Anıtsal Mimari. In A. Şentürk, & M. Duran, *Tarihi, Mimarisi ve Sosyo-Kültürel Özellikleriyle Isparta* (pp. 42-135). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitedi.

Eğirdir Belediye Arşivi. (2010). *Envanter Fişi.*

Eğirdir: Isparta Valiliği. (t.y.). Retrieved from T.C. Isparta Valiliği: http://www.isparta.gov.tr/egirdir

Eğirdir'in Tarihi:T.C. Eğirdir Kaymakamlığı. (t.y.). Retrieved from T.C. Eğirdir Kaymakamlığı: http://www.egirdir.gov.tr

Erçolak, G. (2021). *Anadolu'da Görülen Aziz/Azizeler Ve Rehber Anlatımındaki Yerleri.* Kastamonu (Yüksek Lisans Tezi): Kastamonu Üniversitesi.

Eryurt, H., & Clow, K. (2020). *Culture Routes Guıde - Kültür Rotaları Rehberi.* Culture Routes Society.

Göçmen, M. (2001). Eğirdir'de Ahi Zaviyeleri ve Tekkeleri. *Sosyal, Kültürel Ve Ekonomik Yönleri İle Eğirdir* (pp. 333-344). Isparta: Eğirdir Belediye Başkanlığı.

Göde, K. (2001). Eğirdir'de Hamidoğulları Beyliği. *Sosyal, Kültürel Ve Ekonomik Yönleri İle Eğirdir* (pp. 353-356). Isparta: Eğirdir Belediye Başkanlığı.

Gökarslan, A. B. (2014). *Geleneksel Isparta Hamamları Ve Tarihi Eğirdir Yeşilada Hamamı'nın Koruma ve Restorasyon Kapsamında İncelenmesi.* Isparta: Yüksek Lisans Tezi.

Gökarslan, A. B., & Urak, Z. G. (2020). Typologıcal Analysıs On Tradıtıonal Eğirdir Houses. *Gazi University Journal of Science*, 721-745.

Göksoy, İ. H. (2017). Eğirdirli Seyyah Karçınzade Süleyman Şükrü:Hayatı, Seyahati Ve Eserleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9-39.

Günel, G. (2010). Anadolu Selçuklu Dönemi'nde Anadolu'da İpek Yolu - Kervansaraylar - Köprüler. *Kebikeç Dergisi*, 133-146.

Gürsoy, Z. (2024). *Kültürel Peyzajın Kavranmasında Kültürel Rota Planlanmasının Rolü: Alinda Ve Alabanda Örneği.* (Yüksek Lİsans Tezi): Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

Haştemoğlu, H. (2018). Eğirdir Mevlevîhânesi Mimarisi Ve Yeniden Kullanım Önerisi. *Sûfî Araştırmaları*, 101-122.

Hocaoğlu, M. C. (2013). Gertrude Bell'in 1907 Yılı Batı Anadolu Seyahati (İzmir'den Isparta'ya). *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 57-72.

Hürmüzlü, B., Köker, H., & Mörel, A. (2019). *Antik Dönem'den Günümüze Isparta'nın Kültürel Mirası.* Ankara: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları.

ICOMOS. (1982). *Charter for the preservation of Quebec's Heritage* . Quebec: ICOMOS.

ICOMOS. (1987). *Tarihi Kentlerin Ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü.* Washington: ICOMOS .

ICOMOS. (1999). *ICOMOS Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü.* Mexico: ICOMOS.

ICOMOS. (1999). *Internatıonal Cultural Tourısm Charter Managing Tourism At Places Of Heritage Significance.* Mexico: Icomos.

ICOMOS. (2008). *The Icomos Charter On Cultural Routes.* Québec: Icomos.

ICOMOS. (2011). *Tarihi Kentlerin Ve Kentsel Alanların Korunması Ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri.* Paris: ICOMOS.

ICOMOS. (2013). *ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi.* ICOMOS. Retrieved from ICOMOS.

İSMEP. (2014). Kültürel Mirasın Korunması. *İSMEP Rehber Kitaplar* . İstanbul: İstanbul Valiliği, İstanbul Proje Koordinasyon Birimi (İPKB). Akademik Danışman: Zeynep Gül Ünal.

Karadağ, A. A., & Akpınar, N. (2003). Eğirdir İlçesinin Rekreasyon Kaynaklarının Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 189-196.

Karakaya, T. (2001). Helenistik Ve Roma Döneminde Tarihi, Dini Ve Kültürel Boyutuyla Eğirdir. *Sosyal, Kültürel Ve Ekonomik Yönleri İle Eğirdir* (pp. 473-482). Isparta: Eğirdir Belediye Başkanlığı.

Karakuş, F. (2022). Anadolu Selçuklu Dönemi Sultan Hanları Üzerine Bir İnceleme. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 71-109.

Kartal, M. Y. (2016). *Gazi Öğretmen İbrahim Ethem Kartal* . Isparta: Eğirdir Belediyesi Yayınları.

Kejanlı, D., Akın, C. T., & Yılmaz, A. (2007). Türkiye'de Koruma Yasalarının Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir İnceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* , 179-196.

Kemer, N. (2018). Anadolu'nun Tarihi Yolları ve Ankara için Bir Yeşil Yol Planlama Olanağı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 136-143.

Kesici, E. (2006). Eğirdir Gölü (Isparta)'nün Doğal Yapısına Yapılan Müdahalelerin Gölün Ekolojik Yapısına Etkileri. *E.Ü. Su Ürünleri Dergisi*, 99-103.

Kızılyalçın, F., & Özcan, F. (2016). Prostanna Antik Kenti. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 135-162.

Kucur, S. (2001). Eğirdir Mevlevihanesi Ve Germiyanoğlu Musa Bey'İn Temliki İle Sultan Veled'in Vakfı. *Sosyal, Kültürel Ve Ekonomik Yönleri İle Eğirdir* (pp. 579-596). Isparta: Eğirdir Belediye Başkanlığı.

Lenard, P. T. (2020, Aralık 2). *Culture.* Retrieved from The Stanford Encyclopedia of Philosophy: https://plato.stanford.edu/entries/culture/

Matthes, E. H. (2018, Temmuz 12). *The Ethics of Cultural Heritage.* Retrieved from The Stanford Encyclopedia of Philosophy: https://plato.stanford.edu/entries/ethics-cultural-heritage/

Mitchell, N., Rössler, M., & Tricuad (Ed.), P.-M. (2009, Kasım). The World Heritage Convention and Landscapes. *World Heritage papers 26*, pp. 19-23.

Murphy-O'Connor, J. (1985). On the Road and on the Sea with St. Paul. *Bible Review*, 38-42 44-47.

Okumuş, G. (2019). *Principles And Strategies For Conservation And Management Of Complex Multi-Layered Cultural Landscapes: The Case Of Gölyazı (Apolyont) / Bursa.* (Yüksek Lisans Tezi): Middle East Technical University.

Okumuş, G., & Altınöz, A. G. (2018). Sürdürülebilir Koruma için Değişimi Anlamak ve Yönetmek: Karmaşık Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı Olarak Gölyazı (Apolyont) / Bursa Örneği. *Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu* (pp. 517-537). İstanbul: II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı.

Orman Kanunu. (1956). *6831 sayılı kanun.*

Ölmez, F. N. (2008). Kültür mirası olarak Isparta El Sanatları. *Ziraat Mühendisliği*, 20-27.

Ölmez, F. N., & Özkoca, B. (2014). Isparta Müzesi Envanterinde Bulunan Cumhuriyet Dönemine Ait El İşlemeli Peşkirler. *Arış Dergisi*, 34-41.

Özçelik, M. (2017). Kıyı Alanlarının Kullanılmasında Kıyı Kenar Çizgisinin Önemi: Eğirdir Yerleşim Alanı Örneği. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 595 – 600.

Özmen, A. (2016). *Tarihi Cittaslow Yerleşimlerinde Kentsel Ve Mimari Koruma İlkeleri.* İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.

Özsait, M. (2002). 2001 Yılı Isparta İli Yüzey Araştırmaları. *20. Araştırma Sonuçları Toplantısı • 2. Cilt*, (pp. 233-246). Ankara.

Sarre, F. P. (1896). *Reise in Kleinasien: Sommer 1895.* Berlin: Forschungen zur seldjukischen Kunst und Geographie des Landes.

Sinan, A. (2019). *Eğirdir Tren İstasyonu Kompleksinin Korunması Ve Kent İle Entegrasyonu Üzerine Bir Değerlendirme.* Yüksek Lisans Tezi.

Sodano, C. (2017). Cultural Landscapes in International Charters. *MUSEUM international*, 80-85.

Şapçı, S. (2005). *Seyehatü'l-Kübra.* Eğirdir: Eğirdir Belediyesi.

Şükrü, S. (1907). *Seyahatü'l Kübra.* Petersburg: Elektrik Matbaası.

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (t.y.). *Isparta Tescilli Anıt Ağaçlar.* Retrieved from T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı: https://webdosya.csb.gov.tr/db/isparta/menu/agac_20240304114718.pdf

T.C. Isparta Valiliği. (2009). *Isparta Kültür Envanteri.* Isparta: T.C. Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (t.y.). *1950'den Günümüze.* Retrieved from T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80142/1950den-gunumuze.html

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (t.y.). *Göller*. Retrieved from Isparta İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü: https://isparta.ktb.gov.tr/TR-70986/goller.html

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 6. Bölge Müdürlüğü. (t.y.). Retrieved from Kasnak Meşesi Tabiatı Koruma Alanında Sonbahar Güzelliği Alana Randevusuz Giriş Yasak: https://bolge6.tarimorman.gov.tr/Haber/786/Kasnak-Mesesi-Tabiati-Koruma-Alaninda-Sonbahar-Guzelligi-Alana-Randevusuz-Giris-Yasak

Türkiye Cumhuriyeti Çevre,Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2024, Ekim 3). *Kuraklık Tehdidi Altındaki Eğirdir Gölü İçin Hassas Seferberlik Başladı*. Retrieved from Türkiye Cumhuriyeti Çevre,Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı: https://csb.gov.tr/kuraklik-tehdidi-altindaki-egirdir-golu-icin-hassas-seferberlik-basladi-bakanlik-faaliyetleri-40294

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü. (t.y.). *Demiryolu Medeniyeti.* Retrieved from Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları: https://static.tcdd.gov.tr/webfiles/userfiles/files/basin/medeniyet.pdf

UNESCO. (1962). *Recommendation Concerning The Safeguarding Of The Beauty And Character Of Landscapes And Sites.* Paris: UNESCO.

UNESCO. (1972). *Conventıon Concernıng The Protectıon Of The World Cultural And Natural Herıtage .* Paris: UNESCO.

UNESCO. (1976). *Recommendation Concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas.* Nairobi: UNESDOC.

UNESCO. (1994). *Routes As Part Of Our Cultural Heritage.* Madrid: UNESCO.

UNESCO. (2009). *World Heritage Cultural Landscapes: A Handbook for Conservation and Management.* Paris : UNESCO.

UNESCO. (2024). *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention.* Paris: UNESCO World Heritage Centre.

UNESCO World Heritage Convention. (t.y.). *World Heritage List*. Retrieved from UNESCO World Heritage Convention: https://whc.unesco.org/en/list/?search=cultural+landscape

WWF. (2012, Mayıs 12). *Eğirdir'in Geleceği İçin Umut*. Retrieved from WWF : https://www.wwf.org.tr/?1365/egirdiringelecegiicinumut

Yiğitbaşı, S. S. (1972). *Eğirdir-Felekâbad Tarihi.* İstanbul: Çeltüt Matbaacılık Koll. Şti.

Yörük, F. (2024). *Eğirdir (Isparta) Yeşilada Ve Canada Plan Araştırma Ve Açıklama Raporu.* Antalya: Akdeniz Planlama Bürosu.

Zengin Gengörü, E., & Öcalır, E. (2023). Avrupa Konseyi Kültürel Rotalar Programı'nda Türkiye'nin Konumuna Dair Genel Bir Değerlendirme. In K. Kaptangil, & A. T. Bayram, *Turizm Araştırmaları II* (pp. 127-188). Özgür Yayınları.

Zhou, L. (2005). Cultural Routes And The Network Construction Of The World Cultural Heritage Conservation. *15th ICOMOS General Assembly and International Symposium: 'Monuments and sites in their setting - conserving cultural heritage in changing townscapes and landscapes'.* Xi'an.

Τάτση, Π. (2008). *Ο Απόστολος Παύλος κατά τον Άγιο Ιωάννη Χρυσόστομο.* θεσσαλονικη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

A
HGM HAVA FOTOĞRAFLARI

Şekil A.1 1958 yılı hava fotoğrafı (HGM)

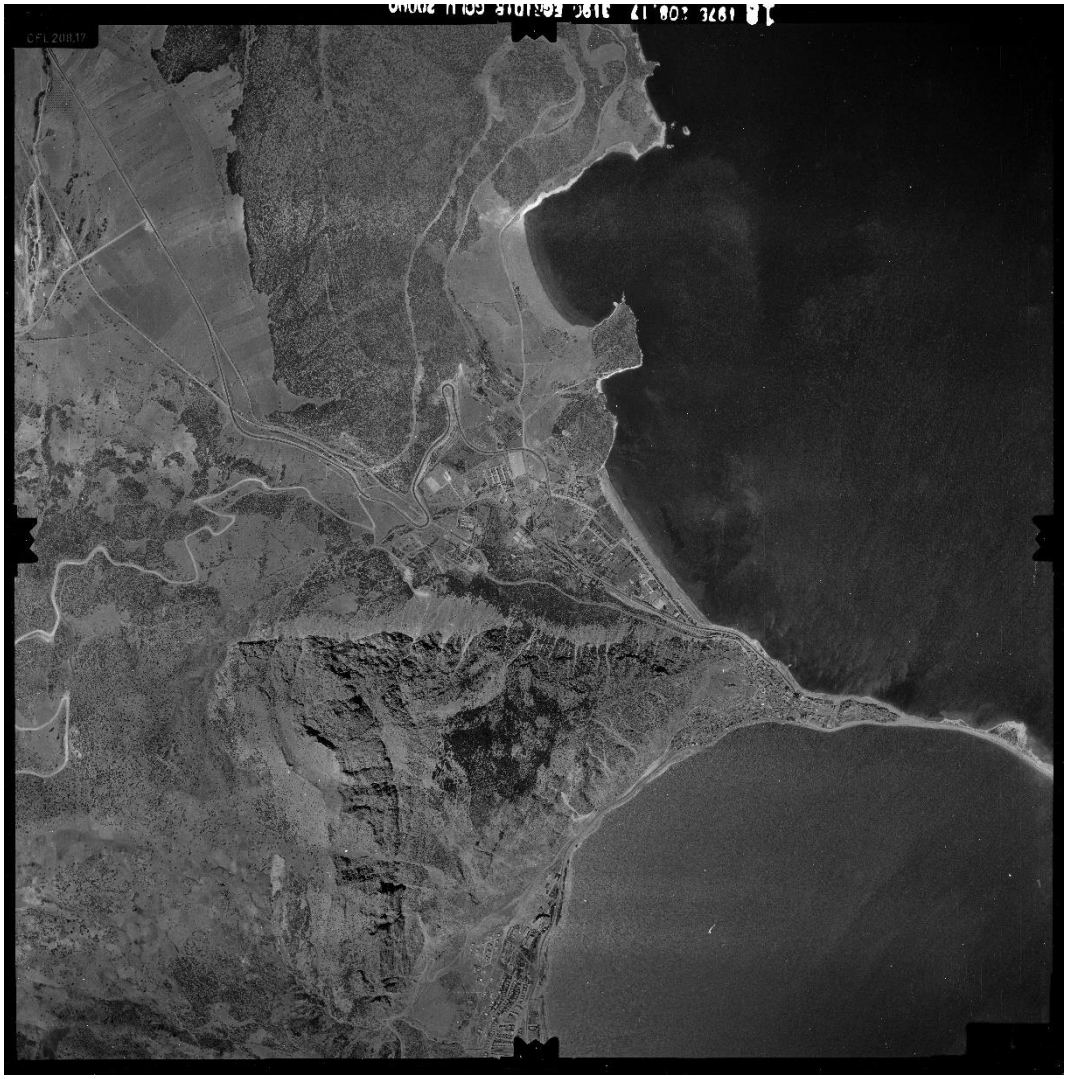

Şekil A.2 1975 yılı hava fotoğrafı (HGM)

Şekil A.3 1992 yılı hava fotoğrafı (HGM)

Şekil A.4 2014 yılı hava fotoğrafı (HGM)

Şekil A.5 2024 yılı hava fotoğrafı (HGM)

B
HARİTA VE ÇİZİMLER

Şekil B.1 1985 yılı Eğirdir Yeşilada ve Canada İmar Planı (ÇŞB)

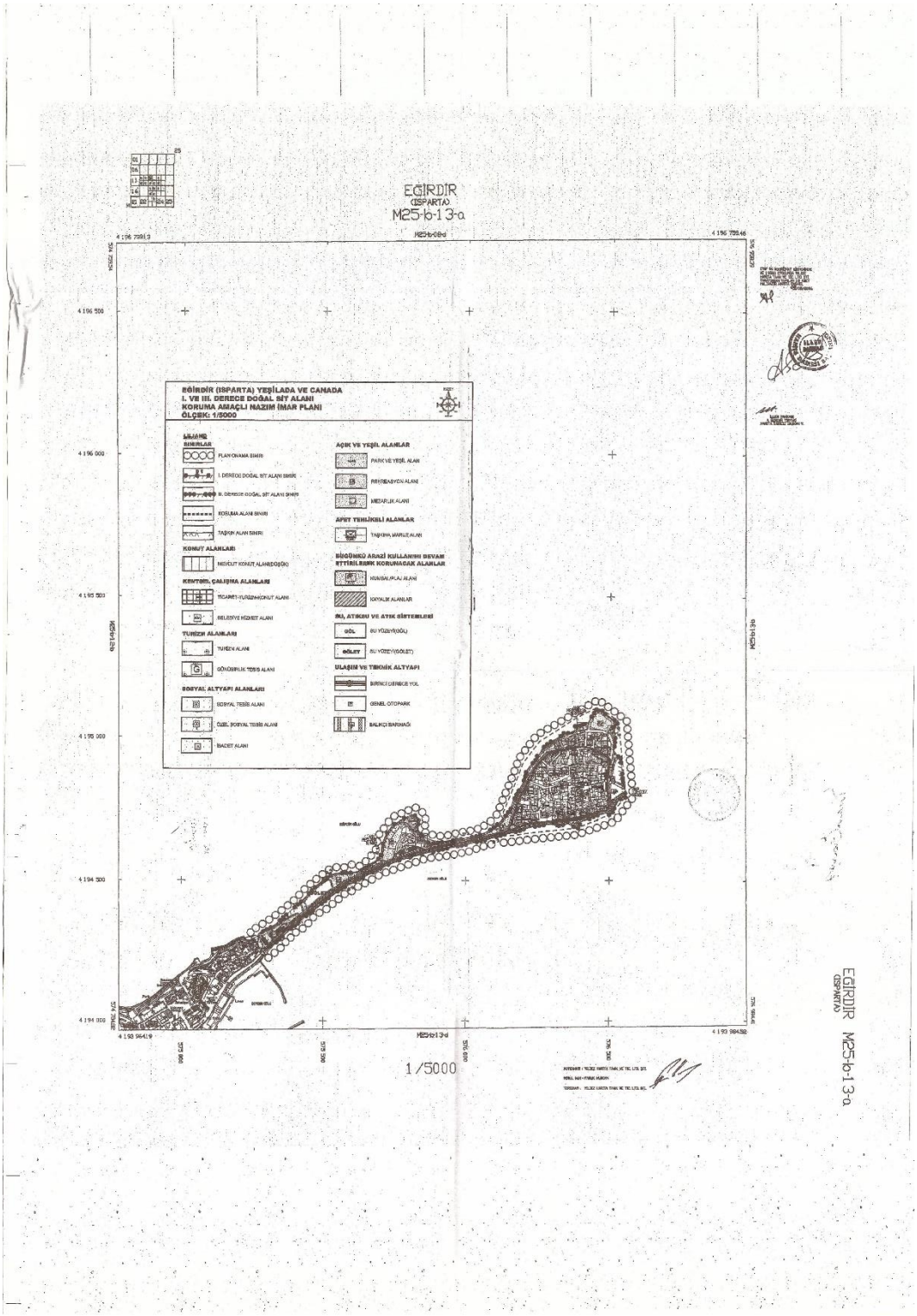

Şekil B.2 2006 yılı Eğirdir Yeşilada ve Canada Nazım İmar Planı (ÇŞB)

C
GÖRSEL ARŞİV KAYNAKLARI

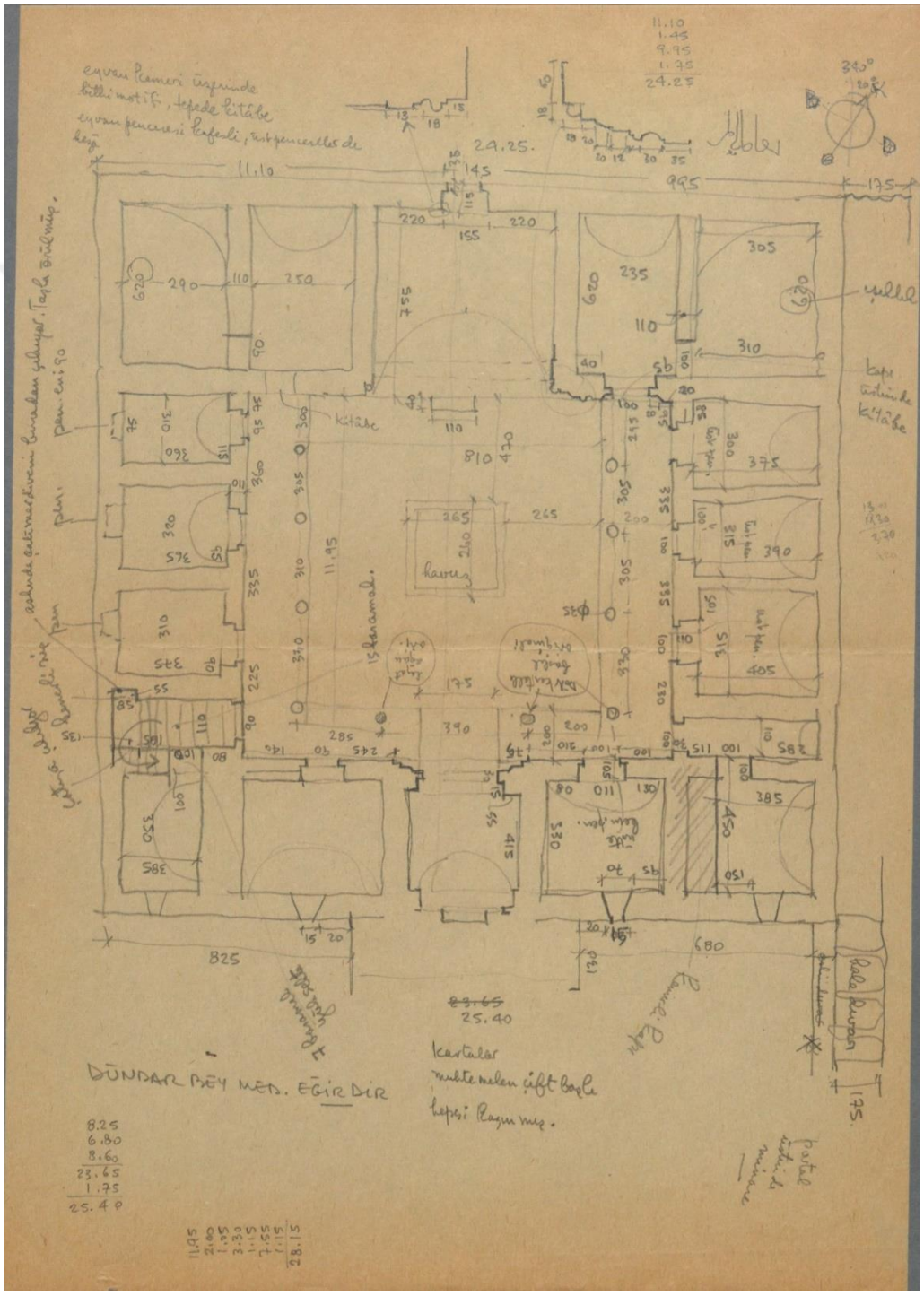

Şekil C.1 Dündar Bey Medresesi Planı (Abdullah Kuran Arşivi)

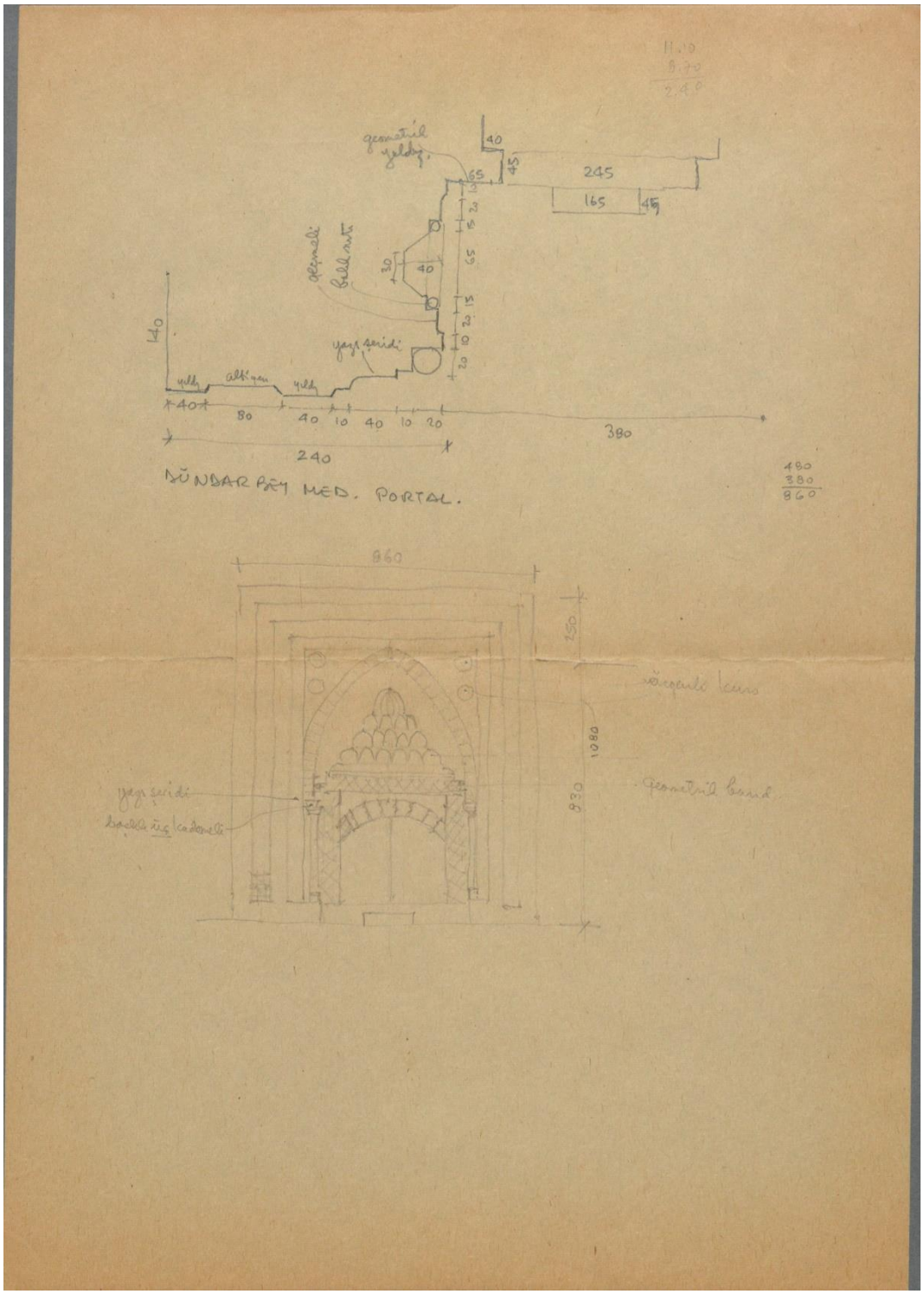

Şekil C.2 Dündar Bey Medresesi kapı çizimi (Abdullah Kuran Arşivi)

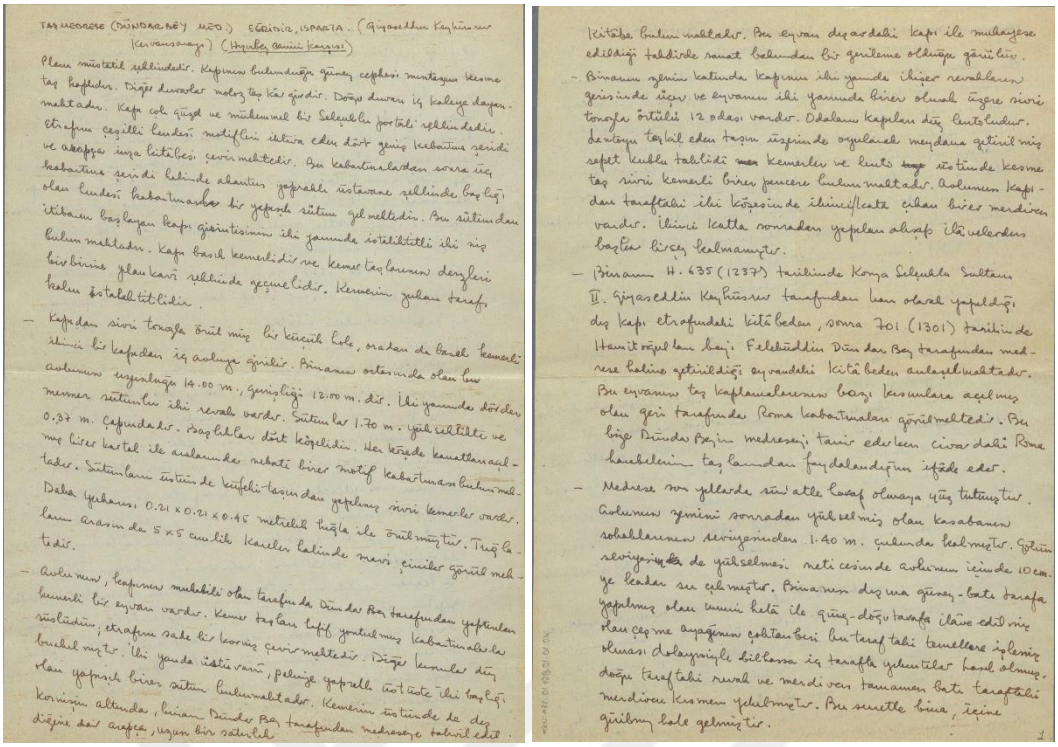

Şekil C.3 Dündar Bey Medresesi notlar (Abdullah Kuran Arşivi)

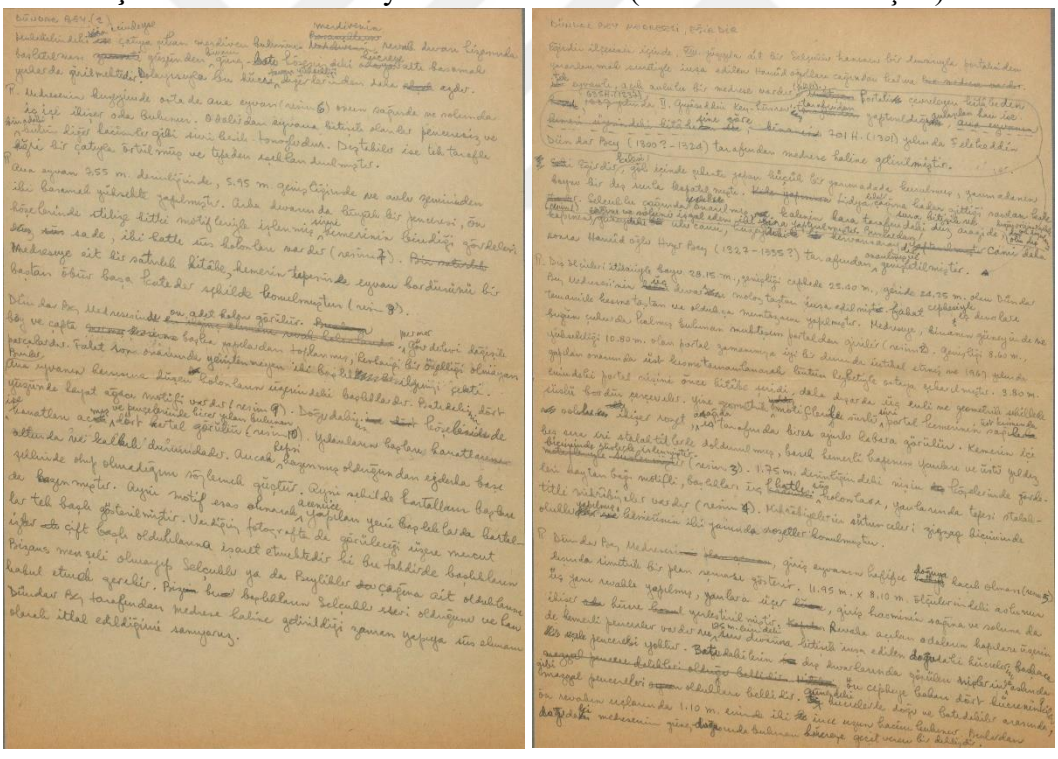

Şekil C.4 Dündar Bey Medresesi notlar (Abdullah Kuran Arşivi)

Şekil C.5 Keyhüsrev Kervansarayı (Abdullah Kuran Arşivi)

Şekil C.6 Keyhüsrev Kervansarayı (Abdullah Kuran Arşivi)

Şekil C.7 Keyhüsrev Kervansarayı (Abdullah Kuran Arşivi)

Şekil C.8 Dündar Bey Medresesi girişi (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.9 Hızırbey Camii minaresi (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.10 Dündar Bey medresesi ve minaresi (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.11 Hızırbey Camii minaresi (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.12 Dündar Bey medresesi taç kapısı (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.13 Dündar Bey medresesi avlusu (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.14 Dündar Bey medresesi avlusu (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

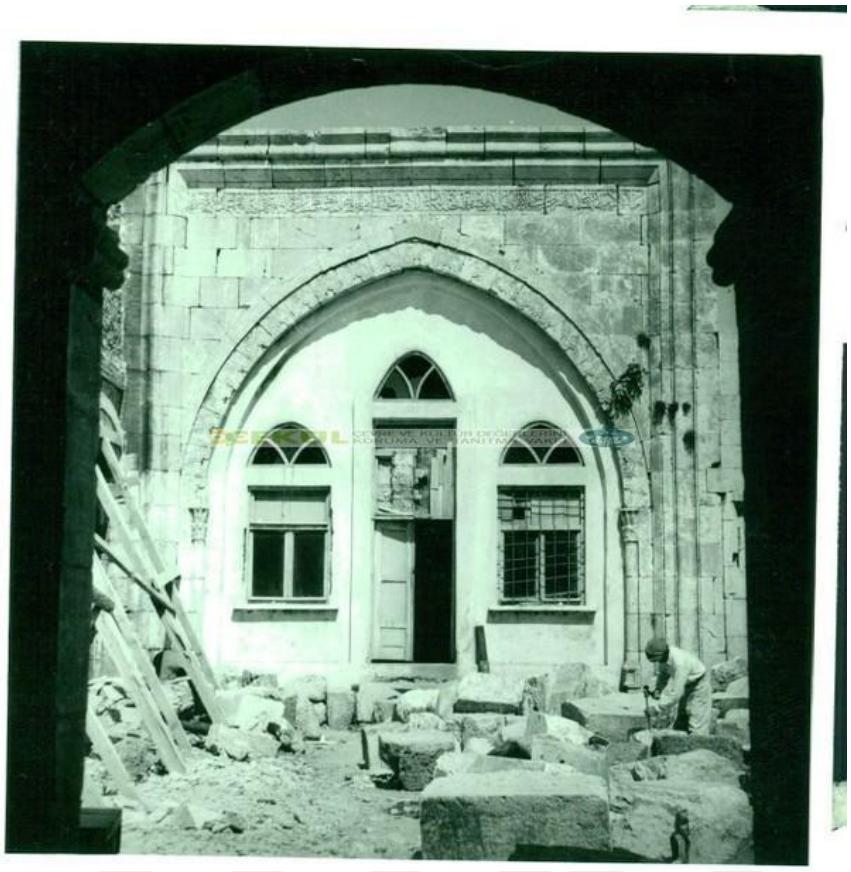

Şekil C.15 Dündar Bey medresesi avlusu eyvana bakış (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

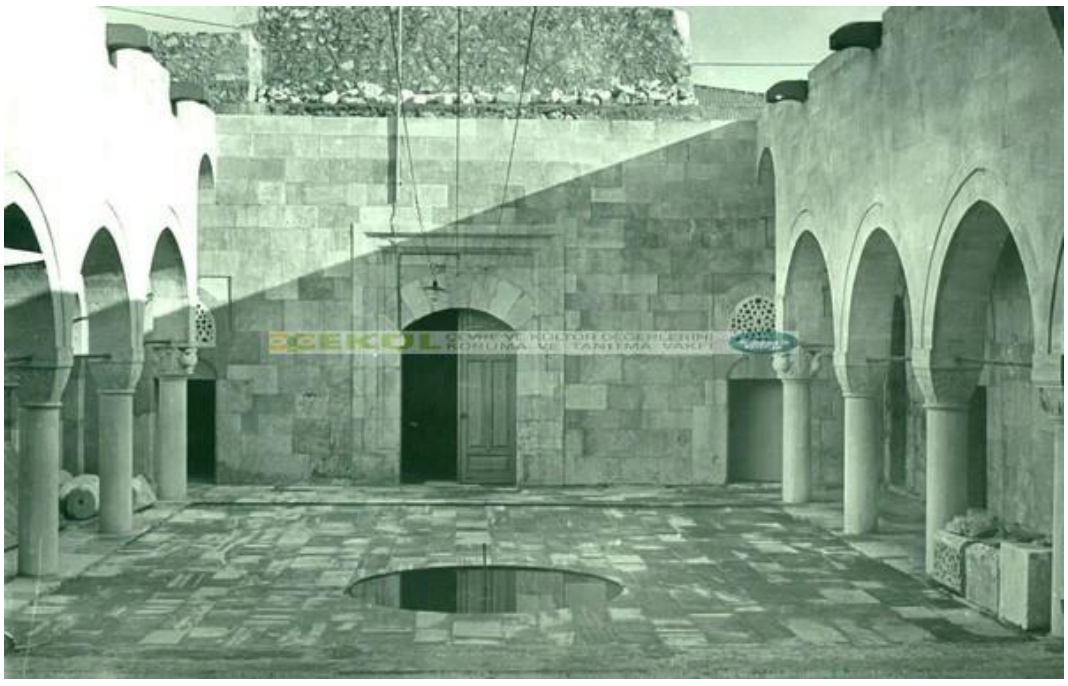

Şekil C.16 Dündar Bey medresesi avlusu giriş kapısına bakış(ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.17 Dündar Bey medresesi avlusu eyvana bakış (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.18 Dündar Bey medresesi avlusu (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

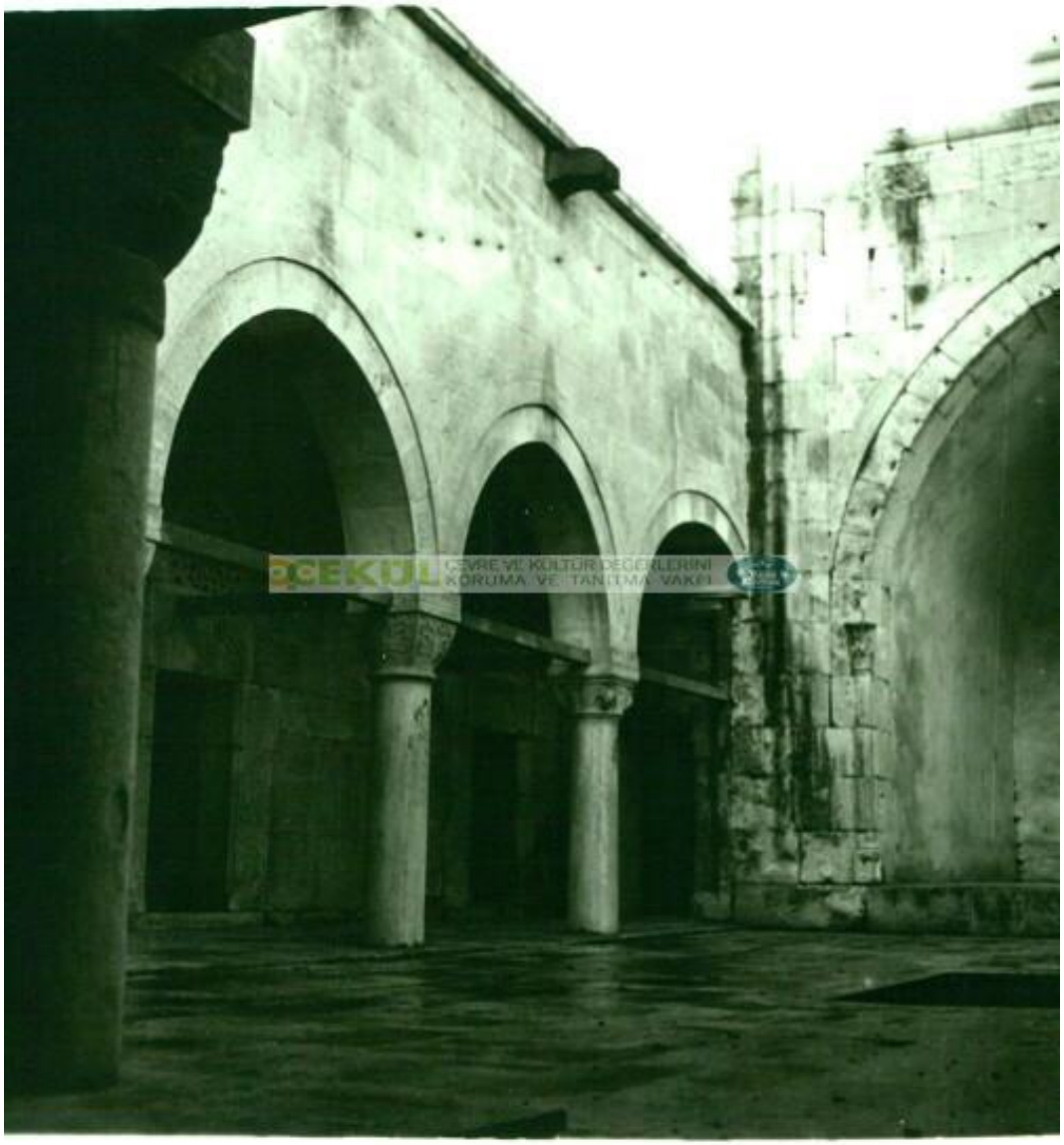

Şekil C.19 Dündar Bey medresesi avlusu (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.20 Dolgu yol yapılmadan önce Eğirdir genel görünüm (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.21 Yeşilada Aya Stefanos Kilisesi (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.22 Eğirdir ve Sivri Dağ (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.23 Eğirdir, Can Ada ve Yeşilada (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.24 Eğirdir Keyhüsrev Kervansarayı (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.25 Eğirdir Kalesi (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.26 Eğirdir Dündar Bey medresesi eyvanı (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.27 Eğirdir Dündar Bey medresesi taç kapısı (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.28 Eğirdir Hızırbey Camii kemer üzerinde yer alan minaresi (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.29 Eğirdir Dündar Bey medresesi (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.30 Eğirdir Kalesi (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.31 Eğirdir Dündar Bey medresesi sütun başlığı (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.32 Eğirdir Dündar Bey medresesi taç kapı mukarnası (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

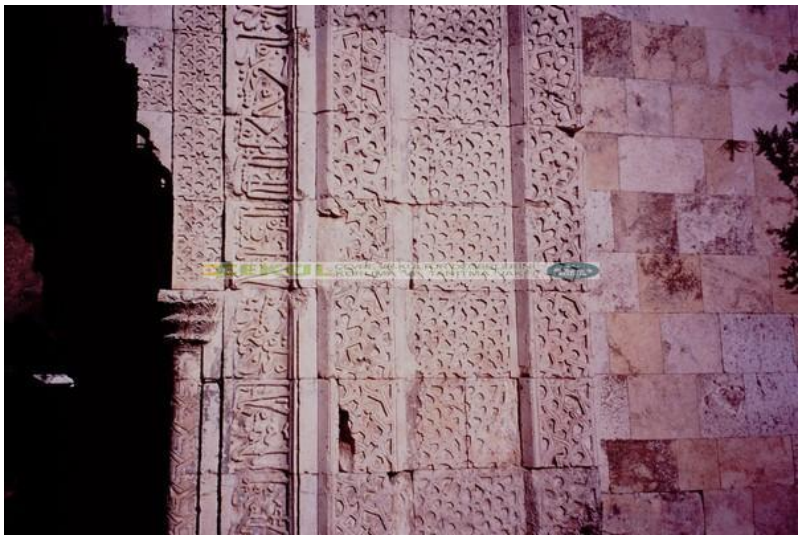

Şekil C.33 Eğirdir Dündar Bey medresesi taç kapısı süsleme detay (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

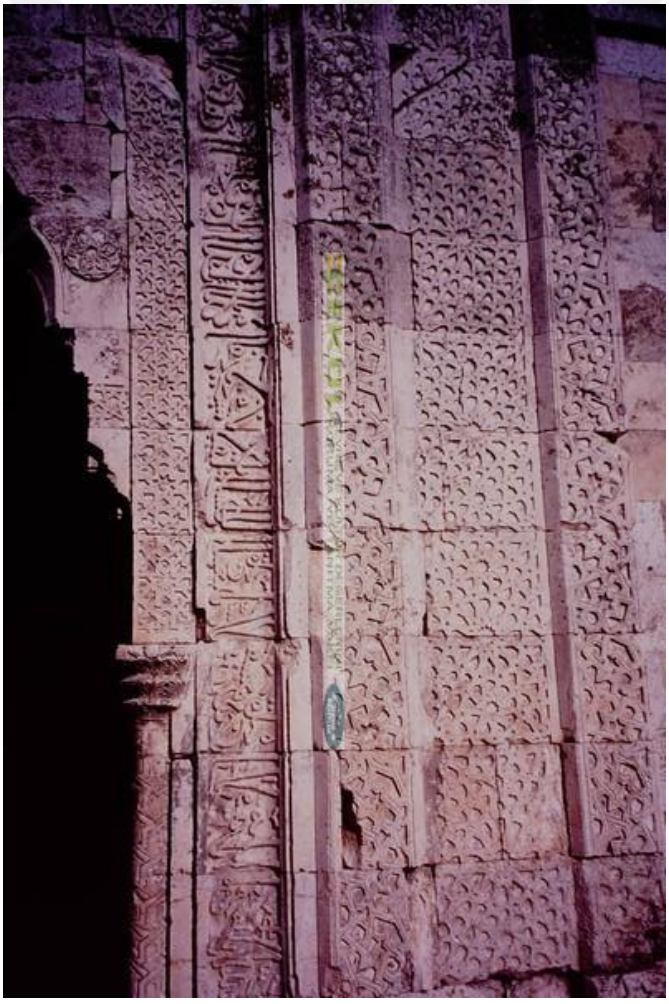

Şekil C.34 Eğirdir Dündar Bey medresesi taç kapısı süsleme detay (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

Şekil C.35 Eğirdir Hızırbey Camii minaresi (ÇEKÜL Bilgi Belge Merkezi)

TEZDEN ÜRETİLMİŞ YAYINLAR

Konferans Bildirileri

1. **Yılmaz, M. ve Omay Polat E. E.** (2024) "Conservation of Historical Roads and Cultural Route Concept: The Case of Egirdir District" IV. International Architectural Sciences and Applications Symposium, 30-31 May 2024, Final International University Kyrenia, Turkish Republic of Northern Cyprus.